

การศึกษาความคิดเห็นของ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง
ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
สุปราณี รื่นพิทักษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
เมษายน 2545
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาความคิดเห็นของ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง
ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

บทคัดย่อ
ของ
สุปราณี รื่นพิทักษ์

25 ส.ย. 2545

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2545

๒ 148038

สุปราณี รื่นพิทักษ์. (2544). การศึกษาความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษา
สำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย. ปรินทิพพานิช กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติ
ผลาชีวะ, รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.

จุดประสงค์ของการวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของ ครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง ที่มี
ต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปก
ครอง ที่สุ่มได้อย่างเจาะจงมาจากศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย 2 แห่ง ของกระทรวงสาธารณสุข ข้อมูลที่ได้จากการ
ตอบแบบสอบถามได้นำไปวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า $t - test$ ผลการวิจัยโดยสรุป
พบว่า

1. ครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ในสถานพัฒนาเด็ก
ปฐมวัย ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านโภชนาการและด้านคุณสมบัติของครู
2. ความคิดเห็นของ ครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ในสถานพัฒนา
เด็กปฐมวัย ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบตามอายุ และการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างแล้วพบว่า
 - 2.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 ด้านที่แตกต่างกันคือ ด้านโภชนาการ และ ด้านคุณสมบัติของครู

**OPINIONS OF TEACHERS, CARE TAKERS AND PARENTS ON ARRANGEMENT OF
EDUCATION PROGRAM FOR YOUNG CHILDREN IN EARLY CHILDHOOD
DEVELOPMENT CENTER**

**AN ABSTRACT
BY
SUPRANEE RUENPHITHAK**

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Early childhood Education
at Srinakharinwirot University
April 2002**

Supranee Ruenphithak. (2001). *Opinions of Teachers, Care Takers and Parents on Arrangement of Education Program for Young Children in Early Childhood Development Center*. Master Thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Dr. Kulaya Tantiphlachiva., Assoc.Prof. Dr. Booncherd Pinyoanuntapong.

The purpose of this descriptive research was to study opinions of teachers, caretakers, and parents on arrangement of education program for young children in early childhood development center. Two early childhood development centers of Ministry of Public Health were selected by purposive with simple random sampling and its teachers, care takers and parents were this research sample . Questionnaires were sent to them. The returned questionnaires were tabulate and analysis by means, standard deviation and t – test. The findings and conclusion of this study revealed as follows;

1. Opinions of teachers, care takers and parents on arrangement of education program for young children was at highest level especially in nutrition and teacher's characteristics aspects.

2. Most of opinions have no significant difference, when considered separated by age and educational level of the sampling found that

- 2.1 Opinions of the samples with difference age have no significant difference.

- 2.2 Opinions of the samples with difference educational level have significant difference at .05 levels and the same different opinions concerning nutrition and teacher characteristics aspects.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาความคิดเห็นของ ครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง
ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

ของ

นางสุปราณี รื่นพิทักษ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

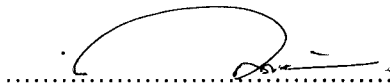

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์)

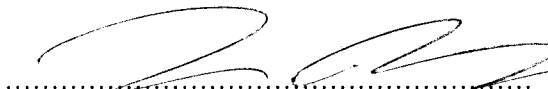
วันที่...๑...เดือน...พ.ศ. ๒๕๕๕

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

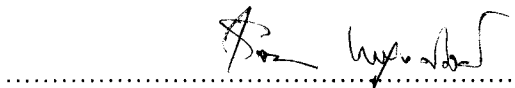
ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา ดันติผลาชีวะ)

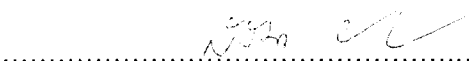
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา บุญญฤทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญชลี ไสยวรรณ และ อาจารย์วันดา ชนินทุยทรวงศ์ ที่กรุณาตรวจแก้ไข ตลอดจนให้คำแนะนำอย่างยิ่งในการสร้างเครื่องมือ เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้า ขอขอบพระคุณอาจารย์พิมพ์พร สมบูรณ์ยศเดช และบุคลากรของสถานอนามัยเด็กกลาง กรมอนามัย และหน่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกอย่างยิ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ความสำเร็จของการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยระลึกในพระคุณคณาจารย์สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนให้ความรู้ ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อสุรพล คุณแม่เนงเยาว์ แยมแก้ว ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจในการศึกษาครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโทเอก การศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา ที่ได้เลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ตลอดจนครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สุปราณี รื่นพิทักษ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	2
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	3
ตัวแปรที่ศึกษา.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	5
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
การศึกษาปฐมวัย.....	6
การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย.....	10
สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย.....	30
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	41
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	41
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	60
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	60
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	60
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	61
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	61
อภิปรายผล.....	62
ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้.....	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	63
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก.....	70
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	82

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 รายการแบบสอบถามจำแนกตามลักษณะข้อคำถามนิมานและนิเสธ	43
2 ร้อยละของสถานภาพและปัจจัยพื้นฐาน.....	46
3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	47
4 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยด้าน สภาพแวดล้อมภายนอก.....	48
5 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยด้าน สภาพแวดล้อมภายใน.....	49
6 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยด้าน การจัดกิจกรรมและประสบการณ์.....	50
7 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยด้าน สื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.....	51
8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยด้าน สุขภาพ.....	52
9 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยด้าน ความปลอดภัย.....	53
10 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยด้าน โภชนาการ.....	54
11 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยด้าน คุณสมบัติของครู.....	55
12 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยด้าน การประเมินผล.....	56
13 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยด้าน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง.....	57
14 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษา ปฐมวัยจำแนกตามอายุ.....	58
15 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษา ปฐมวัยจำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	59

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
---	----------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุดในชีวิต ศักยภาพแห่งการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่าง ๆ สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ หากได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้อง นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั่วไปต่างเชื่อว่า ประสบการณ์ที่เด็กปฐมวัยได้รับจะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทุกด้านต่อเนื่องไป จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (เยาหวา เตชะคุปต์. 2536) การวางรากฐานที่ดีให้กับเด็กปฐมวัย จึงเท่ากับเป็นการเตรียมและสร้างพลเมืองที่ดีมีคุณภาพให้กับประเทศชาติ การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาก่อนภาคบังคับที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในอันที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องกับวัย และ พัฒนาการ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กปฐมวัย ซึ่งหมายถึงเด็กที่มีอายุระหว่าง 0-6 ปี นั้น เป็นวัยทองของชีวิต ด้วยเป็นวัยที่มี พัฒนาการทุกด้านเจริญเติบโตในอัตราที่สูงที่สุดและเร็วที่สุด โดยเฉพาะระบบประสาทและสมอง ซึ่งจะเติบโตได้ถึง ร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่ (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก. 2535) โดยจุดมุ่งหมายแล้วการจัดการ การศึกษาปฐมวัยจัดขึ้นเพื่อสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านให้เจริญเติบโตถึงขีดสุดของศักยภาพ และเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ชีวิต โดยคุณสมบัติที่มุ่งสร้างคือ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม คุณธรรม จริยธรรม วิถีชีวิต ไทย สิ่งแวดล้อม และค่านิยม ความเสมอภาค (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 18 ได้กำหนดให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย อันได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น เป็น ผู้จัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ลักษณะการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็น Educare คือ เน้นภารกิจด้านการดูแล ควบคู่ไปกับการให้การศึกษา Educare เป็นศัพท์มาจาก Education คือ การให้การศึกษา และ Care คือ การ เลี้ยงดู Education ในสถานศึกษาปฐมวัย จึงหมายถึงการให้ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีแบบแผนแก่เด็ก เป็นการให้การดูแลและการศึกษาแก่เด็กก่อนวัยเรียนโดยมิได้เป็นการศึกษาภาคบังคับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543 : 16-18) ได้จำแนกการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้ออกเป็น 3 ระดับ คือ การศึกษาสำหรับเด็กอายุแรก เกิด - 1 ปี การศึกษาเด็กเล็ก 1 ½ - 3 ปี และการศึกษาอนุบาล 3-6 ปี มีสถาบันพัฒนาเด็ก คือ สถานเลี้ยงเด็ก (Nursery) โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery School) และโรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) เป็นผู้ดูแลและจัดการศึกษา สำหรับเด็กวัยนี้ การศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดเป็นหลักสูตรครอบคลุมตั้ง แต่อายุ 0-6 ขวบ โดยพัฒนาเป็นหลักสูตร 3 ระดับ ดังนี้ (1).หลักสูตรก่อนประถมศึกษา อายุ แรกเกิด - 1 ปี (2). หลักสูตรก่อนประถมศึกษา อายุ 1 - 3 ปี และ (3). หลักสูตรก่อนประถมศึกษา อายุ 3-6 ปี ซึ่งลักษณะของ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรจะต้องครอบคลุมการดูแล และการส่งเสริมพัฒนาการเด็กตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งไม่เน้น เฉพาะการอนุบาล แต่หมายถึงการให้การศึกษาและดูแลแก่เด็กเล็กด้วย (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 22) โดย ลักษณะการจัดโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีความแตกต่างกันอย่างน้อย 3 ลักษณะ ดังนี้ (1). แยกอิสระ เป็นบริการตามบ้าน หรือสถานที่ราชการต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่ชุมชน เช่น บ้าน วัด โรงพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล โรงงาน เป็นต้น (2). ขึ้นอยู่กับโรงเรียนอนุบาล มักจะเรียกว่า ชั้นเด็กเล็ก (Nursery class) บางแห่งเรียกเตรียมอนุบาล โรงเรียนเด็กกลุ่มนี้รวมถึงโรงเรียนเด็กเล็กของ

มหาวิทยาลัย (3). ขึ้นอยู่กับโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาบางแห่งจัดการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ชั้นเด็กเล็ก ชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเบ็ดเสร็จสำหรับการศึกษาปฐมวัย (กุลยา ตันติผลาชีวะ . 2543 : 19)

ด้วยความหลากหลายของลักษณะการจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทย ทำให้มีการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาต่างกันตามลักษณะของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น กลุ่มกระทรวงสาธารณสุข มีศูนย์โภชนาการ กรมอนามัย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์สุขภาพจิต วิทยาลัยพยาบาลและโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวง กลุ่มกระทรวงศึกษาธิการ มีโรงเรียนเด็กเล็กของสถาบันราชภัฏต่าง ๆ โรงเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนเด็กเล็กในวัด กลุ่มมหาวิทยาลัย มีโรงเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนสาธิต , กลุ่มองค์กรเอกชน มีศูนย์พัฒนาขั้นมูลฐาน สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย สถานเลี้ยงเด็กกลางวันสมาคมสตรีไทย สถานเลี้ยงเด็กกลางวันสมาคมวายเป็นปณิธาน.ซี.เอ สถานเลี้ยงเด็กที่จัดตามบ้านเอกชน , กลุ่มกรุงเทพมหานคร มีสถานเลี้ยงเด็กของสำนักงานอนามัยและโรงเรียนในสังกัด โดยโรงเรียนเด็กเล็กเหล่านี้มีเป้าหมายหลักคือ การช่วยเหลือผู้ปกครอง เป็นการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของครอบครัวและชุมชน ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเด็กเล็กที่สำคัญขึ้นอยู่กับความสามารถของครู ความพร้อมของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (กุลยา ตันติผลาชีวะ .2543 : 19-20)

ภารกิจส่วนใหญ่ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจะเน้นที่การดูแล และส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็กวัยต่ำกว่า 3 ปี ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยให้ความสนใจมากขึ้นทั้งจากหน่วยงานของรัฐ และเอกชน จุดเน้นในแง่ของการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายขยายการจัดการศึกษา พร้อมทั้งให้บริการความรู้และทักษะการอบรมเลี้ยงดูแก่ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ในท้องถิ่น โดยเฉพาะเด็ก 3 ขวบแรก การจัดการศึกษาระดับนี้มุ่งพัฒนาเด็กทุกด้าน โดยเน้นการพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม สถานที่จะให้บริการเป็นทั้งโรงเรียนเอกชน ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540)

เมื่อประเทศไทยต้องการปฏิรูปการศึกษาในด้านโครงสร้างและการเรียนรู้ในทุกระดับการศึกษา แม้ว่าการศึกษาปฐมวัยมิได้เป็นการศึกษาภาคบังคับ แต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตราที่ 18 ยังได้ให้ความสำคัญกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จากการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวคิดและหลักการของโรงเรียนเด็กเล็กที่เน้นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กเล็ก (Nursery Education) ซึ่งกำหนดว่าจะต้องจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลเด็ก และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในแต่ละวัน จะเป็นกิจกรรมอิสระที่เด็กสามารถเล่น เรียน และสร้างสรรค์ได้โดยมีครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศและอำนวยความสะดวกการเรียนรู้แก่เด็ก และเป็นไปตามแนวการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กอายุ 1-3 ปี (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2540) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการจัดโปรแกรมการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน ตลอดจนแนวคิดของบุคลากรและผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดโปรแกรมการศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหาร และนักวิชาการศึกษา ได้นำไปเป็นแนวทางของการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยที่เต็มรูปแบบต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามความคิดเห็นของ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่ส่งเด็กไปอยู่ในสถานพัฒนาเด็ก จำแนกตามอายุและวุฒิการศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่จัดสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้ใช้เป็นแนวทางจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ให้เป็นไปในรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งเป็นการส่งเสริมมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติเพื่อคุณภาพชีวิตเด็กให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่เน้นถึงการจัดการศึกษาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ผลการศึกษาจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาการจัดการศึกษาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในฐานะโรงเรียนเด็กเล็ก และเป็นการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้บริหารหน่วยงานได้เข้าใจรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้เกิดการจัดบริการที่สามารถวางรากฐานทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าสำหรับประเทศ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรคือ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่ส่งเด็กเข้ารับการเลี้ยงดูที่ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในกระทรวงสาธารณสุข

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างเป็น ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่เลือกจากหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย คือ สถานอนามัยเด็กกลาง กรมอนามัย และหน่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก กรมสุขภาพจิต โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม คือ ครู ผู้ดูแลเด็ก ใช้ประชากรทั้งหมดจำนวน 40 คน จำแนกเป็นครู 10 คน ผู้ดูแลเด็ก 30 คน และผู้ปกครองทั้งหมดจำนวน 312 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. สถานภาพของ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ประกอบด้วย

1.1 อายุ

1.2 วุฒิการศึกษา

2. ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

นิยามศัพท์

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กอายุ 1-4 ปี ที่ได้รับการเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ อยู่ในหน่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น กรมสุขภาพจิต และสถานอนามัยเด็กกลาง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

2. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง สถานที่รับดูแลเด็กและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยอายุต่ำกว่า 4 ปี ของกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่

2.1 หน่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

2.2 สถานอนามัยเด็กกลาง โรงพยาบาลสาขา ของโรงพยาบาลแม่และเด็ก ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เขต 1 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

3. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้อุปการะ เลี้ยงดูที่ต้องรับผิดชอบเด็กปฐมวัย ที่อยู่ใน หน่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น กรมสุขภาพจิต และ สถานอนามัยเด็กกลาง กรม อนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในที่นี้ถือว่าเด็กปฐมวัย 1 คน มีผู้ปกครอง 1 คน

4. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ การส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กปฐมวัยที่อยู่ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 9 ด้าน คือ

4.1 การจัดสภาพแวดล้อม แบ่งออกเป็น

4.1.1 สภาพแวดล้อมภายนอก หมายถึง การจัดสภาพนอกชั้นเรียนเพื่อเป็นการส่งเสริม พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ได้แก่ สนามหญ้า สนามเด็กเล่น เครื่องเล่นสนาม

4.1.2 สภาพแวดล้อมภายใน หมายถึง การจัดสภาพภายในห้องเรียน ห้องนอน วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ภายในห้อง

4.2 กิจกรรมและประสบการณ์ หมายถึง กิจกรรมประจำวันที่ถูกจัดเตรียมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก เช่น การเล่านิทาน และกิจกรรมอื่น ๆ ที่จัดให้แก่เด็ก

4.3 สื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย หมายถึง สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ที่ให้เด็กได้เล่น ได้สัมผัส เพื่อ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และสนองตอบความต้องการ โดยสอดคล้องกับวุฒิภาวะของเด็ก

4.4 สุขภาพ หมายถึง การประเมินสุขภาพของเด็กปฐมวัยทางร่างกาย อันได้แก่ การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง การตรวจสายตา การได้ยิน และความสัมพันธ์ของอวัยวะ การฝึกเด็กให้รู้จักดูแลตนเอง และมีสุขนิสัย ที่ดี รวมทั้ง มาตรการป้องกันโรคติดต่อ ภายในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

4.5 ความปลอดภัย หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน ไม่ให้เด็กได้รับ อันตรายหรือบาดเจ็บ

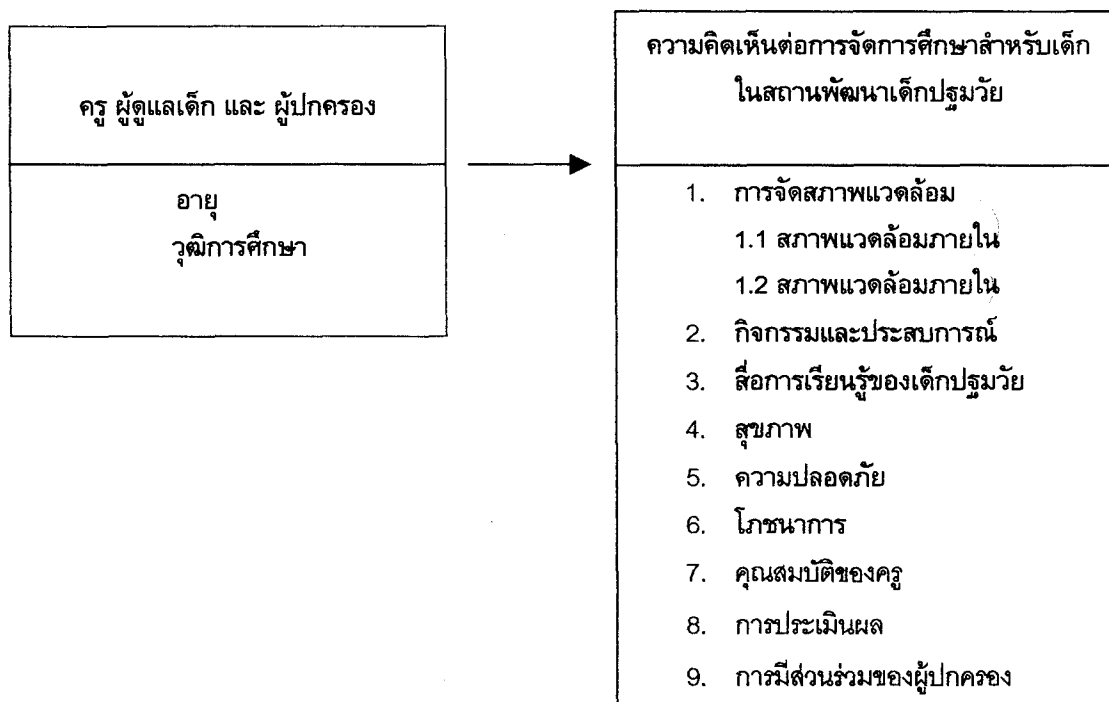
4.6 โภชนาการ หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับอาหาร คุณสมบัติของผู้ปรุงอาหารสำหรับเด็ก การสอนให้เด็กรู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีคุณค่า และการจัดภาชนะสำหรับใส่อาหารและเครื่องดื่ม

4.7 คุณสมบัติของครู หมายถึง ลักษณะของครู ซึ่งคือบุคลากรตามตำแหน่งที่กระทรวงสาธารณสุข มอบหมายให้ทำหน้าที่สอน และส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และลักษณะของผู้ดูแลเด็ก คือ ผู้ช่วยครูที่ทำหน้าที่ ช่วยดูแลเด็ก และช่วยครูในการทำกิจกรรมให้กับเด็ก ประกอบด้วย กิริยา มารยาท มนุษยสัมพันธ์ และการเป็น ตัวแบบสำหรับเด็ก

4.8 การประเมินผล หมายถึง การวัดพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยใช้วิธีการสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมผลงาน

4.9 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก โดยร่วม เป็นอาสาสมัคร เป็นวิทยากร เป็นผู้ร่วมให้ความคิดเห็น ในการจัดการเรียนการสอน และร่วมกับทางโรงเรียนแก้ ปัญหาการศึกษา

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

ความคิดเห็นของ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองในภาพรวมและจำแนกตามอายุ และวุฒิการศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาเด็ก ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การศึกษาปฐมวัย
 - 1.1 ความหมายของการศึกษาปฐมวัย
 - 1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย
 - 1.3 รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย
2. การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย
 - 2.1 การจัดสภาพแวดล้อม
 - 2.1.1 สภาพแวดล้อมภายนอก
 - 2.1.2 สภาพแวดล้อมภายใน
 - 2.2 กิจกรรมและประสบการณ์
 - 2.3 สื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 2.4 สุขภาพ
 - 2.5 ความปลอดภัย
 - 2.6 โภชนาการ
 - 2.7 คุณสมบัติของครู
 - 2.8 การประเมินผล
 - 2.9 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
3. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
 - 3.1 ความหมายของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
 - 3.2 ลักษณะของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
 - 3.3 จัดโปรแกรมการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
 - 3.3.1 การดูแล
 - 3.3.2 การให้การศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

✓ 1. การศึกษาปฐมวัย

1.1 ความหมายของการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัย เป็นเรื่องที่น่าสนใจและนักจิตวิทยาได้ให้ความสำคัญและมีการค้นคว้าวิจัยมาเป็นเวลานาน ซึ่งมีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ดังนี้

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good. 1945 : 200) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึงโครงการหรือหลักสูตรที่จัดสำหรับเด็กในโรงเรียนเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ประถมปีที่ 3

ฮิมส์ (Hymes. 1969 : 65) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 6 ขวบ ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง

เยาวพา เตชะคุปต์ (2525 : 38) กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้ มีชื่อเรียกต่างกันไปเช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์โภชนาการ สถานรับเลี้ยงเด็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนที่มีรับเด็กเล็ก ฯลฯ ซึ่งไม่ว่าจะใช้ชื่ออะไรก็ตาม จุดมุ่งหมายหลักคือ การเตรียมเด็กให้มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทุก ๆ ด้าน และพร้อมที่จะเติบโตให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุแรกเกิด ถึง 6 ขวบ ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง ซึ่งอาจมีชื่อเรียกต่างกันไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการและจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรม ที่จะช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบต่าง ๆ

1.2 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่แตกต่างหลากหลายไปจากการศึกษาระดับอื่น โดยมีรูปแบบและจุดมุ่งหมายที่จัดแตกต่างกันไปตามสภาพความต้องการ นโยบายหรือหลักปรัชญาการศึกษาของแต่ละหน่วยงานที่จัด แต่ก็มีจุดประสงค์เดียวกันคือ เน้นการพัฒนาเด็กทุก ๆ ด้าน (Whole Child) ซึ่งการให้การศึกษอบรมและเลี้ยงดูเด็กระดับปฐมวัยอย่างถูกต้องเหมาะสมย่อมจะมีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง เพราะถ้าเด็กในวัยนี้ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างถูกต้อง เหมาะสม จะส่งผลดีและเป็นรากฐานต่อพัฒนาการและการศึกษาระดับอื่นด้วย

ประภาพรรณ สุวรรณสุข (2524 : 252) กล่าวว่า การศึกษาระดับปฐมวัยมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีสุขนิสัยเกี่ยวกับการกิน เล่น ออกกำลังกายและพักผ่อนอย่างถูกต้อง ตลอดจนรู้จักระวังรักษาตัวให้พ้นจากโรคภัยและอุบัติเหตุ
2. เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนและรู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกตและมีไหวพริบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแสดงออก ชื่นชมต่อความไพเราะและสิ่งสวยงามต่าง ๆ
4. เพื่อฝึกให้เด็กใช้ระบบประสาทสัมผัสให้สัมพันธ์ได้อย่างเหมาะสมและเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างถูกต้อง
5. เพื่อให้รู้จักปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี (2526 : 336) ได้ตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิจัยเรื่องรูปแบบศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน หรือศูนย์เด็กปฐมวัย และได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยเอาไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางกายของเด็กอย่างเต็มที่ เพื่อจะได้เป็นพลเมืองไทยที่สมบูรณ์ แข็งแรง
2. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ อารมณ์ และสังคมของเด็ก เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่สุขภาพสมบูรณ์ มีความเข้มแข็งทางจิตใจที่จะเผชิญอุปสรรคและอันตรายได้
3. เพื่อให้เด็กมีนิสัยขยัน แข็งแรง ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ประหยัด สะอาด
4. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ
5. เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน หรือ ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก
6. เพื่อตระหนักในปัญหาความเปราะบางของพัฒนาการเสียแต่แรก และดำเนินการต่อไปโดยเหมาะสม

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 3) กล่าวว่า เป้าประสงค์ของการศึกษาระดับปฐมวัยมีหลายประการดังนี้

1. พัฒนาเด็กในด้านค่านิยม ให้มีพฤติกรรมที่ดี เหมาะสมกับชีวิต
2. เตรียมเด็กให้พร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
3. พัฒนาเด็กให้รู้จักตนเองและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข
4. จัดประสบการณ์ให้แก่เด็กอย่างกว้างขวางต่อเนื่องกัน
5. ส่งเสริมความสามารถและความชำนาญในการสื่อสารติดต่อสัมพันธ์ทางสังคม
6. ส่งเสริมความสามารถในการทำงานง่าย ๆ และความคล่องตัวในการเคลื่อนไหว
7. ส่งเสริมความสามารถในการควบคุมอารมณ์
8. เพิ่มความสามารถในการควบคุมตนเอง
9. เพิ่มความชำนาญในการคิดวิจารณ์และแก้ปัญหา
10. ให้โอกาสเด็กได้แสดงออกและมีความซาบซึ้งในสิ่งสวยงาม

ราตี ทองสวัสดิ์ (2533 : 57) กล่าวถึงเป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ไว้ว่า เพื่อพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง
 - 1.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
 - 1.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก
 - 1.3 การพัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างมือ-ตา
 - 1.4 การพัฒนาด้านสุขอนามัย
2. พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ
 - 2.1 การควบคุมอารมณ์ตนเองในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น
 - 2.2 การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม
 - 2.3 การมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง
3. พัฒนาการด้านสังคม
 - 3.1. การมีระเบียบวินัย
 - 3.2. การเล่นหรือทำงานเป็นกลุ่ม
 - 3.3. การรู้จักรอคอย
 - 3.4. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา
 - 3.5. ความรับผิดชอบในหน้าที่
4. พัฒนาการทางสติปัญญา
 - 4.1. การรับรู้ทางสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การดู การฟัง การดม การชิม และการสัมผัสทางผิวหนัง
 - 4.2. การคิดแก้ปัญหา
 - 4.3. การคิดสร้างสรรค์
 - 4.4. การจำ
 - 4.5. การเข้าใจคำศัพท์ และการฝึกพูด
 - 4.6. การยืดระยะความสนใจ

เอสซ่า (Essa. 1996 : 19-20) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากแรงผลักดันของสังคม และความต้องการของสังคม ทำให้เกิดการจัดโครงการบริการต่าง ๆ กัน ทั้งเพื่อการดูแลและการศึกษา ซึ่งในการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ

1. บริการให้การดูแลและเลี้ยงดูเด็กให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ
2. ให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการปรับตัวเข้ากับสังคม ทักษะทางปัญญา และพัฒนาการในทุกด้าน
3. จัดเป็นบริการเพื่อการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เด็กยากจน ให้ได้รับการศึกษา การดูแลสุขภาพ การดูแลฟัน โภชนาการ และการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวเป็นที่มาของหลักการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย มุ่งถึงการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้พร้อมที่จะดำเนินชีวิตในภายหน้า ขึ้นอยู่กับการวางรากฐานขั้นต้นให้แก่เด็กในวัยที่กำลังพัฒนาดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมุ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้เด็กพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และควรส่งเสริมให้บ้านและโรงเรียนได้มีการร่วมมือในการส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กในวัยดังกล่าวไปพร้อม ๆ กันด้วย ✓

1.3 รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 19-20) กล่าวว่าไว้ว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ตั้งแต่แรกเกิด ถึง 8 ขวบ ที่กำหนดขึ้นที่บ้าน ศูนย์บริการหรือโรงเรียนก็ได้ โดยรูปแบบของการจัดการนี้ จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ จัดที่บ้าน (Home-based programs) หมายถึงการจัดบริการการดูแลที่ทำขึ้นที่บ้าน กับอีกลักษณะหนึ่งคือ จัดที่สถานบริการ (Center-based programs) เป็นบริการเด็กกลุ่มใหญ่ ซึ่งในการจัดบริการจำแนกตามอายุได้ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเด็กทารก (อายุ 2 ขวบแรก)
2. กลุ่มเด็กเล็ก (อายุ 2-4 ขวบ)
3. กลุ่มเด็กอนุบาลและประถมต้น (อายุ 5-8 ขวบ)

ด้วยลักษณะความแตกต่างของกลุ่มเด็ก ทำให้สถานบริการและโรงเรียนมีความแตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับ 8 ขวบแรก ที่มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ละขวบปีมีความแตกต่างและก้าวหน้าของพัฒนาการที่ต่างกันมาก ด้วยเหตุนี้ทำให้การดูแล การเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แต่ละวัยต่างกัน เป็นเหตุให้มีรูปแบบของการจัดสถานบริการแตกต่างตามวัยของเด็ก ซึ่งอาจจำแนกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สถานที่ที่รับดูแลและเลี้ยงดูเด็กเล็ก (Nursery) เป็นบริการการดูแลเด็กจำแนกได้เป็นลักษณะดังนี้

1. ศูนย์ดูแลเด็ก (Child care centers) เป็นสถานที่ที่รับดูแลเด็กเพื่อการช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระของพ่อแม่ที่ต้องทำงานกลางวัน โดยศูนย์จะเน้นการเลี้ยงดูแก่เด็กมากกว่าการให้การศึกษา วัยของเด็กที่รับดูแลอาจเริ่มตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นไป หรือรับเฉพาะเด็กเล็ก บริการอาจจัดให้เฉพาะกลางวัน เรียกว่า ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน (Day-care center) หรือตลอด 24 ชั่วโมง

2. บ้านรับเลี้ยงเด็ก (Family day care) เป็นครอบครัวที่เปิดบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ รับเด็กประมาณ 7-12 คน อาจเป็นลูกญาติ ลูกเพื่อน ลูกเพื่อนบ้าน โดยเลี้ยงควบคู่กับลูกตนเอง การดูแลให้การกินอยู่ตามปกติสบาย ๆ การรับดูแลอาจดูแลทั้งวัน หรือดูแลเป็นชั่วโมง เฉพาะช่วงที่ผู้ปกครองไปธุระก็มี

กลุ่มที่ 2 โรงเรียนเตรียมก่อนเข้าอนุบาล เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนการเตรียมเด็กในการเข้าโรงเรียนอนุบาล ได้แก่

1. โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery school) เป็นโรงเรียนที่พัฒนามาจากศูนย์ดูแลเด็ก การจัดการเน้นการดูแลแก่เด็กทั้งร่างกาย จิตใจอารมณ์ และสังคม และการมีสุขภาพดี จัดสำหรับเด็กอายุ 2-4 ขวบ บางแห่งอาจรับอายุต่ำกว่า 2 ขวบ เปิดรับเลี้ยงตั้งแต่ครึ่งวันถึงเต็มวัน เด็กจะได้เล่นและมีการเรียนไปพร้อม ๆ กัน เป้าหมายของการดูแลอยู่ที่การพัฒนาสังคมและสติปัญญาสำหรับเด็ก เราจึงเรียกโรงเรียนลักษณะนี้ว่า โรงเรียนเด็กเล็ก หรือศูนย์พัฒนาเด็ก

2. โรงเรียนเตรียมอนุบาล (Prekindergarten) ลักษณะเหมือนโรงเรียนเด็กเล็ก แต่เน้นการเตรียมตัวเด็กเพื่อเข้าเรียนชั้นอนุบาล รับเด็กอายุ 3 ½ - 5 ขวบ

กลุ่มที่ 3 โรงเรียนอนุบาล เป็นบริการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมเด็กเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา รับตั้งแต่อายุ 3-6 ขวบ มี 3 ชั้นเรียน คือ อนุบาล 1 อนุบาล 2 และอนุบาล 3 เป็นการจัดการศึกษาที่รัฐและเอกชนจัดทำขึ้น ไม่นับเป็นการศึกษาภาคบังคับ สำหรับอเมริกาโรงเรียนอนุบาลเป็นการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 5-6 ปี

โรงเรียนอนุบาลสาธิต เป็นอีกลักษณะหนึ่งของโรงเรียนอนุบาลที่เปิดในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาเชิงวิชาการหรือเป็นไปตามความต้องการของสถาบันแม่

กลุ่มที่ 4 โรงเรียนเตรียมชั้น ป.1 (Pre-first grade หรือ Junior first grade) เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ไม่มีโอกาสเข้าเรียนชั้นอนุบาล ได้เข้าเรียนเพื่อปรับตัวก่อนขึ้นชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 เปิดรับเด็กอายุ 6-7 ปี สำหรับประเทศไทยรู้จักกันในนาม "ชั้น ป.เตรียม" หรือ เตรียมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มที่ 5 โรงเรียนสำหรับเด็กป่วย (Hospital school) โรงพยาบาลบางแห่งจัดโรงเรียนในโรงพยาบาลสำหรับเด็กเพื่อได้ศึกษาเล่าเรียน หรือทบทวนบทเรียนขณะอยู่โรงพยาบาล สำหรับเด็กปฐมวัยจะจัดเป็นห้องเล่น (playroom) เป็นห้องที่จัดเตรียมให้ประโยชน์สำหรับการศึกษามาก่อน เด็กได้มาเล่นและเรียนรู้ที่ห้องเล่นนี้ แต่บางครั้งผู้จัดอาจต้องไปบริการถึงเตียงหรือห้องเด็กป่วย ซึ่งจะใช้ในกรณีที่เด็กป่วยไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ โรงพยาบาลเด็กเป็นโรงพยาบาลหนึ่งที่มีการจัดห้องเล่น และการบริการเครื่องเล่นที่เตียงโดยผู้สอนเป็นทั้งครูและพยาบาล

2. การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย

การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย ได้แก่การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย โดยจัดในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กรอบด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สจ๊วต (Stewart. 1982) กล่าวถึง วัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ ซึ่งครูหรือผู้จัดโปรแกรมการดูแลเด็กวัย 1-3 ปี จำเป็นต้องบรรลุ มีดังนี้

1. ห้องเรียนจะต้องมีความสะอาด ปลอดภัย และส่งเสริมประสบการณ์ที่เน้นประสาทสัมผัสทั้ง 5
2. มีการส่งเสริมและให้กำลังใจเด็กเมื่อสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การขับถ่าย การรับประทานอาหารด้วยตนเอง และการช่วยเหลือตนเองในการแต่งตัว
3. โปรแกรมการดูแลเด็กควรมุ่งเน้นที่การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ (Gross Motor Development) เช่น การวิ่ง การกระโดด และกิจกรรมเข้าจังหวะ เป็นต้น
4. มีการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา

กอร์ดอน และ บราวน์ (Gordon and Browne. 1985 : 330) กล่าวว่า สิ่งหนึ่งที่นักการศึกษาปฐมวัยต้องตระหนักคือ ปฐมวัยเป็นวัยของการเปลี่ยนแปลง และความงอกงามของพัฒนาการที่ต้องจัดให้มีการศึกษา หัวใจของโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย คือ การมุ่งให้เด็กได้เข้าถึงความเป็นจริงของอารมณ์ การตระหนักถึงทักษะทางสังคม และการพัฒนาภาวะสร้างสรรค์ การเรียนรู้การรู้จักตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเองและความมั่นใจ

กอนซาเลซ เมนา (Gonzalez – Mena .1986) กล่าวว่า หลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยต่ำกว่า 3 ขวบ ควรมุ่งเน้นที่ (1) กิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กช่วยเหลือและดูแลตนเอง เช่น การรับประทานอาหาร การนอนหลับ การขับถ่าย และการแต่งตัวเป็นต้น (2) การเรียนรู้ที่จะจัดการกับการแยกจากแม่หรือผู้ให้การดูแล (3) การเรียนรู้ที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์ใหม่กับเด็กและผู้ใหญ่นอกบ้าน (4) การเล่นเสรีในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย

จากข้อคิดเห็นของนักการศึกษาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย หมายถึง จะต้องประกอบด้วย (1) สภาพแวดล้อมภายนอก (2) สภาพแวดล้อมภายใน (3) กิจกรรมและประสบการณ์ (4) สื่อการเรียนรู้ (5) สุขภาพ (6) ความปลอดภัย (7) โภชนาการ (8) คุณสมบัติของครู (9) การประเมินผล (10) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

2.1 การจัดสภาพแวดล้อม

ฉวีวรรณ จึงเจริญ ได้กล่าวถึงเกณฑ์ที่จะไว้พิจารณาว่าสถานศึกษาใดหรือสถานพัฒนาเด็ก มีการจัดสภาพแวดล้อมดีหรือไม่ดี ดังนี้

1. สถานที่แห่งนั้นจัดสิ่งแวดล้อมให้เกิดบรรยากาศที่ร่มรื่น สะอาดและปลอดภัยโดย

- 1.1 มีการป้องกันอัคคีภัย

- 1.2 มีอากาศถ่ายเทสะดวก

- 1.3 มีแสงสว่างพอเหมาะ

- 1.4 ห้องทุกห้องสะอาดรวมทั้งห้องน้ำห้องส้วม

- 1.5 ไม่มีอันตรายใด ๆ จะเกิดขึ้น อันจะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ เช่น ปลั๊กไฟใกล้มือเด็กเล็ก บานประตู หน้าต่างชำรุด พื้นมีตะปู ไม่ลื่นกระดานผุ

2. เนื้อที่หรือบริเวณกว้างเพียงพอทั้งในอาคารและนอกอาคาร

- 2.1 มีเนื้อที่ให้เด็กได้เล่นนอกห้องเรียนอย่างเพียงพอ

- 2.2 มีเนื้อที่ให้เด็กได้เล่นในห้องเรียนอย่างเพียงพอ

- 2.3 มีเนื้อที่ว่างเพียงพอกับการเคลื่อนไหว

- 2.4 มีห้องที่แยกเด็กเจ็บป่วยเอกเทศ

- 2.5 มีความปลอดภัยจากยานพาหนะต่าง ๆ

- 2.6 มีเนื้อที่ในอาคารโดยส่วนรวมแล้วไม่แน่นแออัดจนเกินไป

บุญเยี่ยม จิตรคอน (2533:331) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมนับว่ามีอิทธิพลและมีความสำคัญแก่เด็กอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย สถานที่ให้การศึกษาอบรมเด็กในระดับนี้ควรจัดเตรียมทั้งสภาพภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สิ่งของเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ควรจะให้เพียงพอเหมาะสมกับวัยและความสนใจ และตกแต่งให้น่าดู จัดวางไว้ให้เด็กได้เลือกเล่นอย่างสนุก เลือกใช้และทดลองอย่างสะดวกสบาย ปลอดภัย สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาควรจัดให้มีสภาพคล้ายคลึงบ้านของเด็กให้มากที่สุด เพื่อเด็กจะได้มีความอบอุ่น มั่นใจ สนใจ รักและอยากมาสถานศึกษา สภาพภายนอกห้องเรียนควรตกแต่งให้สวยงามและให้ได้ประโยชน์เช่น ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และต้นไม้ใหญ่เพื่อให้ร่มเงาเพื่อความสวยงามและเพื่อความปลอดภัย พื้นสนามควรปรับให้เรียบสม่ำเสมอ ปลูกหญ้าเพื่อความสดชื่นน่าดู ควรดูแลความปลอดภัย ไม่ให้มีเศษแก้ว หินคม เพราะอาจจะเป็นอันตรายต่อเด็กได้ บริเวณสนามควรดูแลรักษาให้สะอาดเรียบร้อย มีทั้งพืชเป็นสัดส่วน ในสนามควรมีเครื่องเล่นสนาม และเครื่องเล่นสำหรับเด็กได้ออกกำลังกาย นอกจากนี้ควรมีที่เลี้ยงสัตว์ที่ให้ความสวยงามและฝึกนิสัยเด็กให้มีความเมตตา กรุณาสัตว์

เบญจา แสงมลิ (2533:244) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

1. สนามของสถานศึกษาเด็กปฐมวัยเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการด้านร่างกายและอารมณ์ของเด็ก สถานศึกษาเด็กปฐมวัยจึงควรจัดให้มีทั้งสนามหญ้าและสนามเด็กเล่น
2. สวนที่มีอยู่ในสถานศึกษาเด็กปฐมวัยช่วยให้เด็กรักธรรมชาติและไม่ทำลายธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเด็ก การทำสวนจึงเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย รูปแบบที่นิยมจัดกัน ได้แก่ การจัดสวนแบบยกทรงและสวนแบบกระถาง
3. สถานศึกษาเด็กปฐมวัยมีหน้าที่ปลูกฝังให้เด็กมีใจเมตตา กรุณา และรักสัตว์ไม่รังแกสัตว์ จึงควรจัดให้มีที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ด้วย ส่วนมากจะจัดให้อยู่ใกล้กับสวน หรืออาจเลี้ยงสัตว์บางอย่างไว้ในห้องเรียนได้ ถ้าสัตว์เหล่านั้นไม่ทำให้ห้องมีกลิ่นหรือสกปรก หรืออาจจัดแขวนกรงสัตว์ไว้ที่ระเบียงหน้าห้องเรียนก็ได้

สนามเด็กปฐมวัยควรจัดเป็นสองส่วน คือ 1. สนามหญ้า และ 2. สนามเด็กเล่น

3.1 สนามหญ้า สนามส่วนหนึ่งซึ่งปลูกหญ้า เป็นที่สำหรับเด็กวิ่งเล่นและเล่นกับเพื่อน อาจใช้เสมือนเป็นห้องเรียนเด็กก็ได้ เช่น ครูเล่นิทานที่สนาม เด็กวาดภาพที่สนาม สนามส่วนนี้ควรมีต้นไม้ใหญ่เพื่อให้ร่มเงาแก่เด็ก เด็ก ๆ ชอบนั่งเล่นและนอนเล่นในสนามหญ้า เด็กจะเป็นสุขที่ได้วิ่งกระโดด ตูมก แผลง และธรรมชาติรอบ ๆ ตัวเขา สถานศึกษาบางแห่งที่มีเนื้อที่สนามกว้าง ริมสนามส่วนนี้อาจปลูกไม้ดอกไม้ใบเป็นกอ ๆ ทำให้สนามสวยงาม และเด็กก็จะเบิกบานใจที่ได้เห็นธรรมชาติที่มีสีสันน่าชื่นชม

ในชนบทบางแห่งสนามไม่เป็นพื้นเรียบทั้งหมด บางส่วนอาจมีพื้นดินสูงเป็นเนินก็ควรจะต้องปล่อยไว้บ้าง เด็ก ๆ ชอบปีนป่ายขึ้นลง เด็กจะสนุกกับการวิ่งขึ้นลงเนิน บางทีก็กลิ้งตัวลงมา ทำให้เด็กได้ออกกำลังกาย เพียงแต่ระวังอย่าให้เนินนั้นมีสิ่งทำให้เด็กสะดุดหกล้ม

3.2 สนามเด็กเล่น สนามส่วนนี้จะเป็นที่ซึ่งจัดตั้งเครื่องเล่นสนามของเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เคลื่อนไหว ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ อันได้แก่ แขนขาและลำตัว เด็กชอบปีนป่าย กระโดด ห้อยโหน เครื่องเล่นสนามของเด็กจึงมีลักษณะให้เด็กได้เล่นตามความต้องการโดยใช้แขนขาออกกำลัง

สถานศึกษาเด็กปฐมวัยส่วนมากมีเครื่องเล่นสนามดังนี้

3.2.1 ชิงช้า

3.2.2 สะพานเลื่อน

3.2.3 กระดานหก

3.2.4 ราวไต่

3.2.5 ราวโหน

3.2.6 โคร่งไม้

3.2.7 ม้าหมุน

3.2.8 เรือไล่

3.2.9 บ่อทรายและเครื่องมือในการเล่น เช่น เสียมเล็ก ๆ ถังที่ตักทราย พิมพ์ทำด้วยไม้หรือพลาสติก

3.2.10 อ่างใส่น้ำและของลอยน้ำพลาสติก เช่น เรือ เบ็ด ปลา เครื่องตวง เช่น ถ้วย ขวด กระป๋อง ฯลฯ

สิ่งที่ต้องคำนึงในการจัดตั้งเครื่องเล่นสนามสำหรับเด็กก็คือ เครื่องเล่นชนิดหนึ่ง ๆ จะต้องตั้งให้ห่างกันพอควร มีเนื้อที่ซึ่งขณะที่เด็กหมู่หนึ่งกำลังเล่นก็จะไม่วิ่งไปโดนหรือชนเด็กหมู่อื่นที่กำลังเล่นเครื่องเล่นอย่างอื่นอยู่

ดวงเดือน วังสินธ์ (2534:5) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้เด็กเกิดความพร้อมในการเรียนชั้นเด็กเล็ก จำแนกได้ 2 ประการ คือ ปัจจัยทางบ้านหรือสภาพสิ่งแวดล้อม และปัจจัยทางโรงเรียนหรือการเสริมสร้างด้วยการเล่าเรียนและฝึกฝน

1. ปัจจัยทางบ้านหรือสภาพสิ่งแวดล้อม

ครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการของเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสติปัญญา ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนเป็นอันมาก เพราะเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยพัฒนาเด็กให้มีสติปัญญาเต็มตามศักยภาพ (Potential) สิ่งแวดล้อมจึงเป็นตัวกระตุ้นภายนอกทั้งหมด ตลอดจนเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อบุคคลที่สม่าเสมอเป็นประจำเป็นปกติวิสัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ปัจจัยย่อย คือ ปัจจัยทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางด้านคุณภาพของชีวิตครอบครัว และปัจจัยทางด้านโภชนาการ

บรรยากาศภายในบ้านจึงเป็นพื้นฐานการสร้างความพร้อมของเด็กที่สำคัญอย่างหนึ่ง เด็กจะกินอาหาร ดื่มน้ำ แต่งกาย ทำงาน การใช้คำพูด และรู้ศัพท์มาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับทุกคนในบ้าน จะพูดจากันและถ่ายทอดให้ถึงตัวเด็กอย่างสม่าเสมอ การให้เด็กดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ ดูรูปภาพ เล่นเกม ที่ผู้ปกครองสนใจและเหมาะสมกับเด็ก จึงเป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็ก

2. ปัจจัยทางโรงเรียน

ปัจจัยทางโรงเรียนหรือการเสริมสร้างด้วยการเล่าเรียนและฝึกฝนนั้น เพื่อมุ่งส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาทุกด้าน และสร้างความพร้อมในการเรียนโดยมีความเชื่อว่า เด็กเรียนรู้ตลอดเวลาไม่ว่าจะอยู่ที่ใด กับใคร ในสถานการณ์ใด การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับประสบการณ์ ความสนใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ การเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้เกิดขึ้นเมื่อเด็กได้สัมผัส จับต้อง ทดลอง ทำตามแบบ ดังนั้นการเรียนรู้ที่ครูเน้นครูบอกนักเรียนรับฟังอย่างเดียวจึงไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์

ตันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2542 : 55) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กที่เกิดมาในช่วง 3 ปีแรก เติบโตเป็นเด็กฉลาด ได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัย
2. สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาเองมีความสำคัญ
3. สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น มั่นคง มั่นใจ เช่น ถ้าเด็กหิว แล้วร้อง เด็กจะได้นม ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจว่าเมื่อใดที่เขาหิว เขาจะได้รับการตอบสนองตามความต้องการ คือ ได้นม เป็นต้น
4. สิ่งแวดล้อมที่มีความสม่าเสมอ เช่น กินนอนเป็นเวลาอันเป็นพื้นฐานของการฝึกระเบียบวินัย
5. สิ่งแวดล้อมที่มีความสมดุลระหว่างอิสรภาพและขีดจำกัด คือ จะต้องเดินสายกลางระหว่างระเบียบวินัยและไม่ปล่อยให้อิสระมากเกินไป ไม่ตามใจหรือเข้มงวดเกินไป
6. สิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลาย เด็กจะต้องได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่มีสิ่งกระตุ้นที่หลากหลาย เช่น ของเล่น หนังสือดนตรี เป็นต้น

จากความเชื่อดังกล่าวนี้นี้ ได้นำมาเป็นหลักในการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ สถานที่เรียนของเด็กจะประกอบด้วยสถานที่ภายในและภายนอกห้องเรียน เพราะธรรมชาติของเด็กก็คือการเล่นนั่นเอง ในห้องเรียนจะต้องคำนึงถึง ความสะอาด ความปลอดภัย และจัดมุมต่าง ๆ สำหรับการจัดกิจกรรม ส่วนนอกห้องเรียนเช่น สนาม บริเวณโรงเรียน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทางโรงเรียนจะต้องเตรียมให้พร้อมเพื่อให้เด็กได้เล่นกับเพื่อน ๆ

2.2 กิจกรรมและประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง การจัดให้เด็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้โดยผ่านการเล่น การเล่นของเด็กในวัยนี้นอกจากทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินหรือเป็นผลทางด้านจิตใจแล้ว ยังเป็นผลทางกาย และอื่น ๆ การเล่นสอนให้เด็กเข้าใจถึงโลกภายนอก สังคม และวัฒนธรรมซึ่งจะต้องเผชิญต่อไปในชีวิตที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่

กู๊ด (Good.1945 : 241) ได้ให้ความหมายของประสบการณ์ว่า หมายถึง กระบวนการในการได้รับความรู้ หรือ การเกิดทักษะ โดยการกระทำหรือการเห็นสิ่งต่าง ๆ หรือ กระบวนการของจิตสำนึกในการรับรู้ถึงความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยการมีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

คันทิงแฮม และคนอื่น ๆ (Ragan and Shepherd.1971:701; citing Cunningham and others.n.d.) กล่าวว่า ประสบการณ์ที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียน คือ การให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์หรือมีส่วนร่วมในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะทางสังคม ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย และการเรียนรู้เนื้อหาวิชา ผลของการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียน มีทักษะของความเป็นผู้นำ รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ปัญหา

ราซี ทองสวัสดิ์ และคณะ (2529 : 2) ให้ความหมายการจัดประสบการณ์ว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียนให้กับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาด้วยการได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี และเน้นการส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543: 22-23) กล่าวว่า คำว่า “ประสบการณ์” ในการศึกษาปฐมวัยนั้นแท้จริงคือ คำว่าหลักสูตรนั่นเอง เหตุที่ไม่ใช้คำว่าหลักสูตรโดยตรงเป็นเพราะคำว่า หลักสูตรจะทำให้ครูไปให้ความสำคัญกับเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนอย่างมีแบบแผนที่เน้นการสอนการอ่าน เขียน ท่องจำ เหมือนการเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัยของเด็ก 6 ขวบแรก ที่ต้องการสร้างเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ตามวัย จึงเชื่อว่าการใช้คำว่าประสบการณ์ จะช่วยทำให้ครูพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น โดยเน้นการเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์การเล่น และการกระทำกิจกรรมตามวัยของเด็ก ซึ่งแต่ละขวบปีมีความต้องการพัฒนาการและวิธีการเรียนรู้ที่ต่างกัน แผนประสบการณ์จะช่วยให้อาจารย์สามารถวางแผนการสอนที่บอกให้ครูทราบล่วงหน้าว่าจะสอนเรื่องอะไร อย่างไร ทำอะไร และสอนใคร โดยสอนสอดคล้องตามหลักสูตรและนโยบายการศึกษาที่เปิดกว้างสำหรับครูให้วินิจฉัยและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละอายุสำหรับโรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery school) และแต่ละชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนอนุบาล (Kindergarten)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมและประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย คือ การจัดให้เด็กเรียนรู้โดยผ่านรูปแบบของการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง และเกิดทักษะในการเรียนรู้ชีวิต

ในการกิจกรรมและประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น มีนักการศึกษาได้ให้แนวทางและขอบข่ายของกิจกรรมและประสบการณ์ไว้ดังนี้

ราซี ทองสวัสดิ์ (2533:82) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มุ่งให้พัฒนาการเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยจัดประสบการณ์ในรูปกิจกรรมแทนการสอนเป็นวิชา
2. การพัฒนาเด็กให้ครบทุกด้านโดยไม่เน้นการสอนอ่าน-เขียน ในระดับปฐมวัยนั้น จะไม่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับประถมศึกษาต่ำกว่าเด็กที่เรียน อ่าน-เขียนในระดับประถมศึกษาแต่อย่างใด

3. ภาษาไทยและคณิตศาสตร์ในระดับปฐมวัยนั้นเป็นเพียงขั้นพื้นฐาน ในขณะที่ระดับประถมศึกษาจะเน้นทักษะการคิดคำนวณเป็นใหญ่

4. การจัดประสบการณ์แก่เด็กปฐมวัยนั้นจะยึดพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาเป็นหลักในการจัดทำแนวการจัดประสบการณ์ ซึ่งจะแตกออกมาเป็นรายการประสบการณ์ และเนื้อหาที่จะใช้จัดทำเป็นแผนการจัดประสบการณ์ต่อไป

5. การจัดประสบการณ์แก่เด็กจะบังเกิดผลดี หากมุ่งพัฒนาเด็กทุกด้าน ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จัดกิจกรรมให้หลากหลาย กล่าวคือ มีทั้งกิจกรรมสงบ กิจกรรมเคลื่อนไหว จัดทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน และควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้พัฒนาเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529:15) ได้ให้ข้อบ่งชี้ของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ประสบการณ์ที่จัดให้เด็ก ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน คือด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา
2. ประสบการณ์ที่จัดให้เด็ก คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการเล่นและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
4. สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อพัฒนาการของเด็ก
5. บุคลากรมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กและมีทักษะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

ภานเนตร ธรรมบวร และ อารยา สุขวงศ์ (2541 : 10) กล่าวว่า ตารางกิจวัตรประจำวันสำหรับเด็กถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เด็กต้องการความมั่นคงและปลอดภัยในการที่จะทราบว่า แต่ละวันของตนจะดำเนินไปอย่างไร เด็กจะรู้สึกสบายใจและให้ความร่วมมือมากขึ้นถ้ารู้ตารางเวลาของตน ตารางกิจวัตรประจำวันของเด็กควรมีความยืดหยุ่นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการทางร่างกายของเด็กเป็นสำคัญ ครูหรือผู้ดูแลเด็กควรจัดช่วงเวลาของการรับประทานอาหารกลางวันและอาหารว่างให้พอเพียง ทั้งนี้เพื่อให้เด็กรับประทานอาหารอย่างไม่มีริบเร่งและอยู่ในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความสุข นอกจากนั้นควรจัดเวลาสำหรับให้เด็กได้ออกกำลังกายทั้งกลางแจ้งและในร่มเป็นประจำ รวมถึงเวลานอนกลางวันที่เหมาะสมด้วย การจัดตารางกิจวัตรประจำวันแก่เด็กอย่างเหมาะสมจะช่วยป้องกันเด็กจากการหงุดหงิดงอแงได้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543:18) ได้ให้ตัวอย่างตารางกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทางร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา ดังต่อไปนี้

09.00 น.	มาถึงโรงเรียน
09.00-09.45 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์
09.45 น.	เล่นตามมุม
10.00 น.	ร้องเพลง หรือกิจกรรมอื่น
10.15 น.	เข้าห้องน้ำ ปัสสาวะ
10.30-11.30 น.	เล่นสนาม
11.30-11.45 น.	อาบน้ำเปลี่ยนเสื้อผ้า
11.45 น.	รับประทานอาหาร
12.30 น.	พักผ่อน นอนหลับ
14.30 น.	เตรียมกลับบ้าน ฟังนิทาน
15.30 น.	กลับบ้าน

2.3 สื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

มีผู้ให้ความหมายของสื่อการสอนดังนี้

บราวน์และคนอื่น ๆ (Brown and Others.1973 : 2) ได้ให้ความหมายว่า สื่อการสอนได้แก่ อุปกรณ์ทั้งหลายที่ช่วยเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียนจนเกิดผลการเรียนที่ดี ทั้งนี้มีความหมายรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เฉพาะแต่สิ่งที่เป็นวัตถุหรือเครื่องมือเท่านั้น เช่น การศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาท นาฏการ การสาธิต การทดลอง ตลอดจนการสัมภาษณ์ และการสำรวจ

เดอเซคโค (DeCecco. 1986:284) กล่าวถึงอุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง สิ่งแวดล้อม เครื่องเรือนที่ใช้กับเด็ก อุปกรณ์การเรียน ของเล่น วัสดุสิ่งของตามธรรมชาติ และรวมถึงเศษวัสดุ ที่สามารถนำมาให้เด็กได้สัมผัสจับต้องศึกษาเรียนรู้ หรือนำมาประกอบการสอนของครู และสามารถนำไปใช้กับนันทนาการได้ อุปกรณ์การเรียนรู้จะเป็นสิ่งเร้าสำหรับเด็ก ยิ่งมีความแปลก มีความแตกต่างในรูปร่างมาก ๆ เด็กยิ่งได้เรียนรู้มาก สิ่งเร้าที่ดีและสร้างการเรียนรู้ได้มากต้องมีลักษณะเฉพาะ คือ สามารถตอบสนองใกล้เคียงกันเป็นลูกโซ่อย่างต่อเนื่อง เด็กได้ฝึกทำซ้ำ ๆ มีความพอใจและมีความสุข มีการป้อนข้อมูลกลับที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้ได้ดี

ดังนั้นสื่อและอุปกรณ์ของเด็กปฐมวัย คือ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ที่ให้เด็กได้เล่น ได้สัมผัส เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และสนองตอบตามความต้องการ โดยสอดคล้องกับวุฒิภาวะของเด็ก

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2541:12-18)ได้จำแนกประเภทสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. อุปกรณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียน อุปกรณ์ทุกชนิดในห้องเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กทั้งสิ้น และเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องจัดหาหรือดูแลให้มีขึ้น

1.1 ตู้เก็บของหรือชั้นเก็บของสำหรับเด็กรายบุคคล (Locker) เด็กปฐมวัยต้องมีตู้เก็บของเป็นของตนเอง เพราะมีอุปกรณ์หลายอย่างที่เด็กต้องใช้เป็นของส่วนตัว เช่น กระเป๋านักเรียน แก้วน้ำ สบู่ แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แป้งฝุ่น เป็นต้น สิ่งของต่าง ๆ เหล่านี้เด็กต้องเรียนรู้ที่จะดูแลและจัดเก็บด้วยตนเอง ตู้สำหรับเด็กจึงต้องมีขนาดเหมาะสมสำหรับเด็กที่จะใช้เก็บของส่วนตัวด้วยตัวเองได้ หยิบง่าย จัดง่าย และสะดวกสำหรับเด็ก ที่สำคัญควรทำสีอ่อนหวาน สวยงาม

1.2 เก้าอี้ เก้าอี้เด็กต้องมีน้ำหนักเบา แข็งแรง ขนาดความสูงเหมาะกับตัวเด็ก สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก เมื่อต้องการจัด หรือเคลื่อนเก็บเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ

1.3 โต๊ะ ต้องแข็งแรง น้ำหนักเบา สูงประมาณ 20-22 นิ้ว ทำความสะอาดง่าย ขนาดกว้างพอสำหรับจัดวางอุปกรณ์ในการทำงานของเด็ก การทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

1.4 เครื่องเขียน เช่น ดินสอ กบเหลาดินสอ สีแท่ง ยางลบ ต้องจัดเตรียมเป็นชุดสำหรับเด็กแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มใช้ในการทำงานร่วมกัน เมื่อต้องเรียนวาดภาพ ชีตเขียน ตามจินตนาการของเด็ก สำหรับอุปกรณ์เครื่องเขียนนี้ อาจจัดได้เป็น 2 กรณี กรณีแรกทางโรงเรียนจัดไว้เป็นกองกลาง อีกกรณีหนึ่ง เด็กจัดมาเป็นส่วนตัว แต่กรณีหลังมักมีปัญหาของหาย แก่งแย่งกัน เราควรฝึกให้เด็กจัดเตรียมเครื่องเขียนเป็นกระเป๋าคู่ส่วนตัวของตนเองเพื่อเป็นการเตรียมเด็กสำหรับการสร้างนิสัยการเรียนที่ดีในอนาคต

1.5 อุปกรณ์พักผ่อน ได้แก่ เสื่อ หมอนอิง เบาะผ้าใบ เป็นต้น ต้องจัดไว้สำหรับให้เด็กได้เล่นพักผ่อน หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องใช้ เช่น เล่นไปเที่ยวปิกนิก เล่นบ้าน เล่นนั่งชายทะเล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก

1.6 สื่อทัศนูปกรณ์ ในห้องเรียนควรมีสื่อทัศนูปกรณ์ที่สามารถใช้เป็นสื่อในการสอนได้ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ วีดิโอ โทรทัศน์ เครื่องฉายสไลด์ เป็นต้น

1.7 อุปกรณ์เล่นตามมุม การจัดมุมสำหรับเด็กที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางตามความสนใจ ต้องมีอุปกรณ์เล่นเพียงพอ แต่ละชั้นเรียนควรจัดอุปกรณ์สำหรับเล่นตามมุม ที่เด็กสามารถนำมาเล่นได้ เมื่อถึงชั่วโมงพักหรือชั่วโมงการเล่นอิสระ ลักษณะของอุปกรณ์การเล่นตามมุมต้องสอดคล้องกับมุมที่จัดขึ้น เช่น มุมบ้าน ต้องมีอุปกรณ์เครื่องเรือน ภาชนะ งานครัวต่าง ๆ มุมวิทยาศาสตร์มีอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ เช่น แว่นขยาย อ่างเลี้ยงปลา ภาชนะปลูกพืช เป็นต้น การจัดมุมไม่จำเป็นต้องคงที่เป็นมุมทุก ๆ ห้องเรียน อาจจัดเป็นห้องรวมที่เด็กสามารถหมุนเวียนเข้าไปเล่นได้ โดยไม่แย่งชิงหรือเบียดเสียด ขึ้นอยู่กับการออกแบบชั้นเรียน ถ้าห้องเรียนใหญ่ การจัดมุมจะง่ายขึ้น สามารถจัดแยกเป็นส่วนการเรียนรู้ ส่วนมุมเล่นได้ในตัว แต่บางโรงเรียนห้องเล็กแคบ อาจจัดมุมแยกจากห้องเรียนได้ ทั้งนี้เด็กต้องสะดวกในการใช้เพื่อการเล่นตามมุม อุปกรณ์การเล่น ตามมุมที่สำคัญที่ควรต้องมีไว้อย่างน้อย 3 ประเภท คือ

1.7.1 อุปกรณ์ห้องสมุด ประกอบด้วย โต๊ะ เก้าอี้ หนังสือ รูปภาพที่เด็กสามารถค้นคว้าหาอ่านได้ตามความสนใจ

1.7.2 ของเล่น ได้แก่ ตุ๊กตา ของเล่นเกี่ยวกับการแพทย์ การจราจร สานสัตว์ ตุ๊กตาขนาดเล็ก บ้านขนาดเล็ก อุปกรณ์ช่างไม้ เป็นต้น

1.7.3 บล็อก มีทั้งบล็อกเดี่ยว บล็อกคู่ ขนาดต่าง ๆ กันที่เด็กสามารถจัดเรียง คิดสร้างสรรค์ได้ตามใจชอบ

อุปกรณ์การเล่นตามมุมจะเป็นชนิดในขึ้นอยู่กับประเภทของมุมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ไม่จำเป็นต้องมีทุกประการ แต่มุมที่จัดขึ้นนั้นต้องให้สอดคล้องกับประสบการณ์จริงที่เด็กต้องพบ

1.8 เครื่องดนตรี ได้แก่ เปียโน เครื่องดีดสี ดีเป่า เท้าที่โรงเรียนจะหาได้ เพื่อให้เด็กเล่นเคาะ ฟังจังหวะของดนตรี เมื่อมีกิจกรรมเข้าจังหวะ หรือการพักผ่อน เต้นระบำ ร้องเพลง

1.9 อุปกรณ์ศิลปะสร้างสรรค์ ได้แก่ แป้งปั้น ดินน้ำมัน ดินสอสี สีน้ำ กระดาษสี กระดาษวาดเขียน ภาพสำหรับระบายสี

2. อุปกรณ์การเรียนรู้กลางแจ้ง เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีพลังกายมาก กระฉับกระเฉง เด็กต้องการเล่น ต้องการวิ่ง กระโดด กลิ้ง ล้มอย่างตั้งใจ การเล่นกลางแจ้งมีความหมายกับเด็กมาก ชั่วโมงเล่นกลางแจ้งเป็นชั่วโมงอิสระอย่างหนึ่งและจำเป็นที่ครูต้องจัดให้มีขึ้น เพื่อการพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อใหญ่ การทรงตัว การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ต้องใช้พลังกำลังให้กับเด็ก การเรียนรู้ความหนักเบาข้อโต้แย้งจะพบมากในการเล่นกลางแจ้ง ดังนั้นเด็กควรมีโอกาสได้เล่นกลางแจ้งอย่างสม่ำเสมอ

2.1 เครื่องเล่นสนาม เป็นเครื่องเล่นที่สร้างเสริมกล้ามเนื้อใหญ่ของเด็ก ประกอบด้วย บาร์โต้ บ้าน ปีนป่าย กระดานลื่น สะพาน ชิงช้า ม้าหมุน เป็นต้น เครื่องเล่นเหล่านี้ต้องมีความแข็งแรง มั่นคง และพอเพียงกับเด็ก ควรมีการตรวจสอบความปลอดภัยก่อนให้เด็กเล่นทุกครั้ง

2.2 อุปกรณ์เล่นน้ำ ประกอบด้วย สบู่ ชัน แปรง ถ้วยตวง

2.3 อุปกรณ์เล่นทราย ประกอบด้วย ช้อนขุด ช้อนตัก แก้วตวง กระป๋องน้ำ

2.4 อุปกรณ์เครื่องเล่นอื่น ๆ ได้แก่ ลูกบอล ถุงโป่งยุบ (Beanbags) เรือ รถยนต์ รถจักรยาน

3. อุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับประดิษฐ์เอง อุปกรณ์สำเร็จรูปเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจัดหาเพื่อการรับรู้ ที่เด็กสามารถเรียนรู้โดยใช้สัมผัสทั้ง 5 ซึ่งให้ความสะดวกแก่ครูในการจัดเตรียมสำหรับการเรียนการสอน แต่อีกสิ่งหนึ่งคือ อุปกรณ์ที่เป็นวัตถุดิบที่เด็กต้องเรียนรู้จัดทำด้วยตนเอง ได้แก่ เศษผ้า เศษกระดาษ เศษกล่อง กระป๋อง ฝาฉีก จุกขวด เป็นต้น ที่จัดสำหรับให้เด็กได้คิด สร้าง ประดิษฐ์ของเล่นที่ต้องการด้วยตนเอง ข้อดีของอุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับประดิษฐ์เองนี้ คือช่วยสร้างจินตนาการและการคิดแก้ปัญหาให้กับเด็กกว่าถ้าเด็กต้องการเล่นอะไร เขาจะพัฒนาอุปกรณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างไร

4. อุปกรณ์เทคโนโลยี การเรียนรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์เทคโนโลยี ไม่เฉพาะแต่คอมพิวเตอร์ แต่รวมถึงเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เด็กควรได้รู้ได้สัมผัส เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมปัจจุบัน โดยควรต้องสร้างเสริมกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้กับเด็กด้วย

5. ชุมชน อุปกรณ์การเรียนรู้อีกอย่างหนึ่ง คือ สภาพชุมชนที่ปรากฏจริงกับเด็ก อุปกรณ์การเรียนรู้ (Equipment) เป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องจัดเตรียมให้สำหรับเด็ก เพราะมีความหมายมาก แต่เมื่อคิดถึงอุปกรณ์การเรียนรู้หลายคนจะคิดถึงสิ่งของต่าง ๆ หรือคิดถึงอุปกรณ์ที่แข็งแรงหยิบจับใช้ได้ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน รวมทั้งอุปกรณ์ที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อให้เด็กมีกิจกรรมทางกายร่วมด้วย ความจริงแล้วชุมชนเป็นอุปกรณ์การเรียนรู้ อย่างหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กมาก และเป็นของจริงที่เด็กต้องสัมผัสในชีวิตประจำวัน เช่น บ้าน ดิ็ก ถนน อุโมงค์ ภูเขา เนินดินที่เด็กสามารถเรียนรู้และปีนป่ายได้ สวนสาธารณะเป็นที่น่าสนใจให้ความรู้และเป็นเครื่องมือสำหรับการเล่นเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กได้ด้วย ชุมชนจึงจัดเป็นอุปกรณ์การเรียนรู้ อย่างหนึ่ง ไม่ควรให้เด็กเรียนเฉพาะในโรงเรียน เด็กควรได้เรียนรู้นอกโรงเรียนซึ่งเป็นประสบการณ์ที่กว้างขวางออกไป

กิลเล่ย์ และ กิลลี่ (Gilley and Gilly. 1980:100-102) กล่าวถึง ปัจจัยที่นำมาพิจารณาเพื่อการจัดหาอุปกรณ์การเรียนรู้ เพื่อความเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดกับเด็ก ประกอบด้วย

1. คุณสมบัติของอุปกรณ์การเรียนรู้ อุปกรณ์การเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดหาควรมีคุณสมบัติดังนี้

1.1 กระตุ้นเร้า อุปกรณ์ที่จัดหาไว้ในโรงเรียนต้องกระตุ้นพัฒนาการทาง ปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย การเลือกลักษณะของอุปกรณ์ที่มีศักยภาพต่อสัมผัสและการรับรู้เป็นสิ่งสำคัญมาก อุปกรณ์ควรเป็นสิ่งท้าทายสำหรับเด็กให้玩得สนุกคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มกับเพื่อน ขณะเล่นต้องได้คิด ต้องได้สัมผัสในหลายแง่หลายมุมของอุปกรณ์ เช่น ไม้บล็อก ทราชยาน ของเล่นต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 ปลอดภัย อุปกรณ์สำหรับเด็กปฐมวัยต้องปลอดภัยสำหรับเด็ก ทั้งสีและรูปร่าง ขอบไม่คม ไม่แตกง่าย ไม่ขรุขระ ถ้าเป็นไม้ไม่เสี้ยน นอกจากนี้ ขนาด น้ำหนัก ส่วนสูงต้องเหมาะสมกับขนาดรูปร่างของเด็กที่เล่น

1.3 ง่ายต่อการจัดบริการ อุปกรณ์ที่จัดหาต้องสะดวกต่อการเคลื่อนย้ายติดตั้ง เครื่องเล่นสนามต้องทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ และแข็งแรง ทนต่อการปีนป่ายของเด็ก

1.4 สนองตอบหลายจุดประสงค์ อุปกรณ์ที่ดีต้องมีความหลากหลายของจุดประสงค์ในการนำไปใช้ เช่น บล็อก ใช้สร้างบ้านได้ ทำถนนได้ กระตุ้นให้เด็กคิด เด็กกระทำ ภาพต่ออาจเล่นคนเดียว แต่สามารถสร้างอิสระ สร้างภาษา สร้างความคิด และตรวจสอบตนเองได้

1.5 มีความหลากหลาย อุปกรณ์ต้องช่วยในการสอนและพัฒนาการเรียนรู้ได้หลาย ๆ ด้าน เช่น ของเล่นรูปทรงเรขาคณิตใช้ในการสอนรูปร่าง ขนาด จำนวน เป็นต้น

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ อุปกรณ์การเรียนรู้ที่เลือกจัดไว้ในโรงเรียนต้องสร้างการเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็ก พัฒนาสังคม ส่งเสริมปัญญา และกระตุ้นกิจกรรมทางกาย ให้ความปลอดภัยแก่เด็ก ช่วยให้เด็กมีประสบการณ์การเรียนรู้ได้หลายได้ในขณะสัมผัสอุปกรณ์

3. ความต้องการจำเป็นและจำนวนของเด็ก การจัดหาอุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก ถ้าตรงกับความต้องการจำเป็นของเด็กจะทำให้เกิดความคุ้มค่าของการจัดหา มาก อุปกรณ์บางอย่างผู้จัดหาอาจเห็นสวย น่าใช้น่าเรียน แต่ไม่จำเป็นกับเด็ก ย่อมไม่มีประโยชน์เกิดการสูญเสียเปล่ามากกว่า อุปกรณ์ที่นอกจากตรงกับความต้องการของเด็กแล้ว ต้องมีจำนวนที่เพียงพอกับเด็กที่จะเล่นเป็นรายบุคคล หรือเล่นเป็นกลุ่มด้วย

4. อายุของเด็ก เด็กปฐมวัยเป็นวัยของการเรียนรู้และพัฒนาการที่มีความแตกต่างกันตามอายุปี การจัดหาอุปกรณ์การเรียนรู้ต้องมีความละเอียดอ่อน เพื่อคัดสรรอุปกรณ์ที่เกิดประโยชน์จริงกับเด็ก ไม่เป็นการจัดหาที่ฟุ่มเฟือย ตัวอย่างของอุปกรณ์การเรียนรู้ตามอายุของเด็กปฐมวัย เช่น

อายุ 21/2 ขวบ ของเล่นที่จำเป็นได้แก่ หนังสือมีภาพประกอบ รถลาก ตุ๊กตา แป้งปั้น ลูกบอล
อายุ 3 ขวบ เครื่องเล่นปีนป่าย รถลาก จักรยาน 3 ล้อ ตัวต่อ อุปกรณ์วาดภาพ กรรไกรตัด
กระดาษ ตุ๊กตา แป้งปั้น ไม้บล็อก

อายุ 4 ขวบ บันไดไต่ บ้านจำลอง จักรยาน ถูโป่งยุบ ภาพต่อ เครื่องดนตรี เครื่องครัว สะพาน
ไต่ราว

อายุ 5-6 ขวบ อุปกรณ์เล่นน้ำเล่นทราย เครื่องดนตรี จักรยาน 2 ล้อ ดินน้ำมัน ถั่วลอถู คุกกี้
เครื่องมือช่างไม้

การเลือกอุปกรณ์การเรียนรู้ตามอายุ มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ถ้าโรงเรียนสามารถจัดหา
อุปกรณ์การเรียนรู้ได้เหมาะสม จะเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กที่ดี

เชอริดอน (Sheridon.1982:13) กล่าวถึงเรื่องหลักการของการเลือกอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับอายุเด็กว่า
ต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องของพัฒนาการมนุษย์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน คือ

1. กลไกของร่างกาย หมายถึง ทำทางการเคลื่อนไหว และการใช้สมรรถนะทางกายที่คุ้มค่า
2. การมองและการเคลื่อนไหวที่ดี หมายถึง สมรรถนะของการมองใกล้ ไกล และการมีทักษะของการ
จัดกระทำสิ่งต่าง ๆ
3. การฟังและการพูด หมายถึง สมรรถนะของหูในการฟัง การได้ยิน และการใช้ภาษาพูด
4. พฤติกรรมทางสังคมและการเล่น เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะทางสังคม การจัดระเบียบตนเอง ได้
แก่ เอกลักษณะของตน การดูแลตนเอง การยอมรับและความพอใจในมาตรฐานสังคม ตลอดจนมนุษย์สัมพันธ์ดี
5. งบประมาณ การจ่ายเงินเพื่อจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนรู้ ต้องพิจารณาถึงความคุ้มค่าของอุปกรณ์
และการลงทุน อุปกรณ์การเรียนรู้ที่ต้องจัดซื้อ จะต้องนึกถึงประโยชน์ความแข็งแรง ความปลอดภัย การได้เรียน
รู้จริงของเด็ก คุณภาพ อายุการใช้งาน และการบำรุงรักษา ตัวอย่างเช่น ของเล่นที่มีล้อเลื่อน จะต้องดูแลลูกล้อ
ให้การเคลื่อนที่คล่องตัว ในแง่ของงบประมาณในระยะยาวถ้าต้องซื้อแพง เพื่อคุณภาพของสิ่งของต้องตรวจสอบ
ประกันด้วย
6. ขนาดและสถานที่รองรับอุปกรณ์ การจัดหาอุปกรณ์ต้องคำนึงถึงการนำไปใช้ การจัดตั้งอุปกรณ์
ตำแหน่งสถานที่ เพื่อให้สะดวก ปลอดภัย และง่ายต่อการนำไปใช้จริง

2.4 สุขภาพ

การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนเป็นกิจกรรมทางการศึกษาซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของ
ของโครงการสุขภาพในโรงเรียน ในการที่จะช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพที่ดี (สุภาพร เทพยสุวรรณ 2541: 41-44)

กู๊ด (Good.1973 : 277) ได้อธิบายว่า การบริการสุขภาพในโรงเรียน เป็นบริการทางการแพทย์เบื้องต้น
ที่จัดในสถานศึกษา โดยมีบุคลากรทางแพทย์ เช่น พยาบาล นักแนะแนว การดำเนินงานเพื่อตรวจสอบป้องกัน
กันเกี่ยวกับสุขภาพ

ทวิสิทธิ์ สิทธิกร (2531 : 142) กล่าวว่า การบริการสุขภาพโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานร่วมกัน
ระหว่างแพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล ครู และบุคลากรอื่น ๆ เพื่อการดำรงรักษาไว้ การปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพ
ของนักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพดีที่สุสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยจัดบริการในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้องโดยตรงต่อสุขภาพของเด็ก

จินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2536 : บทนำ) อธิบายว่า การบริการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง การ
ดำเนินงานเพื่อช่วยทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ดำรงรักษา และปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและบุคลากร
ในโรงเรียน

การบริการสุขภาพในโรงเรียนเป็นการจัดการบริการเกี่ยวกับการตรวจสุขภาพ การส่งเสริมโภชนาการ การป้องกันโรค การปฐมพยาบาล และด้านสวัสดิภาพทั่วไป ที่จัดขึ้นให้นักเรียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนเป็นสำคัญ

พัชรา กาญจนารัตน์ (2521 : 395) ได้กล่าวถึง ความสำคัญและความจำเป็นเกี่ยวกับการบริการสุขภาพในโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. การศึกษาเล่าเรียนจะได้ผลดี ถ้าเด็กนักเรียนมีสุขภาพดี มีสายตาและหูที่เป็นปกติ ย่อมมีความสำคัญต่อการศึกษาเล่าเรียนมาก

2. การจัดการบริการสุขภาพ ยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตนให้มีสุขภาพดีอยู่เสมอ

3. การจัดการบริการสุขภาพยังช่วยให้ผู้ปกครอง และครูได้รู้ปัญหา และภาวะสุขภาพของเด็ก

4. ช่วยให้ครูได้จัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพทางร่างกาย และจิตใจของเด็ก

5. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจเจตคติทางสุขภาพและสุขนิสัยดียิ่งขึ้น

งานการจัดการบริการสุขภาพในโรงเรียน เป็นงานที่ช่วยให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค การรักษาพยาบาล ให้มีสุขภาพที่ดีในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ และในส่วนของสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

กิจกรรมในการจัดการบริการทางสุขภาพในโรงเรียนประกอบด้วย

1. การประเมินสุขภาพนักเรียน ด้วยการตรวจสุขภาพซึ่งอาจเป็นครู แพทย์หรือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการประเมิน การประเมินสุขภาพได้แก่ การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง การทดสอบการได้ยิน รวมถึงการบันทึกสุขภาพ

2. การรักษาพยาบาล เป็นบริการที่ทางโรงเรียนต้องจัดให้มีขึ้น เพื่อเป็นการรักษาเบื้องต้น แก่นักเรียนที่เจ็บป่วย ติดตามผลนักเรียนที่เจ็บป่วย เพื่อให้ได้รับการรักษาพยาบาลที่ถูกต้อง โดยทางโรงเรียนต้องจัดห้องปฐมพยาบาล

3. การแนะแนวสุขภาพ

4. การส่งเสริมโภชนาการ

5. การสุขภาพิบาลและการดูแลสิ่งแวดล้อม เพื่อการมีสุขภาพดี

6. การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

เกณฑ์การจัดการบริการสุขภาพในโรงเรียนอนุบาล

สุภาพร เทพสุวรรณ (2540 : 41) กล่าวว่า การจัดการบริการสุขภาพในโรงเรียนอนุบาลจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบการจัดการบริการสุขภาพ 5 องค์ประกอบ คือ การตรวจสุขภาพ การส่งเสริมโภชนาการ การป้องกันโรค การปฐมพยาบาล และสวัสดิภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การตรวจสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ เช่น

1.1 มีการตรวจสุขภาพโดยแพทย์ หรือพยาบาล ทุกภาคเรียน

1.2 ครูเป็นผู้ตรวจสุขภาพนักเรียนเป็นประจำทุกวัน

1.3 ครูประเมินสุขภาพจิตตามอาการต่าง ๆ ของนักเรียนด้านอารมณ์ เช่น หงุดหงิดง่าย ปรับตัว

ยาก โดยมีการจดบันทึก

1.4 การประเมินสุขภาพด้านการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง ตรวจสอบทางสายตา การได้ยิน

1.5 ทำรายงานสุขภาพ

การจัดบริการสุขภาพเป็นหน้าที่สำคัญมากที่สุดของโรงเรียน เพราะการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี นำไปสู่การมีชีวิตที่มีคุณภาพ โรงเรียนอนุบาลที่มีมาตรฐาน ต้องมีการส่งเสริมสุขภาพเด็กที่ถูกต้อง มีสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่ถูกสุขลักษณะ มีการป้องกันโรคในโรงเรียน มีสวัสดิศึกษา และมีห้องปฐมพยาบาล

2.5 ความปลอดภัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2540 : 36-38) กล่าวว่า เด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 6 ขวบ เป็นวัยแห่งการเจริญเติบโต การเรียนรู้ และพัฒนาการ แต่มีความจำกัดในแง่ของความคิด เด็กปฐมวัยจะเข้าใจและรู้เฉพาะในสิ่งที่อยู่ตรงหน้า ไม่สามารถประเมิน ไม่สามารถจำแนก หรือไม่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของสิ่งใด ๆ ได้ จึงเป็นสาเหตุของการเกิดอันตรายต่าง ๆ ได้ ความปลอดภัยด้านกายภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งรวมทั้งความปลอดภัยจากยวดยานพาหนะ อันตรายจากสิ่งแวดล้อม เช่น รั้วบริเวณสนามที่เด็กเล่นต้องแข็งแรง เครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กต้องมีขนาดเหมาะสมกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นอ่างล้างมือ อ่างอาบน้ำ หรือส้วม หรือบริเวณที่เด็กจะไปเล่น หรือทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ควรมีความปลอดภัย สะอาด โปร่ง สบาย และ อากาศถ่ายเทดี

อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัยแบ่งได้ดังนี้

1. อุบัติเหตุในบ้าน ผู้ปกครองต้องเข้าใจถึงความจำเป็นของการจัดบ้าน บ้านที่เหมาะสมและไม่เป็นอันตรายแก่เด็กคือบ้านที่เด็กสามารถทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ แต่ไม่ใช่เป็นการสร้างห้องสี่เหลี่ยมสำหรับจำกัดที่เล่นของเด็กที่สะดวกต่อการดูแล ซึ่งการกระทำเช่นนี้ไม่เป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดีให้แก่เด็ก เพราะความจำกัดของสถานที่เล่นเป็นการจำกัดพัฒนาการตามวัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมของเด็ก สิ่งที่ยังกระทำเพื่อป้องกันอันตรายในบ้านสำหรับเด็ก คือ

1.1 จัดวางสิ่งของในบ้านให้เป็นระเบียบ เครื่องเรือนต้องมีความมั่นคง เมื่อเด็กปีนป่ายซุกซนไม่ล้มง่าย หรือเป็นอันตรายแก่เด็ก ส่วนสารเคมีและยาอันตรายต้องจัดวางให้พ้นมือเด็กที่จะเอื้อมถึง

1.2 พื้นบ้านต้องไม่ลื่น จะเป็นเหตุให้เด็กหกล้ม

1.3 ห้องนอน ห้องน้ำ ต้องมีที่กั้น ที่จับให้เด็กปลอดภัย เตียงนอนมีที่กั้นเด็กตกเตียง โถส้วมเหมาะสำหรับเด็กที่จะใช้ในการขับถ่ายด้วยตนเอง หรือมีผู้ดูแล

1.4 สนามหรือสวนบริเวณบ้านที่เด็กสามารถเข้าไปวิ่งเล่นได้ ไม่ควรปลูกต้นไม้ที่เป็นอันตรายสำหรับเด็ก เช่น ต้นไม้มีหนาม ต้นไม้ใบแหลม เพราะเด็กอาจเข้าไปเล่น ไปเดิน หรือไปสัมผัส แล้วเป็นอันตรายแก่เด็ก

2. อุบัติเหตุในโรงเรียน เด็กอายุตั้งแต่ 2 ขวบ ขึ้นไป ถึงอายุ 6 ขวบ เป็นวัยที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด ครูและผู้ปกครองควรได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยให้ครูดูแลความปลอดภัยของเด็กได้ง่ายขึ้น เช่น เด็กบางคนชอบเล่นซ่อนหา เด็กบางคนไม่โห่ร้อง ชอบตีชอบทำร้าย เมื่อถูกเพื่อนขัดใจ ครูต้องสามารถจำแนกลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของเด็กในความดูแลของครูได้ เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการและการเรียนรู้ไม่เท่ากัน แม้ว่าจะอายุเท่ากัน ทั้งนี้เพราะปัจจัยหลายอย่างทั้งทางด้านสติปัญญา วุฒิภาวะและการเลี้ยงดูจากทางบ้าน ความใกล้ชิดของครูจะช่วยเหลือเด็กได้เมื่อต้องการ

ประสพศรี อึ้งถาวร (2535 : 32) กล่าวว่า ครูต้องสามารถดูแลเด็กในความรับผิดชอบได้อย่างทั่วถึง อัตราส่วนของครูกับนักเรียนต้องมีในปริมาณที่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึงควรเป็นดังนี้

เด็กอายุ 1-17 เดือน ต้องมีพี่เลี้ยง 1 คน ต่อเด็ก 3 คน

เด็กอายุ 1 ½ - 3 ปี ต้องมีพี่เลี้ยงและครูรวมกันอัตรา 1 คน ต่อเด็ก 5-8 คน

เด็กอายุ 3 - 6 ปี ต้องมีพี่เลี้ยงและครูในอัตรา 1 คน ต่อเด็ก 15 คน

ประสพศรี อึ้งถาวร ได้กล่าวถึงสิ่งที่โรงเรียนต้องตรวจสอบเพื่อสวัสดิภาพเด็กคือ

1. สภาพโรงเรียน ได้แก่ ห้องเรียนที่สะอาดไม่ชื้น หรือมีดักน้ำ ห้องน้ำที่แห้งสะอาด ไม่มีตุ่มน้ำ ถังน้ำ ที่กักเก็บน้ำที่เด็กอาจไปเล่นแล้วเป็นอันตราย หรือมีประตูปิดล็อกที่เด็กอาจถูกขังอยู่ในห้องน้ำนั้นได้

2. สนามเด็กเล่นต้องให้ความปลอดภัยแก่เด็ก ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ มีตะปูหรือสิ่งที่จะทิ่มตำเด็ก สภาพของเล่นที่เป็นโครงไม้ ต้องแข็งแรง ไม่ทู่ทอทรอม โครงเหล็กต้องไม่เป็นสนิม หากมีปัญหาต้องซ่อมแซมให้เรียบร้อยก่อนให้เด็กเล่น ไม้ลื่นสำหรับเด็กอนุบาลไม่ควรสูงเกิน 6 ฟุต และอยู่ในที่ร่ม บ่อทรายต้องตรวจดูสม่ำเสมอ ระวังสัตว์ร้ายไปแอบอาศัยอยู่

3. รถโรงเรียน ต้องอยู่ในสภาพที่เรียบร้อย โรงเรียนควรกำหนดเวลารถรับส่งที่แน่นอน ทั้งคนขับและครูที่คุมรถ ต้องรับผิดชอบต่ออันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็ก เช่น การนอนหลับในรถ การลงจากรถแล้วถูกรถนักเรียนที่ตามมาด้วยทับตาย เป็นต้น

4. อุบัติเหตุในการเล่น การเล่นเป็นพัฒนาการและการระบายออกของความสามารถเชิงกิจกรรมของเด็ก ซึ่งการเล่นบางครั้งอาจเป็นอันตรายกับเด็กได้ หากว่าเด็กไม่คุ้นเคย หรือไม่เข้าใจ

5. อันตรายจากสัตว์เลี้ยง สุนัข แมว และนกเป็นสัตว์เลี้ยงที่คนนิยมมาก ซึ่งสัตว์เหล่านี้สามารถก่อปัญหาและเป็นอันตรายกับเด็ก เพราะเด็กไม่รู้ไปเล่นกับสัตว์โดยไม่ระวัง โดยเฉพาะสุนัขที่ไม่ได้รับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

6. อันตรายอื่น ๆ ที่อาจพบได้มาในเด็กปฐมวัย ได้แก่ การล้าล้าอาหาร พิษจากของเล่นโดยเฉพาะสารตะกั่วที่มาจากสีที่ทาของเล่น การนอนผิดท่า ถูกสัตว์ที่ไม่รู้ทำร้าย เช่น ผึ้งต่อย

จึงสรุปได้ว่าการดูแลความปลอดภัยให้กับเด็กปฐมวัย เป็นหน้าที่ของทั้งทางบ้านและทางโรงเรียน การสอนและการสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อการช่วยตนเองให้สอดคล้องกับพัฒนาการเป็นสำคัญ ผู้ใหญ่จะเป็นผู้คอยดูแล สนับสนุน และส่งเสริมให้เด็กมีความปลอดภัยด้วยการดูแลอย่างใกล้ชิด จัดการสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัยแก่เด็ก และเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องความปลอดภัย

2.6 โภชนาการ

อาหารเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างยิ่ง ดังนั้นการส่งเสริมโภชนาการด้วยการจัดบริการอาหาร การสุขาภิบาลอาหารหรือการจัดเลี้ยงอาหารเด็กที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ เป็นสิ่งที่จำเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เด็ก ๆ จะได้รับสารอาหารที่มีคุณค่า ถูกสัดส่วนครบถ้วนตามหลักโภชนาการและปลอดภัย จะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาศักยภาพต่อไป

การจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนเป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนและครูในด้านโภชนาการ รวมทั้งเป็นการประหยัดเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียนและบุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียน การจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนควรจัดให้เหมาะสมกับความต้องการทางด้านโภชนาการของนักเรียนและฐานะเศรษฐกิจของผู้ปกครองตลอดจนจะต้องมีการควบคุมดูแลเกี่ยวกับการสุขาภิบาลให้ถูกต้องด้วย (จินตนา สรายุทธพิทักษ์, 2536 : 82)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2536 : 145) ได้ระบุถึงหลักการให้อาหารสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน ดังนี้

1. จัดอาหารให้มีคุณค่า ได้สารอาหารครบทั้ง 5 หมู่ ในแต่ละมื้อ
2. จัดอาหารให้น่ารับประทาน สลับเปลี่ยนหมุนเวียนไม่จำเจ
3. ลักษณะของอาหารต้องเหมาะสมกับวัยอายุต่าง ๆ เด็กเล็กจัดอาหารต้มเปื่อย รสอ่อน
4. ฝึกให้รับประทานอาหารหลักวันละ 3 มื้อ ส่วนอาหารเสริมจัดเป็นอาหารว่าง
5. ฝึกให้ดื่มนมเป็นประจำ อย่างน้อยวันละ 1-2 แก้ว

6. ฝึกให้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้หลาย ๆ ชนิด เช่น ผัก
 7. ใช้วิธีชวนรับประทานด้วยการชมเชย แทนการบังคับหรือวางกฎเกณฑ์เข้มงวดในการรับประทาน
 8. ฝึกมารยาทในการรับประทาน โดยพ่อแม่ ครู เป็นแบบอย่างที่ดี เด็กจะคอยสังเกตจากผู้ใหญ่
 9. ให้อิสระในการรับประทานเพราะเด็กวัยนี้ต้องการอิสระอยากทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง
- สุภาพร เทพยสุวรรณ (2541 : 53-55) กล่าวถึงการจัดบริการด้านโภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้
1. จัดบริการอาหารที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการอย่างสม่ำเสมอ
 2. ตรวจสอบความสะอาดของอาหารก่อนนำมาปรุงทุกครั้งและจัดเก็บอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล
 3. จัดบริการน้ำดื่มน้ำใช้แยกกันชัดเจน
 4. มีโภชนาการประจำโรงเรียนที่ควบคุมการประกอบอาหารสำหรับเด็ก
 5. ครูสอนและสร้างนิสัยให้นักเรียนล้างมือทุกครั้งหลังจากใช้ห้องน้ำ หลังจากล้างน้ำมูก และก่อนรับประทานอาหาร
 6. มีภาชนะอุปกรณ์ เครื่องใช้ในการใส่อาหารและปรุงอาหารที่สะอาด และตรวจสอบดูแลอยู่เสมอ
 7. อุปกรณ์ปรุงอาหารมีสภาพดี ไม่ชำรุด มีการแยกประเภทการใช้ชัดเจน
 8. ตู้เก็บภาชนะสามารถป้องกันแมลงหรือสัตว์นำโรคได้ดี
 9. สภาพโรงอาหารและโรงครัว ตั้งอยู่ห่างไกลแหล่งปฏิมูล น้ำโสโครก แหล่งเพาะพันธุ์แมลงสัตว์นำโรคมีระบบการควบคุมป้องกันสัตว์นำโรค
 10. ระบบระบายน้ำเสียไม่มีน้ำขังหรือเป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลง มีการระบายน้ำที่คล่องดี
 11. อ่างล้างมือมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย
 12. โต๊ะรับประทานอาหาร เก้าอี้ มีความมั่นคง แข็งแรง ทำด้วยวัสดุพื้นเรียบ ทำความสะอาดง่าย
 13. มีการกำจัดเศษอาหารและขยะอื่น ๆ แยกประเภทขยะ และใช้ถังขยะที่มีสภาพดี ไม่แตกร้าว มีฝาปิดมิดชิด และมีจำนวนเพียงพอกับขยะ
 14. ผู้ปรุงอาหารแต่งกายสะอาด เรียบร้อย มีผ้ากันเปื้อนหรือหมวกและเน็คคลุมผม
 15. ก่อนปรุงอาหาร ผู้ปรุงต้องล้างมือให้สะอาดทุกครั้ง

2.7 คุณสมบัติของครู

จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติปี 2522 (2522 : รว 20/2522) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นศูนย์เด็ก 151 ศูนย์ จำนวนบุคลากร 996 คน พบว่าบุคลากรที่ต้องมีประจำศูนย์เด็ก ได้แก่ ครูประจำ ผู้บริหาร หรือผู้ใหญ่ ภารโรง คนครัว ศูนย์บางประเภทผู้ดูแลเด็ก พระ มีเฉพาะศูนย์ในสังกัดกรมการศาสนา พัฒนาการ ส่วนบุคลากรประเภทนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์มีเฉพาะศูนย์เลี้ยงเด็กในกรุงเทพมหานครเท่านั้น และหน่วยศึกษานิเทศน์ สำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 101-107) ได้กล่าวถึงบุคลากรในศูนย์เด็กปฐมวัย ในศูนย์เด็กแบบต่าง ๆ ว่าควรประกอบด้วย ครู ผู้ช่วยครู พี่เลี้ยงเด็ก ผู้ดูแลเด็ก อาสาสมัคร ผู้ดูแลทำความสะอาด แม่ครู ผู้บริหาร อาจารย์ในสถาบันอื่น หัวหน้าสมาคมผู้ปกครอง นักจิตวิทยา นักโภชนาการ พัฒนาการ นักสังคมสงเคราะห์

มอริสัน (Morrison 1991 : 14) ได้กล่าวถึงบุคลากรในด้านการศึกษาปฐมวัยว่าประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้คือ

1. นักการศึกษาปฐมวัย หมายถึงผู้ที่ทำงานกับเด็กอายุ แรกเกิด - 8 ปี และมีเจตจำนงค์ที่พัฒนาตนเอง โดยเข้าร่วมในโครงการฝึกอบรม ในการพัฒนาความรู้ และสมรรถนะทางการศึกษาปฐมวัย

2. ครูปฐมวัย หมายถึงผู้รับผิดชอบการวางแผนและการจัดโปรแกรมสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียน นิเทศผู้ช่วยครู และผู้ดูแลเด็ก ปกติต้องสำเร็จการศึกษาด้านการศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา หรือพัฒนาการเด็ก

3. ผู้ช่วยครูปฐมวัย หมายถึงผู้ทำหน้าที่วางแผนและจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ดูแลเด็ก และให้ความรู้แก่เด็ก

4. ผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ดูแลเด็กและช่วยครูให้การศึกษาแก่เด็ก

5. ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ให้การดูแลเบื้องต้นแก่เด็ก สนับสนุน ปกป้อง และแนะนำเด็กในฐานะผู้ปกครองและพร้อมร่วมมือกับครูและโรงเรียน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานในสถานศึกษาปฐมวัย ทั้งนี้เพราะภารกิจหลักของสถานศึกษาปฐมวัยคือการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้เด็กพร้อมที่จะเข้าเรียนในระดับต่อไป โดยเฉพาะครูปฐมวัยซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะต้องมีพฤติกรรมโต้ตอบกับเด็กอยู่ตลอดเวลา และมีอิทธิพลในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและพัฒนาการของเด็ก

คุณสมบัติของครูปฐมวัย

สวามินาธาน (Swaminathan.1989) กล่าวว่าครูหรือผู้ดูแลเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของเด็ก ดังนั้นครูหรือผู้ดูแลควรเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบ รักเด็ก มีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ต่อเด็ก มีความยืดหยุ่นสูง และมีความอดทนในการเรียนรู้เกี่ยวกับเด็กแต่ละคน ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยต่ำกว่า 3 ขวบ มีความแตกต่างกันทั้งในด้านบุคลิกภาพ และการปรับตัว

เคสเตอร์ (Keister.1977) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติเฉพาะของบุคลากรผู้ดูแลเด็กไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ที่คำนึงถึงความสำคัญของเด็ก
2. คำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน
3. เอาใจใส่ในสิ่งซึ่งเด็กกำลังเรียนรู้
4. พุดคุยและเล่นกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ
5. ไวต่อความต้องการของเด็ก
6. ให้กำลังใจและสนับสนุนเด็กในขณะที่เด็กกำลังเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ
7. เรียนรู้วิธีการที่ทำให้เด็กมีความสุข

โฮนิค (Honig. 1986) กล่าวว่า คุณสมบัติที่ครูหรือผู้ดูแลเด็กวัย 1-3 ปี จำเป็นต้องมี เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาความมั่นใจในตนเองของเด็ก ประกอบด้วย

1. การอุ้มและกอดเด็กด้วยความระมัดระวัง และอ่อนโยน
2. การตีความพฤติกรรมเด็กได้อย่างถูกต้อง และตอบสนองได้ทันทั่วทั้งที่เมื่อสังเกตเห็นสัญญาณของความคับข้องใจ
3. การดูแลเด็กด้วยความรัก ความเอาใจใส่ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ของเด็กและพัฒนาความไว้วางใจต่อผู้ดูแล

ประภาศรี ต้นสกุล ได้กล่าวถึงบทบาทของครูหรือพี่เลี้ยงเด็กเล็กก่อนวัยเรียนว่า ในการจัดสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม ความหวังที่วางไว้เพื่อจะพัฒนาเด็กด้านต่าง ๆ จำสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของครูและพี่เลี้ยง ฉะนั้นเพื่อให้โปรแกรมต่าง ๆ มีคุณภาพและบรรลุเป้าประสงค์ ครูหรือพี่เลี้ยงเด็กจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ผ่านการฝึกฝนอบรมมาโดยตรง และควรมีนิสัยรักเด็ก มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ครู ยังมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องเด็กมาก่อนด้วย ก็จะต้องเพิ่มพูนคุณลักษณะอันดีเด่นของครูและพี่เลี้ยงให้มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น

การฝึกอบรมที่ควรจัดให้ครูหรือพี่เลี้ยงได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานดูแลเด็กนั้น ควรจะต้องให้เขาได้มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการวัยต่าง ๆ ของเด็ก (2-6ปี) รู้วิธีการสอนเด็กเล็ก (วิธีนำเด็กเล่นกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก) รู้จักความต้องการของเด็ก รู้จักความแตกต่างของเด็ก รู้จักที่จะแยกแยะวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เผชิญขณะที่พบเด็กในลักษณะต่าง ๆ กัน รู้จักแก้ปัญหาในเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ สามารถดูแลเด็กได้ทั้งกลุ่มและเดี่ยว สามารถทำงานกับเพื่อนครูได้ดี เข้ากับผู้ปกครองและบุคคลอื่น ๆ ได้ดี มีความอดทนไม่เบื่อหน่ายในการทำงาน รับผิดชอบในการทำกิจกรรมใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยเด็ก เตรียมอาหารให้เด็ก ดูแลความปลอดภัย ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็กอย่างทั่วถึง ดูแลเรื่องความสะอาดต่าง ๆ ให้เด็ก โดยไม่รังเกียจ มีอารมณ์ดี และรู้จักปรับอารมณ์ให้พร้อมที่จะเสนอเสนอความต้องการของเด็กได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนที่โรงเรียนหรือศูนย์เด็กนั้น ๆ ตั้งอยู่

ความสามารถพิเศษที่ครูหรือพี่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนควรจะต้องฝึกฝนก็คือ ทำตนให้เป็นคนคล่องแคล่ว ว่องไว ทันกับความคล่องแคล่วว่องไวของเด็ก นอกจากนั้นควรกล้าแสดงออกในการทำอะไรให้สนุก ๆ เช่น ร้องรำทำเพลง เล่นดนตรี เล่นสมมติ ทดลองลงมือทำลงมือเล่นร่วมไปกับเด็กได้โดยมีอารมณ์สนุกสนานร่วมไปกับเด็ก มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะถ้าครูไม่เป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์แล้วจะไปสอนเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์ย่อมทำไม่ได้ นอกจากนั้นพยายามเพิ่มพูนความรู้โดยรับการฝึกอบรมระยะสั้น หรือร่วมการประชุมสัมมนาปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน การร้องรำทำเพลง หรือเข้าฝึกการอบรมใดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียนอยู่เสมอ ๆ เช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการทำหุ่น ทำตุ๊กตา ประดิษฐ์เศษวัสดุ ฯลฯ สนใจศึกษาดูงานเกี่ยวกับสถานพัฒนาเด็กในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมโครงการอบรมเยาวชน การฝึกผู้นำ ถ้าครูหรือพี่เลี้ยงได้มีส่วนร่วมในการฝึกอบรมด้วยเสมอ ๆ ก็ย่อมจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้นหรือถ้าครูคนใดสามารถจะไปศึกษาต่อเพิ่มพูนความรู้วุฒิครูทางการอนุบาลศึกษาให้สูงขึ้น ๆ ก็จะทำให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเด็กเล็กมีคุณค่าสูงขึ้นด้วย เพราะพลเมืองที่ดีของประเทศในอนาคตนั้นอยู่ที่ผลสำเร็จอันมีคุณภาพจากการทำงานของครูและพี่เลี้ยงในสถานศึกษาเด็กก่อนวัยเรียนทั้งสิ้น

พัฒนา ชัยพงศ์ (2535:175) ได้กล่าวถึงครูผู้สอนสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาไว้ว่า ครูควรเป็นบุคคลที่เข้าใจเด็ก เอาใจใส่เด็กอย่างทั่วถึง รักเด็ก ยิ้มแย้มแจ่มใส มีเทคนิคในการอยู่ร่วมและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็ก รู้จักเชิญชวนให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ มองโลกในแง่ดี อารมณ์ดี มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง รักเด็ก คนใดคนหนึ่งมากกว่าเด็กคนอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป คุณสมบัติของครูหรือผู้ดูแลส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเลี้ยงดูเด็ก เด็กปฐมวัยจะประสบความสำเร็จในโรงเรียน และสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากคุณภาพการเลี้ยงดูเป็นสำคัญ ดังนั้นครูหรือพี่เลี้ยงเด็กจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรัก ความเอาใจใส่ และความอดทนในการเรียนรู้เกี่ยวกับเด็กแต่ละคน รวมตลอดถึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและกระตุ้นการเรียนรู้แก่เด็ก

2.8 การประเมินผล

นิตยา ภัสสรศิริ (2533 :840) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาพฤติกรรมของเด็กเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อความเข้าใจพฤติกรรมขณะใดขณะหนึ่ง หรือเพื่อศึกษาพัฒนาการของเด็กในช่วงระยะเวลาที่กำหนด

2. การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งพ่อ แม่ ครู และผู้เลี้ยงดูเด็ก และเป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กทำได้ไม่ยากนัก

3. เด็กปฐมวัยควรได้รับการประเมินพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เด็กที่มีพัฒนาการทุกด้านตามวัย การประสานสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดี จะเป็นเด็กที่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในขั้นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การพัฒนาความพร้อมหรือพัฒนาการทุกด้านให้แก่เด็กปฐมวัย ต้องอาศัยปัจจัยทางด้านอาหาร การได้รับความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจและความจริงใจจากผู้ใหญ่ ตลอดจนการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมเพื่อเป็นแรงเสริมการพัฒนาให้แก่เด็ก เด็กที่มีพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัยจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยอาศัยความเข้าใจดังกล่าว

5. การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กรู้จักและเข้าใจเด็กในด้านความสนใจ ความต้องการ ทักษะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ให้ตรงกับ ความสนใจ และความต้องการของเด็ก

6. การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการต่อเนื่องและถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ผลการประเมินควรนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์

7. ในการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยให้ยึดหลักการสำคัญคือควรประเมินพัฒนาการทุกด้าน เลือกวิธีการประเมินและพฤติกรรมที่จะประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน ใช้มาตรฐานเดียวกันในการเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กวัยเดียวกัน สรุปผลการประเมินโดยใช้ข้อมูลจากการประเมินหลาย ๆ ครั้ง สรุปผลตามข้อมูลที่ปรากฏและจัดความล่าช้าในการตีความ

8. การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ส่วนใหญ่ใช้การสังเกตแล้วจดบันทึกในรูปของระเบียบพฤติกรรม แบบตรวจสอบรายการ และมาตราประมาณค่า นอกจากการสังเกตแล้วยังมีการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง การใช้แบบทดสอบ การเก็บตัวอย่างผลงานของเด็ก และการทำแผนภาพสังคมมิติ

หลักการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย มีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยต้องประเมินทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ไม่ควรแยกประเมินเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง

2. การประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ครูและผู้เกี่ยวข้องจึงต้องดำเนินการประเมินตลอดปี ทั้งก่อนเริ่มและหลังการดำเนินโครงการรวมทั้งระหว่างดำเนินโครงการ เพื่อจะได้ทราบว่าเมื่อเด็กมาที่บ้านมีความสามารถระดับใด การประเมินภายหลังที่เด็กอยู่ที่สถานศึกษาเด็กปฐมวัยมาช่วงเวลาหนึ่ง จะช่วยให้ทราบความก้าวหน้าของเด็ก สำหรับการประเมินระหว่างดำเนินโครงการหรือระหว่างการจัดการเรียนการสอนจะช่วยให้ครูรู้จักเด็ก สามารถปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความถนัดของเด็กได้ การประเมินผลแต่ละขั้นตอนล้วนมีประโยชน์ ครูและผู้ดูแลเด็กจึงควรทำการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ไม่ควรประเมินผลเพียงครั้งเดียวในรอบ 1 ปี

3. ในการประเมินพฤติกรรมของเด็ก ควรประเมินหลาย ๆ ครั้งก่อนที่จะสรุปผล ทั้งนี้เพื่อให้ข้อสรุปตรงกับข้อเท็จจริง โดยผู้ประเมินจะต้องศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กแต่ละข้อ เพื่อช่วยให้การสรุปผลการประเมินมีหลักการถูกต้อง เชื่อถือได้

4. ผลการประเมินเด็กเป็นรายบุคคลถือเป็นความลับ ไม่ควรเปิดเผยแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสำหรับเด็ก

5. การเลือกวิธีการประเมินผลต้องเลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะประเมิน

6. การเลือกพฤติกรรมที่จะประเมิน ให้พิจารณาวัตถุประสงค์ของการประเมิน

7. ในการเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กวัยเดียวกันต้องใช้มาตรฐานเดียวกัน เช่น แบบทดสอบที่มีความยากง่ายระดับเดียวกัน

8. การตีความหรือสรุปผลการประเมินต้องมีความเป็นปรนัย กล่าวคือแปลผลตามข้อมูลที่ปรากฏ อย่าใช้ความลำเอียงส่วนตัวในการตีความสำหรับเด็กบางคน หรือตีความในแต่ละครั้ง ข้อมูลที่ได้จะไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ทำให้แก้ปัญหาไม่ตรงจุด ถ้าเป็นไปได้ควรมีผู้ประเมินมากกว่า 1 คน

วิธีการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย การประเมินเด็กปฐมวัยต่างจากการประเมินเด็กประถมศึกษา เด็กปฐมวัยได้รับการประเมินจากการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ระดับการศึกษาอื่น ๆ มักเน้นการใช้การสอบข้อเขียน ด้วยเหตุนี้เองครูจึงต้องขยันจดบันทึกพฤติกรรมของเด็กแล้วเก็บไว้ในแฟ้มประจำตัวของเด็กให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงวิธีการอบรมบ่มนิสัย สังคมหรือการอบรมเลี้ยงดูต่อไป การประเมินเด็กในกิจกรรมต่าง ๆ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่แทรกอยู่ในกิจวัตรประจำวันของเด็ก ขณะดูแลเด็ก ครูหรือผู้เกี่ยวข้องจะประเมินเด็กอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่เริ่มรับเด็กตอนเช้าก็ได้ประเมินความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้า มารยาทที่แสดงออกเมื่อพบผู้ใหญ่ การเข้ากลุ่มเพื่อน การรับประทานอาหาร การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร การนอน จนกระทั่งลากลับบ้าน

นิตยา ภัทสรศิริ (2533 : 839-855) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การประเมินพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ คือ การควบคุมตนเอง การช่วยเหลือตนเอง การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การปรับตัวเข้ากับเพื่อน ความอยากรู้อยากเห็น ความรับผิดชอบ

2. การประเมินพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ใช้วิธีการสังเกต และจดบันทึกลงในระเบียบพฤติกรรมหรือแบบตรวจสอบรายการ การทำแผนภาพสังคมมิติ ตลอดจนการสัมภาษณ์พ่อแม่

3. การประเมินพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย ครอบคลุมทักษะในการรับรู้ ความพร้อมทางด้านภาษา และคณิตศาสตร์

4. เด็กที่มีทักษะในการรับรู้ ได้แก่เด็กที่มีลักษณะในการรับรู้ทางประสาทสัมผัสต่าง ๆ มีความสามารถในการสังเกต และสามารถนำประสบการณ์จากการรับรู้ และการสังเกตมาใช้คิดหาเหตุผลได้เหมาะสมกับวัย ทักษะในการรับรู้สามารถประเมินได้จากการสนทนากับเด็ก การตั้งคำถามเด็กขณะทำกิจกรรม การสังเกตเด็ก รวมทั้งการใช้แบบทดสอบภาพ

5. เด็กที่มีความพร้อมทางด้านคณิตศาสตร์ ได้แก่ เด็กที่มีความสามารถในการนับโดยรู้ค่าและความหมายของ 1-10 เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของสิ่งของรอบตัว จัดของเป็นหมวดหมู่โดยการเพื่อหรือลดสิ่งของได้ การประเมินใช้แบบทดสอบ และวิธีการสังเกตขณะเด็กเล่นหรือทำกิจกรรม

6. เด็กที่มีความพร้อมทางด้านภาษา ได้แก่ เด็กที่มีความพร้อมทางการฟัง พูด อ่าน เขียน ซึ่งจะประเมินได้จากการสังเกตเด็กในขณะที่ทำกิจกรรมประจำวัน การสื่อสารระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ เด็กกับเด็ก รวมทั้งการสัมภาษณ์พ่อแม่ และการทำแบบทดสอบภาพ

พัฒนา ชัชพงศ์ (2535 : 175-176) ได้กล่าวเกี่ยวกับการประเมินผลเด็กระดับก่อนประถมศึกษาไว้ว่า ครูควรพิจารณาเด็กเป็นรายบุคคล ครูควรจะต้องรู้จักเด็กทุกคนว่าเด็กคนไหนเป็นอย่างไร ใครเก่งด้านใด ใครไม่เก่งด้านใด มีปัญหาอะไรในเด็กแต่ละคน และเขามีความก้าวหน้าในพัฒนาการแต่ละด้านอย่างไรบ้าง เมื่อเริ่มมา

โรงเรียนเด็กเป็นอย่างไร และปัจจุบันนี้เด็กเป็นอย่างไร ก้าวหน้าขึ้นแค่ไหน เปรียบเทียบเด็กแต่ละคนกับตัวของเขาเอง ไม่นำไปเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น ๆ

2.9 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนเป็นการสร้างคุณค่าการศึกษาให้กับเด็ก และเป็นการสร้างคุณค่าให้สังคม เพราะหมายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครูและโรงเรียนในการสร้างสรรค์และพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตและพัฒนาได้เต็มศักยภาพ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2544 : 30)

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (กรมวิชาการ, 2540: 38-44) มีเนื้อหาและแนวคิดที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมในบริบทของห้องเรียนโดยที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมได้ อาทิ กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้หรือฐานกิจกรรม และกิจกรรมโครงการ เป็นต้น ในระยะเริ่มแรกของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง อาจให้ผู้ปกครองที่สนใจเข้ามาสังเกตการณ์หรือร่วมมือในฐานะ ผู้ช่วยครู จากนั้นจึงขยายโอกาสให้ผู้ปกครองรับผิดชอบหรือริเริ่มกิจกรรมในเนื้อหาที่ผู้ปกครองมีความพร้อมหรือถนัด

การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนจะช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างบ้านและโรงเรียน อีกทั้งยังสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันเพราะบางครั้งข้อขัดแย้งระหว่างบ้านและโรงเรียนเกิดจากโรงเรียนไม่ได้มีการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของเด็ก การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับโรงเรียนเป็นทางแก้ข้อขัดแย้งด้านนี้ที่ดีที่สุด และควรให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การร่วมกิจกรรมโรงเรียน การช่วยพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับโรงเรียน การหาทุน

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองให้ประโยชน์หลากหลายทั้งต่อผู้ปกครอง ครู และเด็ก ดังนั้นควรจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมได้น้อย 4 วิธี คือ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2544 : 32-34 ; อ้างอิงจาก Morrison, 2000 : 363-364 *Education and Development of Infants, Toddlers and Preschoolers*)

1. วิธีให้มีส่วนร่วมในการทำงาน เป็นวิธีที่มุ่งให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานตามความสามารถของผู้ปกครองเอง เช่น การเป็นผู้ช่วยครู การเป็นพี่เลี้ยงเด็ก การหาทุน การร่วมทำงานธุรการ เป็นต้น การมีส่วนร่วมแบบนี้ผู้ปกครองจะได้ผลประโยชน์ร่วมด้วยและค่อนข้างเป็นเอกเทศ

2. วิธีให้มีส่วนร่วมโดยเน้นกระบวนการ เป็นการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการศึกษา เป็นผู้ให้แนวคิด เสนอแนะในการจัดการศึกษา เช่น การวางแผนหลักสูตร การคัดเลือกตำรา การวางมาตรฐานการทำงาน เป็นต้น วิธีการนี้กำลังแพร่หลาย เพราะทั้งผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจทางการศึกษา

3. วิธีการมีส่วนร่วมโดยเน้นการพัฒนา เป็นการมีส่วนร่วมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองโดยตรง เพราะผู้ปกครองที่เข้าร่วมจะได้เรียนรู้ และวิธีปฏิบัติที่เป็นการสร้างเสริมครอบครัว การมีส่วนร่วมลักษณะนี้พบในโครงการความร่วมมือของโรงเรียนชุมชน โรงเรียนสหกรณ์และโครงการเฮดสตาร์ทของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

4. วิธีการมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ คือการประมวลวิธีการดังกล่าวข้างต้นมาประสานกัน โดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งจากการวิจัยพบว่าผู้ปกครองร้อยละ 50 สนใจเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนมากที่สุด ส่วนกิจกรรมรับฟังแลกเปลี่ยนความรู้ หรือให้การปรึกษาต้องการน้อยมาก (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2541 : 69)

กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่ให้แก่เด็กที่ครูและผู้ปกครองต้องสื่อสารกันตลอดเวลา เพื่อความเข้าใจตรงกัน และพร้อมร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีหลายนัย นับจาก

การเป็นผู้รับสารสนเทศ อาสาสมัคร จนถึงเป็นผู้วินิจฉัยสั่งงาน การเข้ามามีส่วนร่วมเกิดผลดีทั้งกับเด็ก ครู และ ผู้ปกครอง ทำให้การจัดการศึกษามีคุณค่าและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การจัดกิจกรรมเพื่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและโรงเรียนนั้นมีทั้งกิจกรรมที่ผู้ปกครองลงมือปฏิบัติเองจนถึงเป็นผู้รับเพียงข้อมูลข่าวสาร วิธีการที่โรงเรียนจะจัดกิจกรรมให้ง่ายและสะดวกในการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. กิจกรรมโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่เน้นให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม โดยทางโรงเรียนเป็นฐานของการจัดกิจกรรม กิจกรรมนี้ได้แก่

- 1.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแนะนำโรงเรียน วิธีปฏิบัติและการดำเนินงานของโรงเรียน
- 1.2 กิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่
- 1.3 กิจกรรมการฝึกอบรม
- 1.4 กิจกรรมหารายได้ เช่น เปิดตลาดนิยมไทยเพื่อจัดตั้งกองทุนให้กับโรงเรียน เป็นต้น
- 1.5 กิจกรรมการแสดงของนักเรียน

2. กิจกรรมสานสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยกันในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสนทนา และเยี่ยมเยียน กิจกรรมสานสัมพันธ์ได้แก่

2.1 การประชุมปรึกษา เป็นวิธีการที่ใช้กันมานาน ในการที่จะทำให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียน เพราะเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพร้อม ๆ กับการแลกเปลี่ยนความรู้กัน การแก้ปัญหาร่วมกัน นอกจากนี้การจัดประชุมปรึกษายังเป็นทางการจะช่วยให้ผู้ปกครองได้ทราบข้อมูลความก้าวหน้าของเด็กและช่วยให้ผู้ปกครองมองเห็นความมุ่งหวังของโรงเรียนที่มีต่อเด็ก

2.2 การเยี่ยมบ้าน เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สร้างสานความสัมพันธ์บ้านและโรงเรียน การเยี่ยมบ้านจะไม่ทำบ่อยนัก อาจเป็นภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง หรือปีละ 1 ครั้ง ตามความเหมาะสม ปัญหาของการเยี่ยมบ้านอยู่ที่การเยี่ยมบ้านเป็นกิจกรรมที่คุกคามทั้งครูและผู้ปกครอง ซึ่งต่างคนต่างกลัว และเป็นการรบกวนกันและกัน ดังนั้นการเยี่ยมบ้านแต่ละครั้งต้องเป็นความจำเป็นและเห็นชอบร่วมกันว่ามุ่งเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กเหมือนกันด้วยการตกลงให้มีการเยี่ยมบ้านก่อน

3. กิจกรรมการสื่อสารสนเทศ กิจกรรมนี้จะเน้นการให้ผู้ปกครองเป็นผู้รับข้อมูลเป็นหลัก ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน เช่น นโยบายการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมของโรงเรียนและกิจกรรมเพื่อให้ผู้ปกครองเห็นภาพรวมของโรงเรียน เห็นภาพการเรียนของเด็ก นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมสารสนเทศในรูปแบบของโทรศัพท์สายด่วน จดหมายข่าว โฮมเพจ แผ่นพับข้อมูลโรงเรียน

4. กิจกรรมการศึกษา เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้าถึงชั้นเรียนทั้งเป็นผู้สอน เป็นผู้ช่วยครู ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาสำหรับผู้ปกครองด้วยกัน

5. กิจกรรมบริการ เป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่สังคม และครอบครัว ได้แก่

- 5.1 ห้องสมุดของเล่น และอุปกรณ์ที่ผู้ปกครองสามารถขอยืมใช้ประโยชน์ได้
- 5.2 ศูนย์ดูแลเด็กทั้งที่เป็นศูนย์บริการเพื่อการดูแลเด็กที่เป็นบริการทั่วไป และบริการรอเด็กกลับบ้าน

5.3 ศูนย์แลกเปลี่ยนสิ่งของที่ผู้ปกครองเหลือใช้

5.4 กิจกรรมสนับสนุนผู้ปกครองอื่น ๆ ตามความต้องการของชุมชน

6. กิจกรรมการตัดสินใจ การตัดสินใจเป็นกิจกรรมของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองระดับสูงที่ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการตัดสินใจ และวินิจฉัยสั่งการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมดังนี้

- 6.1 การวางนโยบายโรงเรียน

6.2 การสรรหาบุคลากรทางการศึกษา

6.3 การพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดหลักสูตร

สรุปกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่สำคัญ มีทั้งกิจกรรมโรงเรียน กิจกรรมสายสัมพันธ์ กิจกรรมสื่อสารสนเทศ กิจกรรมการศึกษา กิจกรรมการบริการ และกิจกรรมการตัดสินใจ

3. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

3.1 ความหมายของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

เยาวพา เดชะคุปต์ (2541 : 232) กล่าวว่า ศูนย์เด็กปฐมวัย หมายถึง ศูนย์เด็กที่จัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีวิธีการดำเนิน กฎ ระเบียบต่าง ๆ ในการจัดแตกต่างกัน ได้แก่ เนอร์สเซอรี่ โรงเรียนอนุบาล ชั้นเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็ก ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน ศูนย์โภชนาการเด็ก ฯลฯ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 3 มาตรา 18 ได้ระบุว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543 : 16) กล่าวว่า โรงเรียนเด็กเล็กเป็นสถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เน้นการะกิจด้านการดูแลมากกว่าการศึกษา มุ่งพัฒนาเพื่อการช่วยเหลือ และให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองเพื่อการดูแลเด็กให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพ

จึงสรุปได้ว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา เนอร์สเซอรี่ ศูนย์เด็กกลางวัน ฯลฯ ที่มีหน้าที่ในการดูแลเด็ก เพื่อช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เต็มตามศักยภาพของเด็ก

3.2 ลักษณะของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หรือ โรงเรียนเด็กเล็ก เปิดขึ้นเพื่อรับเด็กอายุโดยประมาณ 1 ขวบครึ่ง ถึง 3 ขวบ ทำหน้าที่ในการดูแล ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและภาษา (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542:22) ช่วงเวลาเปิดเรียนอาจเป็นเรียนเต็มวันหรือครึ่งวัน แล้วแต่ความต้องการของผู้ปกครองหรือชุมชน ลักษณะของโรงเรียนอาจมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งใน 3 ลักษณะดังนี้

1. แยกอิสระ เป็นบริการตามบ้าน หรือสถานที่ราชการต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่ชุมชน เช่น บ้าน วัด โรงพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล โรงงาน เป็นต้น โรงเรียนเด็กเล็กประเภทนี้จะใช้ชื่อต่าง ๆ กัน เช่น ศูนย์ดูแลเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็ก เป็นต้น

2. ขึ้นอยู่กับโรงเรียนอนุบาล มักจะเรียกว่า ชั้นเด็กเล็ก (Nursery class) บางแห่งเรียกเตรียมอนุบาล โรงเรียนเด็กกลุ่มนี้รวมถึงโรงเรียนเด็กเล็กของมหาวิทยาลัยด้วย

3. ขึ้นอยู่กับโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาบางแห่งจะจัดการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ชั้นเด็กเล็ก ชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเบ็ดเสร็จสำหรับการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาโรงเรียนเด็กเล็กในประเทศไทยมีความหลากหลายของหน่วยงานที่รับผิดชอบมีเป้าหมายหลักคือการช่วยเหลือผู้ปกครองในการดูแลเด็ก จำแนกกลุ่มได้ดังนี้

1. กลุ่มกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ ศูนย์โภชนาการกรมอนามัย ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์สุขวิทยาจิต วิทยาลัยพยาบาลและโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวง

2. กลุ่มกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ โรงเรียนเด็กเล็กของสถาบันราชภัฏต่าง ๆ โรงเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนเด็กเล็กในวัด

3. กลุ่มมหาวิทยาลัย จะมีโรงเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนสาธิต
4. กลุ่มองค์กรเอกชน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาขั้นพื้นฐาน สมาคมสตรีอุทมิศึกษาแห่งประเทศไทย สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันสมาคมสตรีไทย สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันสมาคมวายเป็นลิว.ซี.เอ สถานรับเลี้ยงเด็กที่จัดตามบ้านเอกชน
5. กลุ่มกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สถานเลี้ยงเด็กของสำนักอนามัยและโรงเรียนในสังกัด
โรงเรียนเด็กเล็ก หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ที่จัดขึ้นในประเทศไทยจัดเป็นบริการเพื่อการดูแลที่มุ่งสนองตอบความต้องการของครอบครัวและชุมชนเป็นหลัก

3.3 การจัดโปรแกรมการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

การจัดโปรแกรมการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีลักษณะเป็น Educare คือ เน้นภาระกิจกรรมด้านการดูแลควบคู่ไปกับการให้การศึกษา โดยสามารถแยกได้เป็น

3.3.1 การดูแล

เด็กวัยก่อนอนุบาล หมายถึงเด็กอายุ 1-3 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เรียกกันว่าวัยเตาะแตะ เป็นวัยที่เด็กเริ่มทรงตัวยืนขึ้นและก้าวเดิน แต่การเดินจะยังไม่แข็งแรง มั่นคง จนกว่าจะเข้าระยะหลังของอายุขวบปีที่สอง เด็กวัยก่อนอนุบาล เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัยทารกและวัยเด็ก เป็นช่วงที่เด็กต้องปรับตัวเพื่อเป็นตัวของตัวเองและเป็นอิสระมากขึ้น เด็กจะสำรวจและทดสอบสิ่งรอบ ๆ ตัวเองอยู่เสมอ เด็กวัยนี้จะพบความกดดันจากสังคมเป็นครั้งแรกจากกฎระเบียบประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ตนต้องประพฤติและปฏิบัติตาม เช่น ในเรื่องการกิน การนอน การขับถ่าย การพัฒนาของเด็กในระยะนี้ ต้องการปรับตัวทั้งของตัวเองและพ่อแม่ ซึ่งถ้าหากทำได้ไม่ดีก็อาจนำมาซึ่งปัญหาการปรับตัวของเด็กต่อสังคมเมื่อโตขึ้นได้ อายุขวบปีที่สองและสามนี้ นับเป็นช่วงที่สำคัญของชีวิต ที่บางคนเรียกว่าเป็นวัยรุ่นครั้งแรกของมนุษย์ (First Adolescence) เด็กจะเปลี่ยนจากวัยทารกมาสู่วัยเด็ก ซึ่งเป็นวัยเริ่มของการเป็นอิสระและพึ่งตนเอง ช่วงแรก ๆ ของวัยนี้จะนับเป็นช่วงวิกฤติของการพัฒนาการที่ทารกจะต้องปรับตัวจากการที่เคยพึ่งพาผู้อื่นทุกอย่าง มาเป็นการเริ่มเป็นตัวของตัวเอง เด็กวัยนี้จะสำรวจและพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งถ้าหากขบวนการนี้ล้มเหลว เด็กจะเติบโตเป็นผู้ที่มีแต่ความสงสัย ไม่แน่ใจในตนเอง และพึ่งตนเองไม่ได้ ถ้าเด็กได้มีโอกาสสำรวจและฝึกหัดทำในสิ่งที่ต้องการทำ ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการรู้ เด็กจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดแนวคิดของตนเองขึ้นได้

คันทันย์ จิตรคุปต์ (2542 : 174) ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเลี้ยงดูเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสติปัญญา ดังต่อไปนี้

1. ให้ความรัก ความอบอุ่น และการตอบสนองต่อความต้องการของเด็กให้ถูกหลัก เช่น เมื่อเด็กร้องต้องดูว่าหิวหรือเปียกหรือเปล่า แล้วตอบสนองให้ถูกต้อง ไม่ใช่เวลาเด็กร้องแล้วเราเครียด ดุหรือตะโกนใส่ หรือจับเด็กแรง ๆ ซึ่งจะเป็นผลเสียต่อการเรียนรู้ของเด็ก
2. พูดยกับเด็ก อ่านหนังสือ ร้องเพลงให้เด็กฟัง
3. ฝึกเด็กให้รู้จักกิจวัตรประจำวันที่ดีสม่ำเสมอ
4. สนับสนุนส่งเสริมให้เด็กได้เล่น หรืออยากรู้ อยากเห็นอย่างปลอดภัย
5. ต้องเลือกรายการโทรทัศน์ให้เด็กดู และไม่ให้อยู่ดูมากเกินไป
6. จะต้องมีการเบี่ยงเบน และใช้ระเบียบวินัยเป็นการฝึกสอนเด็ก
7. สอนเด็กให้มีทักษะในการแก้ปัญหา ถ้าเราคอยช่วยเหลือเด็กทุก ๆ เรื่อง ก็เท่ากับเราตัดโอกาสที่เด็กจะเรียนรู้ขั้นตอนการแก้ปัญหา ต้องให้โอกาสเด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง
8. ต้องรู้ว่าเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน แต่ละคนมีความเป็นตัวของตัวเองที่ไม่เหมือนกัน

สิ่งสำคัญที่สุดที่เตรียมเด็กให้เป็นผู้ใหญ่ คือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปีแรก ๆ ของชีวิตเด็กโดยเฉพาะ 3 ปีแรก นักการศึกษา White (อ้างถึงในอุดมลักษณะ กุลพิจิตร.2537) กล่าวว่า เด็กในช่วงอายุระหว่าง 8 เดือน ถึง 3 ขวบ เป็นช่วงที่มีความสำคัญที่สุดในการพัฒนามนุษย์ ดังนั้น การทำความเข้าใจกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กจึงถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคลากรผู้ให้การเลี้ยงดู ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุกคน ซึ่งพัฒนาการจะแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

เด็กวัยต่ำกว่า 3 ขวบเรียนรู้โดยใช้ทุกส่วนของร่างกาย การเรียนรู้ของเด็กส่วนใหญ่จะเรียนรู้ผ่านการกระทำมากกว่าการคิด เด็กเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การมองเห็น การได้ยิน การชิม การดมกลิ่น และการสัมผัส สำหรับเด็กแล้ว การสัมผัสครอบคลุมหลายด้านไม่เฉพาะแต่การแตะต้องด้วยมือเท่านั้น แต่รวมไปถึงผิวหนังทั่วร่างกาย ด้วยปาก และแขนขา นักการศึกษาสมุทรา โคตรบรรเทา (2541) กล่าวว่า ประสาทสัมผัสที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเด็ก คือ สัมผัสที่หก (Sixth Sense) หรือประสาทสัมผัสเคลื่อนไหว (Kinesthetic Sense) ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของร่างกาย ประกอบด้วย 2 ชนิดคือ การมีความรู้สึก (Sensation) เด็กจะมีประสบการณ์นี้เมื่อถูกไกวเปล เขย่า อุ้ม หรือนอนกลิ้งไปมา เป็นต้น และอาการเคลื่อนไหว (Movement) ซึ่งเด็กเป็นผู้กระทำเอง เช่น เตะ ถีบ แกว่งแขนขา คืบ คลาน ยืน เดิน หรือวิ่ง เป็นต้น

เด็กวัยนี้จะแก้ปัญหาโดยใช้ร่างกายเป็นหลัก โดยในเวลา 5 นาที เด็กสามารถทำกิจกรรมหลากหลายโดยใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น เดิน ปีนป่าย การถือจับและปล่อยสิ่งของ เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการ เด็กวัยนี้ (Gonzalez-Mena.1986)

พียาเจท์ (Piaget) ได้จัดลำดับขั้นพัฒนาการของเด็กวัยนี้ว่าอยู่ในระยะการพัฒนาสติปัญญาทางร่างกายและประสาทสัมผัส (Sensorimotor – stage of development) ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นย่อย ดังนี้ (นภเนตรธรรมบรร.2541 : 5-6)

ขั้นที่ 1 : ขั้นปฏิกิริยาสะท้อน (Reflexive Phase)

- มีพฤติกรรมสะท้อนอย่างง่าย และเริ่มเป็นระบบขึ้น เช่น ทารกในเดือนแรกถ้าเราเอามือไปแตะที่แก้มหรือรอบริมฝีปาก เขาก็จะหันหน้ามาดูด เราเรียกว่าการดูด (Sucking Reflex) เป็นต้น
- ประมาณแรกเกิด – 1 เดือน

ขั้นที่ 2 : ขั้นพัฒนาการอวัยวะเคลื่อนไหวด้วยประสบการณ์เบื้องต้น

(Primary Circular Reaction)

- ใช้ประสบการณ์เป็นแนวทางในการเคลื่อนไหว ทารกจะเริ่มรู้ว่าถ้าหากเขามีปฏิกิริยาอะไรออกไป เขาจะได้รับการตอบสนองกลับมามีอย่างไร เช่น ถ้าฉี่เปียกแล้วร้องโยเยก็จะมีคนมาเปลี่ยนผ้าอ้อมให้ เป็นต้น
- เคลื่อนไหวด้วยพฤติกรรมที่ซ้ำ ๆ และง่าย ปราศจากจุดมุ่งหมาย
- เริ่มมีการประสานงานกันระหว่างกิริยาที่แสดงออก เช่น การได้ยิน กับการจ้องมอง
- ประมาณ 1-4 เดือน

ขั้นที่ 3 : ขั้นพัฒนาการอวัยวะเคลื่อนไหวอย่างมีจุดมุ่งหมาย

(Secondary Circular Reaction)

- มีความตั้งใจแสดงออกทางพฤติกรรมที่ตนสนใจ

- เริ่มแสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ ที่มีจุดมุ่งหมาย เช่น เด็กในช่วงนี้จะไม่ชอบให้มีของหลาย ๆ อย่างเข้ามาพร้อมกัน เขาชอบของเพียงอย่างเดียว แล้วจะใช้เวลาพิจารณาจับหมุนไปรอบ ๆ และเริ่มสนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งค่อนข้างนาน
- ประมาณ 4-8 เดือน
- ขั้นที่ 4 : ขั้นพัฒนาการประสานของอวัยวะ
(Coordination of Secondary Reaction)
- มีความตั้งใจแสดงออกเพื่อผลลัพธ์หรือคำตอบ
- สร้างมโนทัศน์ของตนเกี่ยวกับสิ่งของ
- ประมาณ 8-12 เดือน
- ขั้นที่ 5 : ขั้นพัฒนาการความคิดริเริ่มแบบลองผิดลองถูก
(Tertiary Circular Reaction)
- มีการทดลองด้วยการลองผิดลองถูก
- ค้นหาและสนใจประสบการณ์ใหม่ ๆ
- ประมาณ 12-18 เดือน
- ขั้นที่ 6 : ขั้นพัฒนาการโครงสร้างสติปัญญาเบื้องต้น
(Invention of New Means Through Internal Mental Combinations)
- มีการแสดงออกถึงพฤติกรรมเลียนแบบโดยไม่ต้องมีตัวอย่าง
- เริ่มรู้จักแก้ปัญหาโดยอาศัยการลองผิดลองถูกน้อยลง
- เริ่มเข้าใจการรู้จักใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย
- ประมาณ 18-24 เดือน

เด็กในวัย 1-3 ปี จะเรียนรู้ทักษะสำคัญต่าง ๆ มากมายเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเอง เช่นการควบคุม การขยับย้ายการรับประทานอาหารด้วยตนเอง และการช่วยเหลือตนเองในการแต่งตัว เป็นต้น วิธีการสอนที่เหมาะสมที่สุดสำหรับเด็กวัยนี้ คือ การเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมซ้ำ ๆ กันเพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ และเพื่อช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นอิสระ รวมตลอดถึงการประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้ใหญ่จึงควรมีความอดทน รอคอยให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

2. พัฒนาการด้านสติปัญญา

จากงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางสมองของมนุษย์ (Nash.1977) พบว่าเซลล์ประสาท (Nerve Cell) ในสมองของมนุษย์เริ่มพัฒนาตั้งแต่ตัวอ่อนในครรภ์ (Human Embryo) มีอายุได้เพียง 10- 12 สัปดาห์เท่านั้น เมื่อทารกคลอดออกมา สมองของทารกประกอบด้วยเซลล์ประสาทเป็นจำนวนนับพัน ๆ ล้านเซลล์ ในสมองของเด็กแรกเกิดที่คลอดครบกำหนดมีน้ำหนักประมาณ 500 กรัมจะมีเซลล์ประสาทอยู่ประมาณ 1 แสนล้านเซลล์ ซึ่งจะไม่มีการสร้างเพิ่มเติมหลังคลอด ถึงแม้ว่าเซลล์ประสาทบางส่วนจะถูกทำลายจากการขาดเลือดมาเลี้ยงหรือถูกกระทบกระเทือนจากอุบัติเหตุ แต่เซลล์ประสาทที่เหลืออยู่จะพยายามทำหน้าที่ชดเชยให้ (ตันสนีย์ ฉัตรคุปต์.2542)

สมองหลังคลอดจะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในช่วง 2-3 ปีแรก สมองของเด็ก 2-3 ขวบจะมีขนาดประมาณ 80 % ของผู้ใหญ่ นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าในช่วงขวบปีแรกของชีวิต สมองของทารกจะมีการเชื่อมโยงเซลล์ประสาทต่าง ๆ เหล่านี้เข้าด้วยกัน ถ้าเซลล์ประสาทเซลล์ใดไม่ได้รับการกระตุ้น เซลล์ประสาทต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะถูกกำจัดออกไป นักวิจัยจากคณะแพทยศาสตร์แห่งวิทยาลัย Baylor เมืองฮุสตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา (Nash. 1997) พบว่า เด็กที่ไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการเล่นหรือไม่ได้รับการโอบกอดหรือสัมผัสจากพ่อ แม่หรือผู้ให้การเลี้ยงดูจะมีพัฒนาสมองต่ำกว่าเกณฑ์ปกติประมาณ 20-30% ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ

งานวิจัยที่ทำกับหนูในห้องทดลอง โดยพบว่า หนูที่ถูกเลี้ยงในกรงที่มีของเล่นจะแสดงพฤติกรรมที่ซับซ้อนกว่า หนูที่ถูกเลี้ยงในกรงที่ไม่มีของเล่น จากผลการวิจัยต่างๆ ชำ้ต้นนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า เด็กจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่หรือผู้ที่ให้การเลี้ยงดูตั้งแต่เกิดโดยการให้ความรัก การโอบกอด สัมผัส พุดคุย เล่นกับเด็ก (Early Stimulation) เพื่อสมองของเด็กจะได้รับการพัฒนาการตามศักยภาพ Dr. Frank Newman ประธานคณะกรรมการการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา (Education Commission of the States) กล่าวว่า พัฒนาการทางสมองของมนุษย์มีระยะเวลาของการพัฒนาและเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดของการพัฒนาสมองคือในช่วงขวบปีแรกของชีวิต ถ้าในช่วง 1-3 ปีแรกของชีวิต เด็กไม่ได้รับการเอาใจใส่จากพ่อแม่หรือถูกทอดทิ้ง ก็จะเป็นการยากต่อการพัฒนาสมองในช่วงต่อไป เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมรอบตัวมีส่วนในการช่วยพัฒนาสมองและพัฒนาการด้านอื่นๆ

งานวิจัยด้านการพัฒนาทางภาษาเป็นจำนวนมากแสดงให้เห็นว่า พัฒนาการทางภาษาและการอ่านเขียนของเด็กเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องและเริ่มตั้งแต่วัยทารก (Golda, Culinan & Strickland. 1993 ; Snow & Ninio, 1986) โดยที่ส่วนหนึ่งพัฒนามาจากการที่พ่อแม่หรือผู้ดูแลอ่านหนังสือให้เด็กฟัง หรือชี้ชวน พุดคุยกับเด็กเกี่ยวกับรูปภาพในหนังสือ เด็กจะเรียนรู้ภาษาและคำต่าง ๆ ขณะที่ผู้ใหญ่เล่าเรื่อง นักการศึกษาเป็นจำนวนมาก (Goodman.1986 ; Taylor. 1983 ; Smith.1989 ; Calkins & Harwayne. 1991) ชี้ให้เห็นถึงผลดีต่าง ๆ ที่เกิดจากการอ่านหนังสือให้เด็กฟัง หนังสือนำเด็กสู่โลกของความงาม จินตนาการ และความมหัศจรรย์ ยิ่งกว่านั้นการอ่านหนังสือให้เด็กฟังยังถือเป็น วิธีการที่สำคัญในการนำเด็กสู่โลกของวรรณกรรมซึ่งเป็นรากฐานของความสำเร็จในการอ่านในระยะต่อมา (Anderson, et. al. 1985)

นักการศึกษา อัลลิสัน และวัตสัน (Allison & Watson .1994) เสนอแนะว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็ก สามารถเริ่มอ่านหนังสือให้เด็กฟังได้ตั้งแต่แรกเกิด และจากงานวิจัยพบว่าถ้าพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กเริ่มอ่านหนังสือให้เด็กฟังได้เร็วเท่าไร ระดับความพร้อมในการอ่านของเด็กเมื่อจบชั้นอนุบาลก็จะมีสิ่งถือเป็นรากฐานสำคัญต่อพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ของเด็ก (Kupetz & Green. 1997)

3. พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม

เด็กวัยต่ำกว่า 3 ปี มีการเรียนรู้ในเรื่องพัฒนาการทางอารมณ์ โดยในระยะแรกเกิด เด็กจะเรียกร้องความพึงพอใจกับความต้องการของตนเอง เช่น เด็กจะร้องไห้เมื่อหิว เมื่อเจ็บปวด หรือไม่สบาย พออายุได้ประมาณ 6 สัปดาห์ เด็กจะสามารถแยกแยะแม่หรือผู้ดูแลออกจากคนอื่นได้ และจะตอบสนองต่อแม่หรือผู้ดูแลโดยการยิ้ม ทำเสียงอ้อแอ้ หรือเริ่มการเล่นทางร่างกายอย่างอื่น เมื่อเด็กอายุ 6-7 เดือน เด็กจะพัฒนาความผูกพันกับแม่หรือผู้ดูแลเป็นพิเศษ จะแสดงความเสียใจหรือผิดหวังเมื่อถูกแยกจากแม่หรือผู้ดูแล

เด็กวัย 1-2 ปี ยังไม่รู้จักการแบ่งปันของเล่น เด็กจะแสดงความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง (Sense of Self) โดยผ่านการแสดงความเป็นเจ้าของ นักการศึกษา Erikson ได้จัดลำดับขั้นพัฒนาทางสังคมของเด็กวัยนี้ว่าอยู่ในขั้นการปกครองตนเอง และความต้องการเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) เด็กจะตั้งชื่อของเล่นและสิ่งของรอบ ๆ ตัว โดยถือว่าสิ่งของต่าง ๆ เป็นสมบัติของตน ถ้าเด็กไม่ต้องการแบ่งปันของเล่นให้กับเพื่อน เด็กจะประท้วงโดยการร้องไห้ และพูดว่า “ของหนู” หรือ “ไม่” เด็กจะใช้กำลังในการแก้ปัญหา เช่น กัด หรือ ตี เพื่อให้ได้ของที่ต้องการ ถ้าสังเกตการเล่นของเด็กวัยนี้จะพบว่าเด็กจะใช้เวลาส่วนหนึ่งในการถือของเล่นเดินไปรอบ ๆ ห้อง เด็กวัยนี้สามารถเล่นได้โดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย เด็กมักจะเล่นจนหมดกำลัง เด็กวัยนี้สามารถมีความสุขอยู่ชั่วครู่ และร้องไห้ในเวลาต่อมา พฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กขึ้นอยู่กับทักษะใหม่ ๆ ที่เด็กพัฒนาขึ้น นอกจากนี้เด็กยังเริ่มพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจ (Trust) ในพ่อแม่หรือผู้ดูแล ดังนั้นสัมพันธภาพที่อบอุ่นระหว่างเด็กกับพ่อแม่หรือผู้ดูแลจะ

ช่วยให้เด็กพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจต่อโลกรอบ ๆ ตัว และความรู้สึกว่าตนมีความสามารถ ซึ่งปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ นี้จะเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาความมั่นใจในตนเองของเด็ก (Self Esteem)

อีริกสัน (Erikson) กล่าวว่า เด็กเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก บุคลิกภาพจะสามารถพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับช่วงอายุของเด็ก และการประสมสิ่งทีหึงพอใจตามขั้นพัฒนาการต่าง ๆ ตามวัย ถ้าหากได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนพอใจในช่วงอายุนั้น เด็กก็จะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม (ทิสนา แชมมณี และคนอื่น ๆ .2536:67) ซึ่งอีริกสัน (Morrison. 1991 :16-17;citing Erikson .1963 *Early childhood Education Today*) ได้แบ่งพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยเป็น 3 ระยะ คือ

1. ขั้นความไว้วางใจ-ความไม่ไว้วางใจ (Basic Trust & Basic Mistrust)อยู่ในวัยแรกเกิด – 1 ปี ถ้าเด็กมีประสบการณ์ที่ดีและได้รับความอบอุ่นอย่างสม่ำเสมอ เด็กจะรู้สึกโล่งใจและเกิดความไว้วางใจผู้อื่น แต่ถ้าเด็กได้รับประสบการณ์ตรงกันข้ามก็จะเกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจผู้อื่น และอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่ดีเหตุผล เพิกเฉย หรือท้อแท้สิ้นหวังในช่วงหลังของชีวิต

2. ขั้นความเป็นตัวของตัวเอง – ความละอายและสงสัย (Autonomy & Shame and Doubt) อยู่ในวัย 1-3 ปี เด็กวัยนี้สามารถควบคุมกล้ามเนื้อในการเคลื่อนไหวได้ดี และเริ่มควบคุมขับถ่ายได้ จึงต้องการที่จะขับถ่ายตามความต้องการของตน ซึ่งถ้าเด็กประสบความสำเร็จในการควบคุมกล้ามเนื้อต่าง ๆ ก็จะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและเป็นตัวของตัวเอง แต่ถ้าหากไม่ประสบความสำเร็จก็จะเกิดความรู้สึกละอายและสงสัยในตนเอง

3. ขั้นความคิดริเริ่ม – ความรู้สึกผิด (Initiative & Guilt) อยู่ในช่วงอายุ 3-6 ปี การให้เด็กได้เรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ตามความคิดความต้องการของตน จะทำให้เด็กประสบความสำเร็จ ความสามารถในการควบคุมตนเองของเด็กก็เป็นผลมาจากการให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่สนุกสนานง่าย ๆ การที่เด็กมีร่างกายและจิตใจที่ดีจะส่งผลให้เขาเป็นคนมีความคิดริเริ่ม แต่ถ้าเด็กประสบความล้มเหลวไม่สมหวัง ก็จะเกิดความรู้สึกผิด และวิตกกังวล

กล่าวโดยสรุป จะเห็นว่าความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจะช่วยให้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของเด็กมากยิ่งขึ้น เกิดความตระหนักว่า เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการในอัตราที่แตกต่างกัน ถ้าพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กสามารถจัดสิ่งแวดล้อมหรือโปรแกรมการเลี้ยงดูที่เหมาะสม จะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพของเด็กเอง

3.3.2 การให้การศึกษา

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา 2540 ได้กล่าวถึงลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กรอบด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะต้องประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ การจัดพื้นที่ สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ ทั้งภายในและภายนอกอาคารให้กับเด็ก ในลักษณะที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางบวกและการเรียนรู้ โดยยึดหลักสำคัญคือ

- 1.1 ความสะอาด ปลอดภัย
- 1.2 ความมีอิสระที่เด็กจะได้เล่น สำรวจภายในขอบเขตที่เหมาะสม
- 1.3 การจัดของเล่นที่สร้างความสนใจให้เด็กได้เล่นสัมผัสหรือจับต้อง
- 1.4 การจัดของเล่นหรืออุปกรณ์ให้อยู่ในที่ที่เด็กเอื้อมหยิบได้ถึง

แนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กอายุ 1-3 ปี มีดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้มีความอบอุ่นคล้ายคลึงบ้าน มีพื้นที่ว่างให้เด็กได้ตีบ คลาน เคลื่อนไหวอย่างอิสระ โดยไม่เป็นอันตราย

2. จัดแยกพื้นที่สำหรับนอนพักผ่อนและรับประทานอาหาร ออกจากกัน เพื่อสุขอนามัย และความสะอาด

3. ติดกระดกบนข้างฝาต่อจากพื้นห้องหรือในที่ที่เด็กสามารถสังเกตเห็นตนเอง
 4. ตกแต่งภาพหรือสิ่งต่าง ๆ ภายในห้องให้อยู่ในระดับสายตาเด็ก
 5. พื้นห้องสะดวกต่อการทำความสะอาด
 6. จัดของเล่นที่เหมาะสมกับวัย พัฒนาการ ของเล่นแต่ละชนิดควรมีจำนวน 2-3 ชิ้น เพื่อมิให้เด็กต้องอดทนรอคอยนานเกินไป และจะต้องเป็นของเล่นที่ปลอดภัย ไม่มีอันตรายกับเด็ก สามารถล้างทำความสะอาดได้ มีขนาดใหญ่เกินกว่าที่เด็กจะกลืนลงคอได้
 7. จัดของเล่นให้อยู่ในชั้นหรือในที่ที่เด็กสามารถเลือกหยิบมาเล่นได้ด้วยตนเอง
 8. จัดให้มีหนังสือภาพที่ทำด้วยกระดาษแข็ง ขอบหนังสือมนไม่เป็นเหลี่ยม
 9. จัดให้เด็กแต่ละคน มีเครื่องนอน หรือเสื้อผ้า สำหรับเปลี่ยน เป็นของตนโดยเฉพาะ
 10. พื้นที่ภายนอกอาคารควรแยกจากเด็กอนุบาล หรือมีที่ป็นปายเดี่ยว ๆ ให้เด็กอายุ 2 ปี ได้เล่น
2. กิจกรรมและประสบการณ์ ได้แก่ กิจกรรมประจำวันที่ถูกจัดเตรียมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งมีแนวทางในการจัด ดังนี้คือ

2.1 ครูหรือผู้ดูแลเด็กจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของกิจวัตรประจำวันว่าเป็นเสมือนประสบการณ์ ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และทักษะ เด็กจะเกิดการเรียนรู้ เช่น จากการรับประทานอาหารด้วยมือหรือด้วยช้อน การเติมน้ำจากถ้วย การเข้าส้วม การล้างมือ การเปลี่ยนผ้าอ้อม การแต่งตัว การสวมถอดรองเท้า ฯลฯ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ ดังนั้นกิจวัตรประจำวันจึงต้องวางแผนจัดเตรียมให้เด็กได้ปฏิบัติด้วยตนเอง โดยผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนและกำลังใจ

2.2 สนับสนุนให้เด็กได้เล่นและเป็นแบบอย่างในการเล่นจินตนาการกับของเล่นต่าง ๆ เช่น ตุ๊กตา เล่นสมมติเติมน้ำจากถ้วย นอกจากนี้ ควรจัดของเล่นที่เด็ก ๆ ชอบ ให้เด็กมีโอกาสทั้งเล่นคนเดียวหรือเล่นใกล้กับเด็กอื่น

2.3 อ่านหนังสือให้เด็กฟังบ่อย ๆ อาจให้เด็กนั่งตักหรืออ่านให้ฟังในกลุ่มย่อย 2-3 คน นอกจากนี้ ควรร้องเพลง เล่นกับนิ้วมือ แสดงบทบาทสมมติตามเนื้อเรื่องในนิทานกับเด็ก

2.4 ให้เด็กได้เล่นกับวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับศิลปะ เช่น สีเทียนขนาดใหญ่ สีน้ำกับกระดาษแผ่นใหญ่ ปั้นแป้งหรือทดลองสีง่าย ๆ เช่น พิมพ์ภาพ เป็นต้น

2.5 ให้โอกาสเด็กอายุ 2 ปี เล่นกลางแจ้ง เล่นน้ำ เล่นทราย เป็นประจำทุกวัน

2.6 เด็กอายุ 1-3 ปี เรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กายสัมผัส ดังนั้นเป็นหน้าที่ของครู ผู้ดูแลเด็ก ที่จะต้องให้โอกาสเด็กได้ทำกิจกรรมที่ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5

3. สุขภาพ ความปลอดภัย และโภชนาการ ได้แก่ การดูแลเด็กให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์และปลอดภัย มีแนวทางในการดูแลดังนี้ คือ

3.1 ครู ผู้ดูแลเด็ก หรือ ผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด ต้องมีสุขภาพสมบูรณ์และระมัดระวังการแพร่เชื้อที่อาจเกิดกับตนเองไปยังเด็ก

3.2 เด็กต้องอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ตลอดเวลา

3.3 ของเล่นที่เข้าปากเด็กต้องนำมาเปลี่ยนหรือทำความสะอาดเมื่อเด็กเล่นเสร็จ

3.4 ครู ผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด ต้องล้างมือให้สะอาดทั้งก่อนและหลังการเตรียมอาหารให้เด็ก

3.5 เวลารับประทานอาหาร ถือเป็นเวลาที่มีความสุข ควรให้เด็กนั่งในกลุ่มเด็ก 2-3 คน พร้อมครู หรือผู้ดูแลเด็กที่จําคอยช่วยเหลือถ้าจำเป็น อาหารที่นำมาให้เด็กรับประทานควรเป็นอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ

3.6 ดูแลสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย ไม่มีสิ่งเป็นอันตรายกับเด็ก เช่น ปลั๊กไฟ ต้องปิดให้มิดชิด เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเอามือไปแหย่เล่น ฯลฯ

3.7 เด็กต้องแต่งกายให้เหมาะสมกับสภาพอากาศและกิจกรรมการเล่น

3.8 บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กแต่ละคนให้เป็นปัจจุบัน

4. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ได้แก่ ครู ผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก ควรมีคุณสมบัติหรือพฤติกรรมปฏิบัติสัมพันธ์กับเด็ก ดังนี้คือ

4.1 มีบุคลิกที่ให้ความรัก และความอบอุ่นแก่เด็ก ได้รับการอบรมในเรื่องพัฒนาการเด็ก การอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาเด็กอายุ 1-3 ปี โดยเฉพาะ รวมทั้งรู้จักวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

4.2 อัตราส่วนของผู้ดูแลต่อเด็กอายุ 1 ปี ควรเป็น 1:3

4.3 อัตราส่วนของผู้ดูแลเด็กอายุ 2 ปี ควรเป็น 1:6 และไม่เกิน 12 คน

4.4 สัมผัส โอบกอดเด็กอย่างสม่ำเสมอทุกวันและทั่วถึงทุกคน

4.5 พูดคุยใช้ภาษาง่าย ๆ และประสานสายตากับเด็กบ่อย ๆ ฟังและโต้ตอบเสียงที่เด็กทำ

4.6 สนใจเด็กที่ร้องไห้หรือแสดงความกังวลหรือต้องการความช่วยเหลือ

4.7 ทักทายพ่อแม่เด็กอย่างอบอุ่นและกระตือรือร้น ในตอนเช้าพูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเด็กเป็นประจำทุกวัน รวมทั้งบันทึกเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่เด็กทำและสุขภาพ เพื่อรายงานพ่อแม่เด็ก

4.8 เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

4.9 เคารพในความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ช่วยให้เด็กปฏิบัติต่อเด็กอื่น อย่างนุ่มนวล

4.10 สังเกตความพยายามในการทำสิ่งต่าง ๆ ของเด็ก และส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทำได้สำเร็จ

5. การประเมินพัฒนาการ

ใช้การสังเกตพฤติกรรมรวมทั้งการสัมภาษณ์เด็กและสัมภาษณ์ผู้ปกครอง แล้วจดบันทึกเพื่อรับรู้เกี่ยวกับปัญหาและความก้าวหน้าของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก การจดบันทึกข้อมูลควรทำต่อเนื่องเป็นประจำ และมีการประเมินเป็นระยะ เพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้กับเด็กแต่ละคน ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยนี้ไม่สามารถกำหนดได้อย่างชัดเจน หรือเป็นรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ทั้งนี้เนื่องจากประสบการณ์การเรียนรู้บางส่วนเกิดขึ้นจากการวางแผน หรือกำหนดจากครูหรือผู้ดูแล ในขณะที่บางประสบการณ์เกิดขึ้นโดยตัวเด็กเป็นผู้ริเริ่ม และบางประสบการณ์เกิดจากความคาดหวังของพ่อแม่ ผู้ปกครอง บุคลากรผู้ทำหน้าที่ดูแลเด็กจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรัก ความเอาใจใส่ และความอดทนในการเรียนรู้เกี่ยวกับเด็กแต่ละคน รวมตลอดถึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ และกระตุ้นการเรียนรู้แก่เด็ก

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

งานวิจัยต่างประเทศ

บูฟอร์ด (Buford, 1977 : 5688.A) ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนการสอนระดับอนุบาล โดยศึกษาจากผู้ปกครองนักเรียน 219 คน จากสมาคมผู้ปกครองที่เมืองเอ็ดมอนต์ มลรัฐโอคลาโฮมา ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กวัยก่อนเรียนจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาโปรแกรมการเรียนอนุบาล

2. การสอนในชั้นอนุบาล ควรเป็นการพัฒนาการทางอารมณ์ จิตวิทยาเด็ก และพัฒนาการทางร่างกายตามลำดับ

3. ควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มาก

แวน (Wane.1984 : 180) ได้ศึกษาเรื่องหลักสูตรและกิจกรรมในโรงเรียนอนุบาลเซตเลคแลนด์ (Leckland) นิวยอร์ก ค.ศ.1963-1983 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้ม และรูปแบบของหลักสูตรโรงเรียนอนุบาลในเซตเลคแลนด์ นิวยอร์ก ตั้งแต่ ค.ศ.1963-1983 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามครูผู้สอนชั้นอนุบาลทุกคน แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร และวิเคราะห์เอกสารของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรส่วนใหญ่จะบันทึกไว้อย่างละเอียดมากกว่าการบอกกล่าวจากครูสู่ครูในสิบปีที่ผ่านมา หลักสูตรจะเน้นการศึกษาวิชาการมากขึ้น การทำงานของเด็กที่จัดเป็นกลุ่มลดลง ขณะที่การให้เด็กทำงานเป็นรายบุคคลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการทำงานของเด็กละความแตกต่างระหว่างบุคคลมาก เวลาที่ใช้ในการสอนทักษะทางสังคมและพลานามัย น้อยลงแต่ครูก็เห็นว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ในการสอนของครูเน้นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา แต่ไม่ได้ใช้แบบฝึกหัดในการจัด การเรียนการสอน

ฟรีดแมน (Freedman.1985 :174) ได้ทำการสำรวจหลักสูตรโรงเรียนอนุบาลในซานดิเอโก แคลิฟอร์เนีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนอนุบาล เขตซานดิเอโก แคลิฟอร์เนีย เพื่อให้ทราบว่าการจัดการเรียนการสอนที่ควรนำมาใช้ในโรงเรียนอนุบาลมีอะไรบ้าง และโรงเรียนควรจะมีส่วนร่วมอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน 45 แห่งเป็นเจ้าของโรงเรียนเอง อีก 27 แห่งเป็นผู้บริหารที่ได้รับการว่าจ้างมา เด็กในโรงเรียนเป็นเด็กมาจากครอบครัวชั้นกลางมีประมาณ 4,000 คน มีครูทั้งหมดประมาณ 400 คน การสอนแต่ละวิชาใช้เวลาประมาณ 20 นาที ต่อกิจกรรม ทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาอนุบาลคือ ทฤษฎีของ เฟรเบล (Froebel) แมคมิลเลียน (McMillian) มอนเตสซอรี (Montessori) และ เปียเจต์ (Piaget) โดยมีเป้าหมายในการจัดคือ ต้องการให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านอย่างเต็มที่ทั้งด้านสังคม อารมณ์ ร่างกายและสติปัญญา และให้ข้อเสนอแนะว่าการใช้หลักสูตรโรงเรียนอนุบาลควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพเด็กในยุคปัจจุบัน

ฟูเกว (Fugua.1985 : 78.A) ได้ศึกษาถึงการปะทะสัมพันธ์และการแสดงออกถึงพฤติกรรมของเด็กนักเรียนระดับอนุบาลในห้องเรียน จะขึ้นอยู่กับบรรยากาศของห้องเรียน โดยทำการทดลองจากสภาพห้องเรียน 2 ห้อง ผลการศึกษาค้นพบว่า หากจัดสภาพบรรยากาศของห้องเรียนแตกต่างกัน เด็กที่อยู่ในห้องเรียนก็จะมีพฤติกรรมแตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือ ห้องที่มีบรรยากาศตึงเครียด เป็นระเบียบ เด็กจะมีความรู้สึกขัดแย้งกันระหว่างเพื่อนในห้อง แต่ในขณะที่ห้องจัดตามรูปแบบธรรมชาติมีความราบรื่น เด็กจะมีความสัมพันธ์กับเพื่อนที่ดี

การ์เซีย (Garcia.1985 : 3593-A) ได้ทำการศึกษาเพื่อเสนอความคิดเห็นในการวางแผนการจัดหลักสูตรสำหรับเด็กอนุบาลเปอร์โตริกัน ผลของการศึกษาวิจัยได้ข้อเสนอที่เป็นประโยชน์คือ

1. ด้านหลักสูตร ควรสอนให้เด็กทราบถึงวัฒนธรรม และภูมิใจในความเป็นพลเมืองของประเทศตนเอง และควรจัดให้เด็กมีกิจกรรมและประสบการณ์

2. ด้านการเรียนการสอน ครูควรเป็นผู้แนะนำวิธีปฏิบัติในการเรียน และควรมีอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมกับความเข้าใจของเด็ก ครูควรเป็นผู้มีวุฒิทางการสอนอนุบาลโดยเฉพาะ

3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ควรมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

เบคเลย์ (Beckley. 1986 : 103) ศึกษาเรื่อง การจัดการตารางกิจกรรมประจำวันในโรงเรียนอนุบาล ตัวเลือกและผลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่ามีความแตกต่างในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนที่จัดการตารางกิจกรรมประจำวันระหว่างการจัดแบบครึ่งวันทุกวัน แบบเต็มวันบางวัน และแบบเต็มวันทุกวันให้กับนักเรียน วิธีดำเนินการวิจัยที่ใช้คือ ทำการทดสอบก่อนและหลังจากการใช้ทักษะต่าง ๆ 11 ประการ แล้วใช้การทดสอบของเชฟเฟ (Schaffe) เพื่อทดสอบความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 ผล

การวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน 3 ประเภท คือ นักเรียนที่ใช้ตารางกิจกรรมประจำวันแบบเต็มวันทุกวัน มีความแตกต่างในเรื่องการจัดจำจำนวนเลข และตัวอักษร กลุ่มที่ใช้ตารางกิจกรรมแบบเต็มวันบางวัน มีผลดีในเรื่องความสามารถในการเขียนจำนวนเลขได้ตามคำบอก จากข้อมูลของคะแนนโดยเฉลี่ย การจัดตารางกิจกรรมประจำวันแบบเต็มวันทุกวัน มีผลดีมากกว่าแบบอื่น ๆ การใช้ตารางกิจกรรมประจำวันแบบเต็มวันทุกวันสามารถใช้เวลาในการทำกิจกรรมเสริมได้มากกว่าการจัดแบบอื่น ๆ และผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษานั้น เป้าหมายของนักการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนคือ คุณภาพของการศึกษา จึงควรมีการทำการวิจัยอย่างต่อเนื่องเรื่องการจัดตารางกิจกรรมประจำวันของโรงเรียนและการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาเด็ก เนื่องจากประเภทของการจัดตารางกิจกรรมประจำวันที่น่ามาใช้กับนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดประสบการณ์ เนื้อหา หลักสูตร และครู ผู้สอน

ปีเตอร์ (Peter. 1978 : 7215-A) ได้ทำการค้นคว้าวิจัยถึงพัฒนาการของเด็กแรกเริ่มในประเทศเปรู ผลการวิจัยพบว่า การให้การศึกษากับเด็กเล็กไม่ค่อยจะได้ผลเต็มที่นัก เนื่องจากหลักสูตรไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลไว้ด้วย กลยุทธ์ที่ดีในการสอนเด็กก็คือ ต้องรู้ว่าธรรมชาติของเด็กในวัยนี้ต้องการอะไร ประสบการณ์ที่ได้มาจากบ้านของเด็กแต่ละคนมีอะไรบ้าง การให้การศึกษากับเด็กเล็กจึงจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คัลกิน (Culkin.1949 : 104-107) ได้ทำการศึกษาในเรื่อง การสอนเด็กเล็กในปี ค.ศ.1949 ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ครูอนุบาลจะต้องเข้าใจเด็ก เข้าใจกฎของความเจริญเติบโต ต้องมีลักษณะอันที่พึงประสงค์ของเด็ก เช่น ไม่พูดเสียงดังจนเกินไป เวลาสอนน้ำเสียงให้เด็กฟังแล้วเกิดความอบอุ่น กิริยาท่าทางไม่รีบร้อน ไม่แสดงสีหน้าเบื่อหน่ายให้เด็กเห็น มีความกระตือรือร้นในการทำงาน แสดงความเป็นเพื่อนกับเด็ก มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และมีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ โดยเฉพาะต้องเป็นคนรับเด็กด้วย จึงจะเป็นครูอนุบาลที่ดีได้

งานวิจัยในประเทศ

สาส์ เหมือนมงคลกุล (2534:145) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยศึกษาของไทย ในปี พ.ศ.2535 พบว่ารัฐควรส่งเสริมเอกชนเป็นผู้จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สำหรับเด็ก 3-5 ปี ซึ่งต่อไปในอนาคตเอกชนจะหันมาสนใจจัดบริการสำหรับเด็กแรกเกิด - 3 ปี มากขึ้น ในชุมชนเมือง พร้อมกันนี้รัฐควรจะสนับสนุนเท่าที่จำเป็น และรัฐจะจัดทำโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาเป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น นอกจากนี้ให้โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด เป็นศูนย์พัฒนาการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาในชนบทและห่างไกล รัฐจะจัดในรูปแบบของชั้นเด็กเล็ก 1 ปี และรูปแบบของชั้นอนุบาลชนบท ในโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียน เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยที่จำเป็น และรัฐคงจัดเป็นตัวอย่างเท่านั้น

นาเนตร ธรรมบวร และ อารยา สุขวงศ์ (2541 : 68-69) ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยต่ำกว่า 3 ขวบ พบว่า สภาพและโครงสร้างของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นมาในอดีต กล่าวคือ ในปัจจุบันเรามีครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก ในปริมาณที่มากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมเมืองจะมีครอบครัวขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น ทำให้พ่อแม่จำนวนไม่น้อยเลือกที่จะส่งบุตรของตนไปยังสถานรับเลี้ยงเด็กเนื่องจากที่บ้านไม่มีผู้ดูแล ดังนั้นคุณภาพและมาตรฐานของสถานรับเลี้ยงเด็กจึงมีความสำคัญมาก ถ้าเด็กได้รับการดูแลในสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพต่ำ โอกาสในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของเด็กก็จะลดลงไปด้วย สิ่งที่รัฐพึงตระหนักและให้ความสนใจในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้มีดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดหลักสูตร การเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยต่ำกว่า 3 ขวบ มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กวัยนี้และมีความแตกต่างจากการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กวัยอื่น สถานรับเลี้ยงเด็กไม่ใช่เป็นการเปิดรับเลี้ยงเด็กหรือเพียงแค่มุ่งตอบสนองความต้องการ

ทางด้านร่างกายของเด็กเพียงอย่างเดียว แต่ควรเป็นการดูแลและส่งเสริมด้านสุขภาพ อารมณ์ และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กวัยนี้สามารถเรียนรู้ทักษะทางสังคม การช่วยเหลือตนเอง ทักษะทางภาษา และพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง

2. คุณสมบัติของครู หรือ ผู้ดูแลเด็ก ครูหรือผู้ดูแลเด็กจำเป็นต้องได้รับการเลือกสรรมาเป็นอย่างดี ไม่ใช้การนำเอาใครก็ได้ซึ่งไม่ได้ผ่านการอบรมหรือไม่มีวุฒิทางการศึกษามาทำหน้าที่เป็นครูหรือผู้ดูแล ทั้งนี้เนื่องจากต้องเป็นผู้ซึ่งเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยนี้เป็นอย่างดี คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก มีทักษะการสังเกต เพราะหลักสูตรของเด็กวัยนี้ในบางครั้งไม่สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ ครูจึงจำเป็นต้องค้นหาความสนใจของเด็ก และจัดกิจกรรมเพื่อสนองตอบต่อความสนใจ นอกจากนั้นยังต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน รักเด็ก เอื้ออาทร มีความรับผิดชอบและสามารถตีความภาษาท่าทางของเด็ก รวมตลอดถึงเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพราะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้ ผู้ปกครองกับครูจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

3. การจัดสภาพแวดล้อม สถานรับเลี้ยงเด็กจำเป็นต้องประกอบด้วยพื้นที่ทั้งภายในชั้นเรียนและกลางแจ้ง สำหรับให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชั้นเรียนควรมีพื้นที่และเครื่องเล่นหรือวัสดุอุปกรณ์สำหรับให้เด็กได้เคลื่อนไหวกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ เช่น การปีนป่าย การสไลด์ การลอดอุโมงค์ มีอุปกรณ์เครื่องเล่นสำหรับให้เด็กขี่ เช่น จักรยาน และมีเทปเพลงสำหรับให้เด็กได้เคลื่อนไหวประกอบจังหวะ นอกจากนั้น ควรมีพื้นที่และอุปกรณ์ให้เด็กได้เล่นบทบาทสมมติ เด็กในวัยนี้สนใจที่เล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ในสถานที่ที่เด็กคุ้นเคย ดังนั้นอุปกรณ์เครื่องเล่นจำพวกบ้าน เครื่องใช้ในครัว และตุ๊กตาต่าง ๆ จึงเป็นที่โปรดปรานของเด็กวัยนี้ พื้นที่สงบก็ถือเป็นบริเวณหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสอยู่ตามลำพังกับผู้ใหญ่ อุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับพื้นที่นี้ได้แก่ หนังสือนิทานต่าง ๆ เครื่องเล่นสัมผัส หมอนหรือโซฟาให้เด็กได้นั่งเล่น พักผ่อน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีลักษณะเฉพาะซึ่งเรียกว่า การศึกษาเด็กเล็ก (Nursery Education) และลักษณะของการจัดการศึกษาจะเป็นรูปของ Educare โดยหน่วยงานที่จัดจะเรียกว่าโรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery school) (กุลยา ตันติผลฉวีระ. 2543 : 16-18) วิธีการจัดโปรแกรมการศึกษาจะครอบคลุมอย่างน้อย (1) สภาพแวดล้อม (2) กิจกรรมและประสบการณ์ (3) สุขภาพอนามัย (4) บุคลากร (5) การประเมินผล (หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540) ซึ่งแนวการจัดดังกล่าวนี้ยังมีความหลากหลาย เพราะสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นหน่วยงานที่อิสระ และเป็นบริการสังคม ซึ่งแต่ละสถาบันแต่ละองค์กรสามารถพัฒนาขึ้นเองได้ ซึ่งอาจมีทั้งในสังกัด กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงสาธารณสุข กรมการศาสนา หรือ กระทรวงศึกษาธิการ แต่การจัดการศึกษามีต่างระดับกัน สำหรับการศึกษาเด็กเล็ก (Nursery education) จะมีความแตกต่างจากการศึกษาอนุบาล ตรงที่การศึกษาอนุบาลจะเป็นการศึกษา (education) อย่างมีแบบแผนมากกว่าการดูแล (care) ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมสู่อนุบาล แต่การศึกษาเด็กเล็กเป็นการศึกษาที่มุ่งการดูแลมากกว่าการให้การศึกษาอย่างมีแบบแผน แต่ต่างจากสถานดูแลเด็กเล็ก (nursery) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวการจัดการศึกษาตามสภาพจริงของสถานพัฒนาเด็ก 2 หน่วยงาน ซึ่งมีการบริหารจัดการใกล้เคียงกัน และเป็นรูปแบบเดียวกันของกระทรวงสาธารณสุข ด้วยจุดประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการโปรแกรมการศึกษาว่าเป็นอย่างไร มีแนวคิดทางการศึกษาหรือไม่ ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยอย่างเหมาะสมต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครู พี่เลี้ยงเด็ก และผู้ปกครอง ที่ส่งเด็กเข้ารับการเลี้ยงดูที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย กระทรวงสาธารณสุข

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็น ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่เลือกจากหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย คือ สถานอนามัยเด็กกลาง กรมอนามัย และหน่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก กรมสุขภาพจิต โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม คือ ครู ผู้ดูแลเด็ก ใช้ประชากรทั้งหมดจำนวน 40 คน จำแนกเป็นครู 10 คน ผู้ดูแลเด็ก 30 คน และผู้ปกครองทั้งหมดจำนวน 312 คน

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างดำเนินการดังนี้

1. สรรวจหน่วยงานที่จัดสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ของกระทรวงสาธารณสุข จากเอกสารข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข ตามลักษณะตัวอย่างที่กำหนดคือ ต้องมีการจัดการเรียนการสอนและการดูแลควบคู่กัน

2. ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มหน่วยงานที่เป็นสถานพัฒนาเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ 2 แห่ง คือ

2.1 สถานอนามัยเด็กกลาง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

2.2 หน่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

3. ใช้ประชากรจากหน่วยงานตัวอย่างในข้อ 2 เป็นประชากรตัวอย่างดังนี้

3.1 ครู และ ผู้ดูแลเด็ก ใช้ประชากรในหน่วยงานทั้งหมด

จำแนกเป็น ครู 10 คน ผู้ดูแลเด็ก 30 คน

3.2 ผู้ปกครอง ใช้ประชากรในหน่วยงานตัวอย่างจำนวนทั้งหมด ที่ส่งเด็กเข้ารับบริการในสถานอนามัยเด็กกลาง กรมอนามัย และ หน่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น กรมสุขภาพจิต จำนวน 312 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการดูแลเด็กปฐมวัย การจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามโดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและความมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ชุด เป็นแบบมาตรประมาณค่า 4 ระดับ สำหรับสอบถามความคิดเห็นของ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการศึกษาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดโปรแกรมการศึกษาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีลักษณะเป็นแบบมาตรจัดอันดับ 4 ระดับ ตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) โดยกำหนดรายการถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดการโปรแกรมการศึกษาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งสิ้น 100 ข้อ แบ่งเป็น

สภาพแวดล้อมภายนอก	จำนวน	10	ข้อ
สภาพแวดล้อมภายใน	จำนวน	10	ข้อ
การจัดกิจกรรมและประสบการณ์	จำนวน	10	ข้อ
สื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	จำนวน	10	ข้อ
สุขภาพ	จำนวน	10	ข้อ
ความปลอดภัย	จำนวน	10	ข้อ
โภชนาการ	จำนวน	10	ข้อ
คุณสมบัติของครู	จำนวน	10	ข้อ
การประเมินผลพัฒนาการ	จำนวน	10	ข้อ
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	จำนวน	10	ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 2 ลักษณะ คือ ด้านบวก (+) และด้านลบ (-) จำแนกรายละเอียดดังตาราง 1 โดยมีความหมายคะแนนดังนี้

ด้านบวก (+) ใช้เกณฑ์การตรวจให้คะแนนดังนี้

คะแนน 4	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
คะแนน 3	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
คะแนน 2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ด้านลบ (-) ใช้เกณฑ์การตรวจให้คะแนนดังนี้

คะแนน 1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
คะแนน 2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
คะแนน 3	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
คะแนน 4	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด เพื่อผู้ตอบแบบสอบถามแสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยด้าน สภาพแวดล้อม กิจกรรมและประสบการณ์ สื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สุขภาพ ความปลอดภัย โภชนาการ คุณสมบัตินของครู การประเมินผล และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งจะกำหนดไว้เป็นคำถามท้ายข้อคำถามในตอนี่ 2 ทุกด้าน

ตาราง 1 รายการแบบสอบถาม จำแนกตามลักษณะข้อคำถามนิมาน และนิเสธ

รายการ	ข้อที่เป็นนิมาน	ข้อที่เป็น นิเสธ	รวมจำนวนข้อ
ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัด โปรแกรมการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย			
1. สภาพแวดล้อมภายนอก	1,2,4,8,10	3,5,6,7,9	10
2. สภาพแวดล้อมภายใน	1,2,3,7,8,9,10	4,5,6	10
3. กิจกรรมและประสบการณ์	2,4,6,7,8,9,10	1,3,5	10
4. สื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	1,2,4,5,9	3,6,7,8,10	10
5. สุขภาพ	1,2,3,5,7,9,10	4,6,8	10
6. ความปลอดภัย	1,2,3,4,6,7,8,10	5,9	10
7. โภชนาการ	1,3,4,5,6,7,8,9,10	2	10
8. คุณสมบัตินของครู	1,3,4,5,6,7,8,9,10	2	10
9. การประเมินผล	1,2,4,5,6,8,10	3,7,9	10
10. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	1,2,3,5,7,9	4,6,8,10	10
รวม	70	30	100

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์ในการศึกษา และดูแลเด็กปฐมวัยเป็นผู้ตรวจสอบความตรงของแบบสอบถามทางด้านภาษาและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยใช้เกณฑ์เลือกข้อที่ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นเหมือนกัน 2 ใน 3 ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน คือ

- 1.1 ผศ.วัฒนา บุญญฤทธิ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันราชภัฏพระนคร
- 1.2 ผศ.อัญชลี ไสยวรรณ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันราชภัฏพระนคร
- 1.3 อ.วนิดา ชนินทยุทวงศ์ ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต 2

สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

2. จากการนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาพบว่า ส่วนใหญ่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับแบบสอบถาม โดยให้มีการปรับแก้ดังนี้

2.1 แก้ภาษาให้สื่อความให้ชัดเจน

2.2 ให้ตัดทิ้งในหมวดโภชนาการ ข้อ 5 และให้เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ประกอบอาหารแทนข้อที่ตัดทิ้ง

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ที่ศูนย์รับเลี้ยงเด็กสหภาพแรงงานพนักงานรัฐวิสาหกิจ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

4. นำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มทดลองไปตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (α - coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ.2538 : 200) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .94

5. นำแบบทดสอบที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้วไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น กรมสุขภาพจิต และ สถานอนามัยเด็กกลาง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

2. นำแบบสอบถามส่งไปยัง ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ใน หน่วยส่งเสริมพัฒนาเด็ก สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น กรมสุขภาพจิต และ สถานอนามัยเด็กกลาง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข โดยมีหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และผู้วิจัยแนบไปด้วย และผู้วิจัยเป็นผู้เก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองทั้งหมด

3. จำนวนแบบสอบถามที่จัดส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

3.1 ครู จำนวน 10 ฉบับ ได้รับคืน 10 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.2 ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 30 ฉบับ ได้รับคืน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 ผู้ปกครองเด็ก จำนวน 312 ฉบับ ได้รับคืน 250 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 80

รวมแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งสิ้น 352 ฉบับ ได้รับคืน 290 ฉบับ หรือ ร้อยละ 82.38

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ เพื่อกำหนดเป็นข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์

2. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่เรียกว่า SPSS (Statistics Package for Social Sciences) โดยมีค่าสถิติดังนี้

2.1 หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ใช้สัญลักษณ์ $\bar{X}$

2.2 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้สัญลักษณ์ S.D.

2.3 ใช้ t-test เพื่อทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

2.4 ในระดับตัดสินใจระดับความคิดเห็น จะพิจารณาคะแนนหรือค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นระหว่าง 3.01 - 4.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นระหว่าง 2.01 - 3.00 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นระหว่าง 1.01 - 2.00 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นระหว่าง 0.00 - 1.00 หมายถึง น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ตรงกันในการแปลความหมาย ผู้วิจัยจึงขอกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t – distribution
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติพื้นฐานอธิบายปัจจัยพื้นฐานและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรกับผู้ปกครองในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยใช้โปรแกรม

SPSS

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์และการแปลผลข้อมูลในการวิจัย ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานของบุคลากรปฐมวัยกับผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของบุคลากรปฐมวัยและผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรปฐมวัย กับผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย

จำแนกตามอายุและวุฒิการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานของบุคลากรปฐมวัยกับผู้ปกครอง

การวิเคราะห์ตอนนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมด 290 ชุด มาแจกแจงความถี่จำแนกตามสถานภาพ และ ปัจจัยพื้นฐาน ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ร้อยละของสถานภาพ และ ปัจจัยพื้นฐาน ของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง

ปัจจัยพื้นฐาน	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ						
ต่ำกว่า 35 ปี	5	50.00	11	36.66	131	52.40
ตั้งแต่ 36 ปี ขึ้นไป	5	50.00	19	63.33	119	47.60
รวม	10	100	30	100	250	100
วุฒิการศึกษา						
ต่ำกว่าปริญญาตรี	6	60.00	26	86.66	141	56.40
ปริญญาตรีขึ้นไป	4	40.00	4	13.33	109	43.60
รวม	10	100	30	100	250	100

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 35 ปี โดยเป็นผู้ปกครองร้อยละ 52.40 ครูร้อยละ 50 ผู้ดูแลเด็กร้อยละ 36.66 ส่วนวุฒิการศึกษา ส่วนใหญ่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คือ เป็นผู้ดูแลเด็กร้อยละ 86.66 ครูร้อยละ 60 ผู้ปกครองร้อยละ 56.40

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของบุคลากรปฐมวัย และ ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 3 - 13

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยรวม

การจัดการศึกษาปฐมวัย	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง		รวม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. สภาพแวดล้อมภายนอก	2.70	.52	2.65	.58	2.72	.54	2.72	.54
2. สภาพแวดล้อมภายใน	2.96	.36	3.01	.50	3.22	.42	3.19	.44
3. กิจกรรมและประสบการณ์	2.83	.22	3.08	.41	3.10	.33	3.09	.34
4. สื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	2.64	.23	2.84	.42	2.85	.32	2.84	.33
5. สุขภาพ	3.26	.48	3.20	.47	3.48	.41	3.44	.42
6. ความปลอดภัย	3.14	.46	3.19	.44	3.36	.36	3.33	.38
7. โภชนาการ	3.43	.46	3.54	.46	3.66	.37	3.64	.38
8. คุณสมบัติของครู	3.43	.51	3.44	.41	3.59	.35	3.56	.36
9. การประเมินผล	2.87	.29	3.12	.43	3.26	.37	3.23	.38
10. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	2.56	.26	2.69	.59	2.68	.42	2.68	.43
โดยรวม	2.98	.28	3.08	.31	3.19	.24	3.17	.26

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยรวมระดับมากที่สุดคะแนนเฉลี่ย 3.17 จำแนกตามรายด้านพบว่าครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับด้านโภชนาการมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.64 รองลงมาเห็นด้วยกับด้านคุณสมบัติครูระดับคะแนนเฉลี่ย 3.56 และด้านสุขภาพระดับคะแนนเฉลี่ย 3.44

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก

ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง		รวม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. มีสนามเด็กเล่น และเครื่องเล่นสันทนาการ	2.80	.92	2.60	.86	2.62	.87	2.62	.86
2. เครื่องเล่นสนามมีมากพอกับจำนวนเด็ก	2.50	.85	2.27	.74	2.38	.83	2.38	.82
3. เครื่องเล่นสนามจัดวางให้ห่างกันพอสมควร เพื่อไม่ให้เด็กวิ่งชนกัน	2.40	.69	2.77	.73	2.79	.89	2.77	.87
4. มีพื้นที่ให้เด็กได้เล่นอย่างเพียงพอ	2.80	.63	3.13	.73	3.01	.87	3.01	.85
5. มีรั้วและต้นไม้ให้ร่มเงา	2.80	.63	2.77	.94	2.75	.93	2.75	.92
6. มีหลังคาบังแดดและฝน	2.70	.82	2.37	.93	2.76	.88	2.72	.89
7. พื้นสนามที่เด็กกระโดดควรปูลาดด้วยปูนเพื่อสะดวกต่อการทำความสะอาด	2.20	.63	2.07	.91	2.11	1.00	2.11	.98
8. พื้นสนามควรปรับให้เรียบสม่ำเสมอปลูกหญ้าเพื่อความสวยงาม	3.20	.42	3.23	.86	3.22	.82	3.22	.81
9. มีที่เล่นน้ำ เล่นทราย พร้อมอุปกรณ์ให้เด็กได้เล่น	2.40	.97	2.13	1.07	2.38	1.00	2.36	1.01
10. มีสนามหญ้าให้เด็กได้วิ่งเล่น มากกว่าสนามปูนซีเมนต์	3.20	.63	3.20	1.03	3.26	.93	3.25	.93

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกข้อ 10 มีสนามหญ้าให้เด็กได้วิ่งเล่นมากกว่าสนามปูนซีเมนต์ ระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.25 รองลงมาเห็นด้วยข้อ 8 พื้นสนามควรปรับให้เรียบสม่ำเสมอปลูกหญ้าเพื่อความสวยงาม คะแนนเฉลี่ย 3.22 และ ข้อ 4 มีพื้นที่ให้เด็กได้เล่นอย่างเพียงพอ คะแนนเฉลี่ย 3.01

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านสภาพแวดล้อมภายใน

ด้านสภาพแวดล้อมภายใน	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง		รวม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. จัดของเล่นหรืออุปกรณ์อยู่ในที่ที่เด็กเอื้อมหยิบได้ถึง	2.80	.32	3.27	.64	3.18	.97	3.19	.66
2. มีของเล่นตามความสนใจของเด็ก และเพียงพอกับเด็ก	2.50	.42	3.07	.69	3.10	.69	3.10	.68
3. จัดของเล่นที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก	2.40	.32	3.07	.78	3.38	.62	3.34	.64
4. จัดมุมสำหรับให้เด็กเล่นอิสระ และเปิดโอกาสให้เด็กเล่นตามเวลาที่ครูกำหนด	2.80	.57	3.03	.81	3.32	.62	3.29	.65
5. มีพื้นที่ให้เด็กได้เคลื่อนไหวและทำกิจกรรมในบางโอกาส	2.80	.74	3.00	.79	3.09	.69	3.08	.71
6. ติดกระจกบนฝาผนังต่อจากพื้นห้องเพื่อให้ครูสามารถเห็นเด็กได้	2.70	.69	2.20	.96	2.59	.98	2.54	.97
7. มีพื้นที่สำหรับพักผ่อน รับประทานอาหาร แยกออกจากกัน	2.20	.63	2.83	.87	3.28	.71	3.21	.74
8. พื้นห้องสะดวกต่อการทำความสะอาด	3.20	.57	3.17	.75	3.41	.58	3.38	.60
9. ห้องเรียนตกแต่งให้สวยงาม ดึงภาพ ให้อยู่ในระดับสายตาเด็ก	2.40	.63	3.23	.63	3.30	.68	3.28	.68
10. ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ	3.20	.57	3.23	.89	3.59	.55	3.53	.61

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านสภาพแวดล้อมภายในข้อ 10 ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ ระดับมากที่สุดคะแนนเฉลี่ย 3.53 รองลงมาเห็นด้วยข้อ 8 พื้นห้องสะดวกต่อการทำความสะอาด คะแนนเฉลี่ย 3.38 และ ข้อ 3 จัดของเล่นที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก คะแนนเฉลี่ย 3.34

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์

ด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง		รวม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ให้แก่เด็กนั้นควรจัดอย่างเดียวกันให้เด็กเล่นเหมือน ๆ กัน	2.20	.63	2.40	.93	2.39	.88	2.39	.87
2. การสอนของครูต้องใช้วิธีผสมผสานเทคนิควิธีต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจ และอยากเข้าร่วมกิจกรรม	2.90	.78	3.43	.63	3.55	.55	3.51	.57
3. วิธีสอนและเทคนิคในการสอนเด็กปฐมวัย ครูไม่จำเป็นต้องเตรียมเป็นพิเศษมากกว่าการสอนเด็กประถม	2.60	1.075	2.43	.97	2.16	.93	2.20	.94
4. การทำกิจกรรมตามตารางกิจวัตรประจำวันที่เหมาะสมจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก	3.20	.42	3.40	.49	3.45	.63	3.43	.61
5. ไม่จำเป็นต้องให้เด็กเลือกเล่นอย่างเสรี เพราะเด็กมักชอบเล่นเหมือน ๆ กัน	2.10	.88	2.30	1.05	2.09	.95	2.12	.96
6. การวาดภาพ ระบายสี การพิมพ์ การปั้น การตัด การฉีกปะ การร้อย และประดิษฐ์ เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สำคัญและจำเป็นมากสำหรับเด็ก	3.30	.48	3.67	.48	3.70	.55	3.68	.54
7. เด็กควรได้ทำกิจกรรมทั้งกิจกรรมสงบและกิจกรรมเคลื่อนไหว	3.10	.32	3.40	.56	3.54	.56	3.51	.56
8. จัดกิจกรรมให้เด็กได้พัฒนาเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด	2.20	.63	2.83	.83	2.98	.84	2.94	.85
9. ครูต้องมีการวางแผนประสบการณ์ เพื่อช่วยวินิจฉัยและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละอายุ	3.20	.42	3.37	.67	3.55	.59	3.52	.59
10.ครูต้องฝึกเด็กให้มีความรับผิดชอบในการเล่น ไม่ให้ละเมิดสิทธิของเด็กอื่น	3.50	.53	3.53	.68	3.59	.61	3.56	.61

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ข้อ 6 การวาดภาพ ระบายสี การพิมพ์ การปั้น การตัด การฉีกปะ การร้อย และประดิษฐ์ เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สำคัญและจำเป็นมากสำหรับเด็ก ระดับมากที่สุดคะแนนเฉลี่ย 3.68 รองลงมาเห็นด้วยข้อ 10 ครูต้องฝึกเด็กให้มีความรับผิดชอบในการเล่น ไม่ให้ละเมิดสิทธิของเด็กอื่น คะแนนเฉลี่ย 3.56 และ ข้อ 9ครูต้องมีการวางแผนประสบการณ์ เพื่อช่วยวินิจฉัยและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละอายุคะแนนเฉลี่ย 3.52

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านสื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

ด้านสื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง		รวม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. สื่อการสอนต้องเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก	3.20	.42	3.47	.57	3.63	.52	3.60	.53
2. สื่อที่นำมาใช้ต้องใช้ง่าย สะดวก คงทน แข็งแรง	3.10	.57	3.40	.67	3.46	.63	3.44	.63
3. สื่อที่ดีควรมีราคาแพง เพราะคงทนแข็งแรงกว่าสื่อราคาถูก	2.00	.82	2.30	.84	1.90	.77	2.94	.79
4. เครื่องเล่นสนาม หนังสือนิทาน เครื่องดนตรี กระดาษ สี ดินน้ำมัน ดูกตาฯลฯ นับเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนที่สำคัญยิ่ง	3.20	.63	3.37	.67	3.45	.65	3.43	.65
5. โทรศัพท์ และวีดีโอ เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาของเด็กได้ดียิ่งขึ้น	2.50	.85	2.57	.86	3.09	.79	3.02	.82
6. อุปกรณ์การเล่นกลางแจ้ง ไม่ใช่สิ่งจำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย	2.10	.74	2.43	.86	2.01	.86	2.06	.87
7. สื่อประเภทไม้บล็อก ครูควรจัดให้เด็กเล่นเป็นรายบุคคล	2.30	.67	2.43	.89	2.49	.87	2.48	.87
8. สื่อประเภทวัสดุเหลือใช้ ไม่เหมาะสำหรับการเล่นของเด็ก	2.20	.63	2.13	.86	2.02	.83	2.03	.82
9. สวนสาธารณะ เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้	2.90	.32	3.13	.78	3.40	.61	3.36	.63
10. ครูควรเป็นผู้แนะนำให้เด็กเล่นอุปกรณ์เล่นตามมุม	2.90	.88	3.20	.55	3.06	.86	3.07	.83

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านสื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยข้อ 1 สื่อการสอนต้องเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก ระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.60 รองลงมาเห็นด้วยข้อ 2 สื่อที่นำมาใช้ต้องใช้ง่าย สะดวก คงทน แข็งแรง คะแนนเฉลี่ย 3.44 และข้อ 9 สวนสาธารณะ เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้คะแนนเฉลี่ย 3.36

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านสุขภาพ

ด้านสุขภาพ	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง		รวม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของเด็กเป็นประจำ	3.40	.52	3.27	.52	3.61	.56	3.57	.56
2. ห้องนอนสะอาด อากาศถ่ายเทได้สะดวก	3.50	.71	3.30	.70	3.68	.49	3.64	.54
3. มีห้องแยกสำหรับเด็กป่วย	3.00	1.05	3.10	.92	3.40	.83	3.36	.85
4. จัดแพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข มาตรวจสุขภาพของเด็กสม่ำเสมอ	3.10	.32	3.33	.61	3.59	.65	3.54	.64
5. ของเล่นควรมีการทำความสะอาดทุกครั้ง เพราะเด็กอาจนำของเล่นเข้าปาก	3.20	.63	3.30	.70	3.52	.64	3.49	.65
6. มีการชั่งน้ำหนัก ส่วนสูง ของเด็ก ปีละครั้ง	2.90	.88	2.53	.94	2.80	1.06	2.78	1.05
7. จัดให้มีการให้ภูมิคุ้มกันโรคตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด	3.40	.69	3.33	.71	3.72	.53	3.67	.57
8. เด็กควรได้ออกกำลังกาย โดยการเล่นกลางแจ้ง	3.50	.53	3.20	.66	3.46	.67	3.44	.66
9. ในการรับเด็กตอนเช้า ครูต้องสังเกตและตรวจเช็คสุขภาพเบื้องต้นทุกวัน	3.30	.48	3.40	.62	3.37	.73	3.37	.72
10. มีห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ล้างมือ ที่สะอาดและเพียงพอสำหรับเด็ก	3.30	.82	3.27	.83	3.58	.58	3.54	.63

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านสุขภาพ ข้อ 7 จัดให้มีการให้ภูมิคุ้มกันโรคตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ระดับมากที่สุดคะแนนเฉลี่ย 3.67 รองลงมาเห็นด้วยข้อ 2 ห้องนอนสะอาด อากาศถ่ายเทได้สะดวก คะแนนเฉลี่ย 3.64 และ ข้อ 1 มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของเด็กเป็นประจำ คะแนนเฉลี่ย 3.57

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านความปลอดภัย

ด้านความปลอดภัย	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง		รวม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. บริเวณสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรมีรั้วรอบขอบชิด เพื่อป้องกันบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่	3.70	.48	3.67	.55	3.78	.50	3.77	.50
2. มีความปลอดภัยจากยานพาหนะต่าง ๆ	3.50	.71	3.60	.56	3.69	.57	3.67	.57
3. มีการตรวจสอบสภาพของสนามเด็กเล่นทุกเช้า	3.00	.67	3.20	.76	3.36	.76	3.33	.76
4. ของเล่นที่ใช้ควรเป็นของเล่นที่ปลอดภัย ปราศจากอันตรายจากสี และสนิม	3.50	.71	3.30	.88	3.65	.64	3.61	.68
5. เด็กต้องได้เล่นอย่างอิสระ ผู้ใหญ่ไม่ควรอยู่กับเด็กตลอดเวลา	2.10	.99	2.23	1.01	2.27	1.02	2.26	1.02
6. ห้องเรียนควรมีความปลอดภัยด้านการจัดวางอุปกรณ์และการจราจรเคลื่อนไหว	3.10	.32	3.13	.73	3.48	.63	3.43	.64
7. จัดอุปกรณ์การช่วยเหลือ/ป้องกันอุบัติเหตุ ไว้ครบถ้วน เพียงพอและสามารถหยิบใช้ได้สะดวก	3.20	.79	3.33	.66	3.57	.63	3.53	.64
8. ปลั๊กไฟต้องอยู่ในที่ลับตาเด็กและเด็กเอื้อมไม่ถึง	3.30	1.06	3.50	.82	3.69	.69	3.66	.72
9. ควรจัดบุคลากรให้เหมาะสม เป็นครู 1 คน ต่อเด็ก 25 คน เพื่อดูแลความปลอดภัยให้เด็กได้อย่างทั่วถึง	2.40	.69	2.40	1.10	2.43	1.14	2.42	1.12
10. ควรเข้มงวดในการรับส่งเด็ก เพื่อความปลอดภัย	3.60	.69	3.50	.73	3.59	.57	3.59	.59

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านความปลอดภัยข้อ 1 บริเวณสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรมีรั้วรอบขอบชิด เพื่อป้องกันบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่ ระดับมากที่สุดคะแนนเฉลี่ย 3.77 รองลงมาเห็นด้วยข้อ 2 มีความปลอดภัยจากยานพาหนะต่าง ๆ คะแนนเฉลี่ย 3.67 และ ข้อ 6 ปลั๊กไฟต้องอยู่ในที่ลับตาเด็กและเด็กเอื้อมไม่ถึง คะแนนเฉลี่ย 3.66

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านโภชนาการ

ด้านโภชนาการ	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง		รวม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. อาหารสำหรับเด็กต้องมีคุณค่าครบถ้วนตามหลักโภชนาการ	3.30	1.06	3.70	.47	3.87	.40	3.83	.46
2. อาหารต้องมีลักษณะน่ารับประทาน	3.10	.57	3.33	.76	3.42	.61	3.40	.63
3. ผู้จัดอาหารสำหรับเด็กควรมีความรู้ด้านโภชนาการ	3.50	.53	3.63	.49	3.66	.49	3.65	.49
4. ผู้จัดอาหารสำหรับเด็กต้องตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำ	3.20	.63	3.43	.57	3.49	.64	3.47	.63
5. สถานที่ประกอบอาหารต้องอยู่ห่างไกลจากแหล่งปฏิกูล น้ำโสโครก แหล่งเพาะพันธุ์แมลง	3.50	.53	3.60	.62	3.78	.43	3.76	.46
6. ภาชนะใส่อาหารสำหรับเด็ก ต้องสะอาด ทำจากวัสดุที่ปลอดภัยและทนทาน	3.50	.53	3.57	.73	3.81	.42	3.78	.47
7. ห้องปรุงอาหารต้องมีมุ้งลวดหรือตาข่ายป้องกันแมลงหรือสัตว์นำโรค	3.60	.52	3.47	.63	3.68	.55	3.66	.56
8. น้ำดื่มที่ใช้ต้องแยกจากกันอย่างชัดเจน และมีเพียงพอสำหรับเด็ก	3.60	.52	3.60	.56	3.73	.46	3.71	.48
9. อ่างล้างมือต้องมีจำนวนเพียงพอสำหรับเด็ก	3.40	.69	3.33	.76	3.41	.70	3.40	.71
10. ควรฝึกเด็กให้ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร	3.60	.52	3.73	.45	3.76	.46	3.76	.46

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านโภชนาการ ข้อ 1 อาหารสำหรับเด็กต้องมีคุณค่าครบถ้วนตามหลักโภชนาการ ระดับมากที่สุดคะแนนเฉลี่ย 3.83 รองลงมาเห็นด้วยข้อ 6 ภาชนะใส่อาหารสำหรับเด็ก ต้องสะอาด ทำจากวัสดุที่ปลอดภัยและทนทาน คะแนนเฉลี่ย 3.78 และ ข้อ 10 ควรฝึกเด็กให้ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร คะแนนเฉลี่ย 3.76

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านคุณสมบัติของครู

ด้านคุณสมบัติของครู	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง		รวม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. มีมารยาทดี	3.50	.53	3.47	.57	3.66	.52	3.63	.52
2. แต่งกายทันสมัย	2.90	.74	2.80	.71	2.54	.88	2.54	.86
3. พูดจาไพเราะ	3.50	.53	3.53	.51	3.66	.49	3.64	.50
4. มีความรัก ความเมตตา โอบอ้อมอารีและเอื้ออาหารต่อเด็ก	3.50	.53	3.63	.49	3.81	.40	3.78	.42
5. มีความอดทน ใจเย็น อารมณ์ดี	3.50	.53	3.60	.49	3.77	.43	3.74	.44
6. เข้าใจพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก	3.40	.69	3.47	.57	3.76	.45	3.71	.48
7. มีความกตริเริ่มสร้างสรรค์	3.40	.69	3.37	.56	3.61	.54	3.58	.52
8. มีความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก	3.50	.71	3.43	.57	3.63	.54	3.61	.55
9. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน	3.60	.52	3.50	.51	3.67	.49	3.65	.49
10. เป็นตัวแบบที่ดีสำหรับเด็ก	3.50	.53	3.60	.56	3.77	.45	3.74	.47

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 11 พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านคุณสมบัติของครูข้อ 4 มีความรัก ความเมตตา ความโอบอ้อมอารี และเอื้ออาหารต่อเด็ก ระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.78 รองลงมาเห็นด้วยข้อ 5 มีความอดทน ใจเย็น อารมณ์ดี คะแนนเฉลี่ย 3.74 และ ข้อ 10 เป็นตัวแบบที่ดีสำหรับเด็ก คะแนนเฉลี่ย 3.74

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านการประเมินผล

ด้านการประเมินผล	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง		รวม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. การประเมินผลสำหรับเด็กปฐมวัยต้องจัดบันทึกพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก	3.00	.47	3.40	.62	3.53	.55	3.50	.57
2. มีการศึกษาปัญหาและความก้าวหน้าของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก และหาแนวทางแก้ไข	3.10	.32	3.33	.66	3.50	.55	3.47	.56
3. การสังเกตพฤติกรรมและการพูดคุยกับเด็ก เป็นการรับรู้พัฒนาการของเด็กโดยไม่จำเป็นต้องจดบันทึก	2.60	.52	2.60	1.00	2.68	.95	2.67	.94
4. การประเมินพัฒนาการเด็กต้องทำเป็นรายบุคคล	2.90	.57	3.27	.69	3.36	.68	3.34	.68
5. การพูดคุย สัมภาษณ์ผู้ปกครอง เกี่ยวกับเด็ก เป็นการประเมินผลวิธีหนึ่ง	2.50	.71	3.10	.71	3.31	.61	3.26	.64
6. การประเมินผลสามารถนำมาปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้กับเด็ก	3.00	.47	3.37	.61	2.54	.56	3.50	.57
7. การเก็บผลงานศิลปะของเด็ก เป็นการประเมินผลด้านอารมณ์ของเด็ก	2.90	.57	3.30	.65	3.41	.61	3.38	.62
8. การประเมินผลทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัย สังเกตได้จากการควบคุมตนเอง การปรับตัวเข้ากับเพื่อน ความรับผิดชอบ	3.30	.48	3.37	.49	3.47	.62	3.46	.59
9. ในการทำกิจกรรมประจำวัน การพูดคุยระหว่างเด็กกับครู ไม่ถือเป็นการประเมินผลความพร้อมทางภาษา	2.40	.84	2.23	1.00	2.57	.96	2.26	.96
10. ควรมีการรายงานผลการประเมินพัฒนาการเด็กให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ	3.00	.47	3.23	.68	3.53	.59	3.48	.61

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 12 พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านการประเมินผลข้อ 1 การประเมินผลสำหรับเด็กปฐมวัยต้องจัดบันทึกพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ระดับมากที่สุดคะแนนเฉลี่ย 3.50 รองลงมาเห็นด้วยข้อ 6 การประเมินผลสามารถนำมาปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้กับเด็ก คะแนนเฉลี่ย 3.50 และ ข้อ 10 ควรมีการรายงานผลการประเมินพัฒนาการเด็กให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ คะแนนเฉลี่ย 3.48

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	ครู		ผู้ดูแลเด็ก		ผู้ปกครอง		รวม	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. การเข้าร่วมกิจกรรมกับสถานพัฒนาเด็กของผู้ปกครอง เป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาเด็ก	3.00	.67	3.12	.69	3.39	.63	3.36	.64
2. ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากร	2.30	.67	2.43	.82	2.47	.81	2.46	.81
3. กิจกรรมการแสดงของเด็ก ผู้ปกครองควรเข้าร่วมกิจกรรม	2.60	.51	2.90	.76	3.14	.72	3.09	.72
4. จัดหมายข่าว เป็นการสื่อสารทางหนึ่งของสถานพัฒนาเด็ก แต่ไม่ใช้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	2.40	.51	2.53	.89	2.49	.83	2.49	.82
5. ผู้ปกครองควรมีส่วนในการพัฒนาการเรียนการสอนของเด็กโดยเป็นแบบอย่างด้านอาชีพแก่เด็ก	2.80	.42	2.80	.85	3.03	.74	3.00	.75
6. การปรึกษากันระหว่างผู้ปกครองไม่ใช่วิธีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	2.30	.48	2.43	.97	2.15	.86	2.19	.87
7. ผู้ปกครองที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพของตน เป็นวิทยากรพิเศษให้แก่สถานพัฒนาเด็กได้	2.80	.42	2.87	.73	2.80	.81	2.81	.79
8. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับสถานพัฒนาเด็ก ไม่ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้มากขึ้น	2.30	.48	2.50	.90	2.09	.92	2.14	.92
9. ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการจัดงานในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ของสถานพัฒนาเด็ก	2.80	.42	3.03	.76	3.18	.76	3.15	.75
10. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ไม่ช่วยให้ครูนำไปใช้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กได้	2.30	.48	2.67	.94	2.08	.79	2.11	.81

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 13 พบว่า ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ข้อ 1 การเข้าร่วมกิจกรรมกับสถานพัฒนาเด็กของผู้ปกครอง เป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาเด็ก ระดับมากที่สุดคะแนนเฉลี่ย 3.36 รองลงมาเห็นด้วยข้อ 9 ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการจัดงานในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ของสถานพัฒนา คะแนนเฉลี่ย 3.15 และข้อ 3 กิจกรรมการแสดงของเด็ก ผู้ปกครองควรเข้าร่วมกิจกรรม คะแนนเฉลี่ย 3.09

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของ ครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ของกลุ่มอายุต่ำกว่า 35 ปี กับ กลุ่มอายุ 36 ปี ขึ้นไป และ กลุ่มวุฒิการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี กับ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า มาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ t – test ทดสอบ ดังแสดงในตาราง 14 - 15

ตาราง 14 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ของความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จำแนกตามอายุ

การจัดการศึกษาปฐมวัย	ต่ำกว่า 35 ปี		36 ปี ขึ้นไป		t
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	
1. สภาพแวดล้อมภายนอก	2.63	.52	2.72	.55	.65
2. สภาพแวดล้อมภายใน	2.98	.50	3.21	.43	2.13
3. กิจกรรมและประสบการณ์	2.88	.43	3.10	.33	2.69
4. สื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	2.76	.29	2.85	.33	1.01
5. สุขภาพ	3.39	.42	3.44	.42	.54
6. ความปลอดภัย	3.14	.47	3.34	.37	2.11
7. โภชนาการ	3.64	.27	3.64	.39	.08
8. คุณสมบัติของครู	3.46	.34	3.37	.36	1.19
9. การประเมินผล	3.16	.37	3.24	.38	.81
10. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	2.75	.49	2.68	.43	.72
โดยรวม	3.08	.26	3.18	.25	1.57

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 14 พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย จำแนกตามอายุพบว่า โดยส่วนรวมแล้วแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ตาราง 15 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ของความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การจัดการศึกษาปฐมวัย	ต่ำกว่าปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		t
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	
1. สภาพแวดล้อมภายนอก	2.71	.50	2.72	.58	.103
2. สภาพแวดล้อมภายใน	3.19	.47	3.19	.42	.120
3. กิจกรรมและประสบการณ์	3.06	.37	3.11	.32	1.28
4. สื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	2.82	.33	2.86	.33	.944
5. สุขภาพ	3.36	.43	3.49	.41	20805
6. ความปลอดภัย	3.25	.41	3.38	.34	2.99
7. โภชนาการ	3.36	.44	3.70	.32	3.02*
8. คุณสมบัตินของครู	3.52	.39	3.59	.35	1.674*
9. การประเมินผล	3.19	.41	3.26	.36	1.548
10. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	2.70	.46	2.66	.42	.708
โดยรวม	3.14	.28	3.20	.24	2.010*

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 15 พบว่าค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยส่วนรวมแล้วแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านพบว่า ด้านโภชนาการ และด้านคุณสมบัตินของครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่สุด .05

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย โดยสรุป ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่ส่งเด็กไปอยู่ในสถานพัฒนาเด็ก จำแนกตามอายุ และ วุฒิการศึกษา

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

ความคิดเห็นของ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย แตกต่างกัน

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรคือ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ที่ส่งเด็กเข้ารับการเลี้ยงดูที่ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในกระทรวงสาธารณสุข

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างเป็น ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่เลือกจากหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่าย คือ สถานอนามัยเด็กกลาง กรมอนามัย และหน่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก กรมสุขภาพจิต โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม คือ ครู ผู้ดูแลเด็ก ใช้ประชากรทั้งหมดจำนวน 40 คน จำแนกเป็นครู 10 คน ผู้ดูแลเด็ก 30 คน และผู้ปกครองทั้งหมดจำนวน 312 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จำแนกตามอายุ และ วุฒิการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

งานวิจัยนี้ได้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยครอบคลุมถึงสิ่งที่ต้องการศึกษาค้นคว้า ซึ่งได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านสภาพแวดล้อมภายใน ด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ด้านสื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ด้านสุขภาพ ด้านความปลอดภัย ด้านโภชนาการ ด้านคุณสมบัติของครู ด้านการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง แบบสอบถามมีความเชื่อมั่น .94

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ผู้วิจัยได้ไปติดต่อกับหน่วยงานที่จะนำแบบสอบถามไปให้กับกลุ่มตัวอย่าง ล่วงหน้า 1 สัปดาห์
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งไปยัง ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ใน หน่วยส่งเสริมพัฒนาเด็ก สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น กรมสุขภาพจิต และ สถานอนามัยเด็กกลาง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และผู้วิจัยเป็นผู้เก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองทั้งหมด
3. จำนวนแบบสอบถามที่จัดส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้
 - 3.1 ครู จำนวน 10 ฉบับ ได้รับคืน 10 ฉบับ คิดเป็น 100 %
 - 3.2 ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 30 ฉบับ ได้รับคืน 30 ฉบับ คิดเป็น 100%
 - 3.3 ผู้ปกครองเด็ก จำนวน 312 ฉบับ ได้รับคืน 250 ฉบับ คิดเป็น 80 %

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมข้อมูลสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS (Statistical Package for Social Science) ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรของสถานภาพ จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา
2. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยส่วนรวมและรายด้าน
3. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นรายด้าน
4. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย จำแนกตามอายุ
5. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย จำแนกตามวุฒิการศึกษา

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏผลดังนี้

1. ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 35 ปี โดยเป็นครูร้อยละ 50 ผู้ดูแลเด็กร้อยละ 36.66 ผู้ปกครอง ร้อยละ 52.40 วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี คือ เป็นครูร้อยละ 60 ผู้ดูแลเด็กร้อยละ 84.66 ผู้ปกครองร้อยละ 56.40
2. ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง มีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยรวม ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.17$) ซึ่งถ้าจำแนกตามรายด้านพบว่าด้านโภชนาการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=3.64$) รองลงมาคือด้านคุณสมบัตินของครู ($\bar{X} = 3.56$)
3. ครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง มีความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นตามอายุ และ วุฒิการศึกษาแล้วพบว่า
 - 3.1 เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง จำแนกตามอายุ พบว่าไม่แตกต่างกัน

3.2 เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง จำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะด้านโภชนาการ และ ด้าน คุณสมบัติของครู

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

การจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นการจัดแบบสถานเลี้ยงเด็ก (Nursery) มากกว่าการให้การศึกษา การกิจสำคัญจึงมุ่งส่งเสริมสุขภาพอนามัย และส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน ตามกลุ่มอายุของเด็กแต่ละช่วง ความคาดหวังของผู้ปกครองกับความคิดเห็นของครูและผู้ดูแลเด็ก จึงสอดคล้องกันในเรื่องของการสมบูรณ์ของร่างกาย เพราะคำนึงถึงวัยของเด็กที่กำลังเจริญเติบโต เด็กไม่ชอบอยู่นิ่ง ต้องการอิสระจึงใช้พลังงานมาก ความสำคัญของสารอาหารจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แต่เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เริ่มมีเจตคติต่ออาหาร มีความไม่ชอบอาหารชนิดต่าง ๆ ดังนั้นบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลเด็ก จึงต้องเอาใจใส่และติดตามพัฒนาการเด็กอย่างใกล้ชิด ซึ่งจากผลการศึกษาครั้งนี้ ครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง มีความคิดเห็น และให้ความสำคัญ ต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในด้าน

1. ด้านโภชนาการ ครู ผู้ดูแลเด็ก และ ผู้ปกครอง เห็นสอดคล้องกันด้านการจัดโภชนาการสำหรับเด็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ภาวะโภชนาการที่ดีเป็นพื้นฐานของสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง เด็กวัยนี้ต้องการอาหารที่มีคุณค่าสูง เพราะชอบเล่นซุกซน ใช้พลังงานมาก กุลยา ตันติผลาชีวะ (2541 : 60) กล่าวว่า การเจริญเติบโตของเด็กเป็นหัวใจสำคัญของพ่อแม่ที่ใส่ใจมากโดยเฉพาะอาหาร ซึ่งปัญหาเด็กปฐมวัยที่พบเกี่ยวกับอาหารคือ รับประทานอาหารน้อย เลือกอาหาร ดังนั้นเมื่อเด็กมาอยู่ในที่ที่ต่างจากบ้านประกอบกับเด็กมีจำนวนมากต้องการดูแลเอาใจใส่สูง ประเด็นสำคัญของกลุ่มตัวอย่างจึงเน้นเรื่องคุณค่าของอาหาร การจัดหาอาหารสำหรับเด็กต้องคำนึงถึงความสะอาด สุขอนามัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุภาพร เทพยสุวรรณ (2540 : 50) กล่าวว่า การจัดบริการด้านโภชนาการสำหรับเด็ก ควรจัดบริการอาหารที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการอย่างสม่ำเสมอ ตรวจสอบความสะอาดของอาหารก่อนนำมาปรุงทุกครั้ง และจัดเก็บอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล มีโภชนาการควบคุมการประกอบอาหารสำหรับเด็ก โดยควบคุมปริมาณน้ำตาล และเกลือในการปรุงอาหาร สัมผัสอาหารของขบเคี้ยว รวมทั้งอาหารว่าง อุปกรณ์ปรุงอาหารมีสภาพดี ไม่ชำรุด มีการแยกประเภทการใช้ชัดเจน

2. คุณสมบัติของครู กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของครูในระดับรองลงมาจากด้านโภชนาการ โดยเฉพาะ การมีความรัก ความเมตตา โอบอ้อมอารีและเอื้ออาทรต่อเด็ก ดังนั้นครูปฐมวัยจึงควรมีความรัก ความเมตตา โอบอ้อมอารีและเอื้ออาทรต่อเด็ก รองลงมาคือ มีความอดทน ใจเย็น อารมณ์ดี และเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงนัตถ์ ธรรมบวร และ อารยา สุขวงศ์ (2541 : 69) กล่าวว่า ครูหรือผู้ดูแลเด็ก จำเป็นต้องได้รับการเลือกสรรมาเป็นอย่างดี ไม่ใช่การนำใครก็ได้ซึ่งไม่ได้ผ่านการอบรมหรือไม่มีความรู้ทางการศึกษามาทำหน้าที่เป็นครูหรือผู้ดูแล ทั้งนี้เนื่องจากต้องเป็นผู้ซึ่งเข้าใจพัฒนาการของเด็กวัยนี้เป็นอย่างดี คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ครูต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน รักเด็ก มีความรับผิดชอบ ครูกับผู้ปกครองต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จากผลการวิจัยของ นัยนา ขนอมเวช (2540 : 81) พบว่า ครูต้องมีเมตตา เอื้ออาทร และอดทน โดยเฉพาะเด็ก 4 ขวบแรก เป็นวัยที่ซุกซน ต้องปรับตัวเพื่อเป็นตัวของตัวเอง และเป็นอิสระมากขึ้น เด็กจะสำรวจและทดสอบสิ่งรอบ ๆ ตัวเองอยู่เสมอ เด็กจึงต้องการดูแลใกล้ชิดให้ความรัก ใส่ใจ เด็กอาจได้รับอันตรายหากการดูแลไม่ทั่วถึง เพราะเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เขาไม่สามารถป้องกันตนเองได้ ความรู้ความเข้าใจของเขายู่ในระดับความคิดก่อนปฏิบัติการ เรียนรู้ตามการรับรู้โดยตรงเท่านั้น อีกประการหนึ่งการเป็นต้นแบบตามทฤษฎีของแบนดูรา (Bandura) กล่าวว่า คุณลักษณะของตัวแบบและผู้เรียนมี

ความสำคัญเท่า ๆ กัน เนื่องจากการเรียนรู้พฤติกรรมสำคัญต่าง ๆ ทั้งที่เสริมสร้างสังคม และพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคม ต่างก็เน้นความสำคัญของการเรียนรู้แบบการสังเกตหรือเลียนแบบจากตัวแบบ

การเปรียบเทียบความคิดเห็นตามอายุและวุฒิการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ต่างวุฒิการศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกัน ในด้านโภชนาการ และด้านคุณสมบัติของครู โดยเฉพาะผู้ที่มีวุฒิสูงกว่าให้ความสำคัญมากกว่าผู้ต่ำ สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ที่มีความรู้สูงกว่าปริญญาตรี จะให้ความสนใจเรื่องโภชนาการ อาจเป็นเพราะมีความรู้ความเข้าใจในด้านโภชนาการสูงกว่า เนื่องจากโภชนาการจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าของอาหารที่มีองค์ประกอบโภชนาการเฉพาะ กับอีกประการหนึ่งโภชนาการจะสัมพันธ์เกี่ยวกับสุขวิทยาด้านอาหาร ซึ่งจากการวิจัยของสุภาพร เทพยสุวรรณ (2540 : 48-53) เน้นเรื่องคุณค่าของอาหารและการสุขาภิบาลมาก ส่วนในด้านคุณสมบัติของครู อาจเป็นไปได้ที่ผู้ที่มีวุฒิสูงกว่าให้ความสนใจมากกว่า เพราะมีความเข้าใจถึงอิทธิพลของครูที่มีต่อตัวเด็ก ด้านการเป็นต้นแบบ และการดูแล ที่เด็กปฐมวัยต้องการ ตามหลักการของการศึกษาเด็กเล็ก (Nursery education) ซึ่งหมายถึง การจัดการศึกษาที่จะต้องครอบคลุมการดูแล และการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งไม่เน้นเฉพาะการอนุบาล แต่หมายถึงการให้การศึกษาและดูแลแก่เด็กเล็กด้วย (กุลยา ตันติผลาชีวะ.2542 : 22)

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยจะเห็นว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องพิจารณาถึง

1. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรคำนึงถึงภาวะโภชนาการของเด็กเป็นสำคัญ เพราะในวัยนี้เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต การจัดโภชนาการให้เด็กจึงต้องจัดให้มีสารอาหาร แร่ธาตุ ให้เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย
2. ในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ครู และ ผู้ดูแลเด็ก จะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กแทนผู้ปกครอง ครูจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเด็ก ครูปฐมวัยควรมีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก มีเทคนิคการอยู่ร่วมกับเด็ก การผลิตครูปฐมวัยทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท การเตรียมครูปฐมวัยก่อนประจำการ ควรให้ความสำคัญด้านคุณสมบัติของครูเป็นสำคัญ
3. จากผลการวิจัยได้มีแนวคิดถึงการจัดระบบการศึกษาปฐมวัย จะต้องจัดให้ครอบคลุมให้ได้ทั้ง 10 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านสภาพแวดล้อมภายใน ด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ด้านสื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ด้านสุขภาพ ด้านความปลอดภัย ด้านโภชนาการ ด้านคุณสมบัติของครู ด้านการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยให้ความสำคัญด้านโภชนาการมากที่สุด เพราะการจัดโภชนาการที่ดีเป็นการส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการที่ดีในทุก ๆ ด้าน สำหรับเด็ก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกันของสังกัดต่าง ๆ เพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบ เนื่องจากแต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร มีปรัชญา จุดประสงค์ และนโยบายแตกต่างกัน
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดเตรียมความพร้อมสำหรับครูปฐมวัยที่สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงาน และชุมชน ตัวอย่างเช่น ลักษณะของหลักสูตรฝึกอบรมครู ผู้ดูแลเด็ก หรือ หลักสูตรฝึกหัดครูปฐมวัย เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). **หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กิตติยวดี บุญซื่อ. (2535,กรกฎาคม) "วิธีพัฒนาการเรียนรู้อีก," **รักลูก**. 10 (108) : 160-163
- กุลยา ตันติผลาชีวะ, (2541,มกราคม) "อุปกรณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย," **วารสารการศึกษาปฐมวัย**. 2 (1) : 10-19.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ, (2541,เมษายน) "เด็กปฏิเสธอาหาร," **วารสารการศึกษาปฐมวัย**. 2 (2): 60-69.
- . (2542,กรกฎาคม) "ความหมายของการศึกษาปฐมวัย," **วารสารการศึกษาปฐมวัย**. 3 (3) : 17-24
- . (2543,เมษายน) "โรงเรียนเด็กเล็ก : Nursery school," **วารสารการศึกษาปฐมวัย**. 4 (2) : 16-21.
- . (2543,กรกฎาคม) "การวางแผนประสบการณ์," **วารสารการศึกษาปฐมวัย**. 4 (3) : 22-35.
- . (2544,ตุลาคม) "การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียน," **วารสารการศึกษาปฐมวัย**. 5 (4) : 30-37).
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(2529) สำนักงาน .**การจัดประสบการณ์ขั้นเด็กเล็กและการศึกษา**
ดูงาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2536). สำนักงาน . **แนวการจัดประสบการณ์ขั้นเด็กเล็ก (ฉบับปรับปรุง)**กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว .
- คณะกรรมการการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก. รายงานการศึกษา. (2535). **แนวทางการพัฒนาเด็กอายุ 0-5 ปี**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. (รพ/2522). **เด็กก่อนวัยเรียนกับการเรียนรู้ : ทฤษฎีและหลักสำคัญบางประการ**. กรุงเทพฯ : เจริญผล.
- . สำนักงาน สำนักนายกรัฐมนตรี .(2526). **การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน** . กรุงเทพฯ : เอรวัฒน์.
- . สำนักงาน. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พุทธศักราช 2540-2544** . หน้า 42-43 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร.
- คณะกรรมการการศึกษาเอกชน. สำนักงาน **สุขภาพพลานามัยสำหรับเด็กอนุบาล : คู่มือครูการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้แก่เด็ก** . หน้า 145 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2536.
- คณะทำงานจัดทำแนวดำเนินการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา. (2536). **แนวการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา** . ม.ป.พ.
- จินตนา สรายุทธพิทักษ์ . (2536). **การบริการสุขภาพในโรงเรียน** . กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉวีวรรณ จึงเจริญ. (ม.ป.ป.) "แนวทางการประเมินคุณภาพของสถานพัฒนาเด็ก," ใน **หนังสือการจัดสถานพัฒนาเด็ก** ของสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ .
- ดวงเดือน วังสินธุ์. (2534, กุมภาพันธ์). "การสร้างความพร้อมในการเรียนขั้นเด็กเล็ก" **ประชาศึกษา** 41(2) : 3-8
- ทวีสิทธิ์ สิทธิกร . (2531). **หลักและการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต
- ทิตนา แคมมณี และคณะ. (2536). **"หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย"** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพเนตร ธรรมบวร และ อารยา สุขวงศ์ . (2541). **รูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยต่ำกว่า 3 ขวบ** : โครงการบ้านหนูน้อย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

- นิตยา ภัสสรศิริ. (2533). "การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย," ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 11-15*. หน่วยที่ 15 หน้าที่ 839-885. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นัยนา ขนอมเวช. (2540). "คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูอนุบาลและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน" ปรียญานิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. อุดลำนเา.
- เบญจา แสงมลิ . (2533). "การจัดห้องเรียนและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเด็กปฐมวัย," ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 1-15*. หน่วยที่ 5 หน้า 244-249.พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- บุญเยี่ยม จิตรคอน. (2533). "บทบาทของครูและผู้เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย," ใน*เอกสารการสอนชุดฝึกอบรมครู และผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 6-10*. หน่วยที่ 7 หน้า 327-374. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร. (2529). "พัฒนาการวัยเด็ก," ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 1-5*. หน่วยที่ 2. หน้า 55-121. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ฝ่ายการพิมพ์ สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประภาพรณ สุวรรณสุข. (2524) *เอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมการสอนปฐมวัยศึกษาหน่วยที่ 1-5*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กรุงเทพฯ : กราฟิอาร์ต.
- ประกาศรี ต้นสกุล.(ม.ป.ป.). "การสอนเด็กก่อนวัยเรียน" ใน *หนังสือการจัดสถานพัฒนาเด็ก* ของสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ .
- ประสพศรี อึ้งถาวร. (2535) "ศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน" *การสัมมนาวิชาการเพื่อประเมินผลโครงการพัฒนาการให้บริการตรวจสอบสภาพเด็กระยะที่ 3 ใน 35 จังหวัด (พ.ศ. 2533-2535)*.กองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
- พัชรา กาญจนารักษ์. (2521). "บริการสุขภาพในโรงเรียน," ใน *สุขศึกษาโรงเรียน*.กรุงเทพฯ : สุเทพการพิมพ์.
- พัฒนา ชัยพงศ์. (2535,กุมภาพันธ์) "โรงเรียนเตรียมความพร้อมเป็นอย่างไร" *รักลูก* 10 (102) : 175-176.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2525). "ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนกับชุมชน," *เอกสารประกอบการสอนวิชา กร.411*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนเา.
- . (2536). *การจัดการการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย* . ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- . (2541) "แนวทางในการจัดตั้งศูนย์เด็กปฐมวัย," *เอกสารประกอบการสอนวิชาการศึกษาศาสตร์* ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ราตี ทองสวัสดิ์ และคนอื่น ๆ. (2529). *คู่มือนิเทศการศึกษาก่อนประถมศึกษา* กรุงเทพฯ : อักษรไทย .
- . (2533). "แนวการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยศึกษา," ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน่วย 1-5* หน่วยที่ 2 หน้า 57-87 พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรรณาท รักสกุลไทย. (2531,พฤษภาคม) "หลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา," *รักลูก* 6 (33) : 170-175.

- สาลี เหมือนมงคลกุล.(2534). **แนวโน้มของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยศึกษาของไทยในปีพุทธศักราช 2534**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การอนุบาลศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- สุนทร โคตรบรรเทา . (2541) . **รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ** .การวางรากฐานชีวิตในวัยปฐมวัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.พ.
- สุภาพร เทพยสุวรรณ . (2541,ตุลาคม) . “เกณฑ์การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนอนุบาล,” **วารสารการศึกษาปฐมวัย** . 2 (3) : 41-63.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ .หน่วยศึกษานิเทศน์. (2528). **คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา** กรุงเทพฯ : อรุณสภา.
- ต้นสนีย์ นัตริคุปต์. (2542). **รายงานสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2537). **วิถีเลี้ยงดูเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์.
- Allison, D.T. & Watson, J.A. (1994,June) . “The significance of adult storybook reading styles on the development of young children’s emergent reading,” **Reading Research and Instruction**, 34 (168) : 57-72.
- Anderson, R.C. Hiebert. E.,Scott, J.A. & Wilkinson, I.A.G. (1985). **Becoming a nation of readers : The report of the commission on reading**. Washington DC : National Academy of Education.
- Buford, Juanita Faye. (1997,March). “Parents perceptions of early childhood education,” **Dissertation abstracts International**.9 (37) : 5688-A .
- Beckley, William Loren. (1986). “Kindergarten Scheduling,” **Options and effects education, early childhood, length of school**. Master’s Thesis M.Ed.(Educational Curriculum and Instruction). Tecumseh : Graduate school Drake University, Photocopied.
- Brown, Sandra and Cleave, Shirley. (1973). **Early to school : Four Year Olds in Infant Classes**.New York : Routledge.
- Calkins, L.M. & Harwayne, S. (1991). **Living between the lines**. Portsmouth, NH : Heinemann Educational Book.
- Culkin, L. (1949). **Creativity in art with preschool children**. Lecture at the MCTC Alumni meeting of the Golda Meir Mount Carmel International Training Center Haifa, Israel.
- DeCecco, John p.(1986). **The Psychology of learning and Instruction**. New Jersey : Prentice-Hall.
- Essa, Eva. (1996). **Introduction to Early Childhood Education**. 2nd ed. Albany : Delmar Publishers.
- Freedman, Helen. (1985). **A Survey of Curriculum in selected Property Preschool in Sandiego Country, California**. Master’s M.Ed.(Education Curriculum and Instruction). Sandiego : Graduate school United States International University, Photocopied.
- Gilley, Jeanne Mack and Gilley, Bill. (1980). **Early Childhood development and Education** 2nd ed. Albany, New York : Delmar Publisher Inc.

- Golda, L, Cullinan, B.E & Strickland, DS. (1993). **Language ,literacy and the child**. Fort Worth, TX : Harcourt Brace Jovanovich.
- Gonzalez-Mena, J. (1986,January). "What to expect," **Young Children**. 42 (1) : 47-51.
- Good, C.V. (editor). (1945). **Dictionary of education**. New York and London : MC Graw-Hill Book.
- . (1973). **Dictionary of Education** 3rd ed.New York : McGraw-Hill.
- Goodman, Y. (1986). Children coming to know literacy. In W.Teale (Eds), **Emergent literacy : Writing and reading** . (pp 1-14).Norwood, NJ,Ablex.
- Gordon, Ann Miles and Browne, Kathryn Williams. (1985) **.Beginnings and Beyond : Foundation in Early Childhood Education**. Albany Dellmar Publishers Inc.
- Honig, A.S. (1986). Research in review : Stress and coping in children. In J.B.Mc Cracken (Ed.). **Reducing stress in young children's lives** .(pp.142-167).Washington, Dc: NAEYC.
- Hymes, J.L.Jr. (1967). **Early childhood education : An introduction to the program**. Washington D.C. The National.
- Keister, M (1977). **"The good life" for infants and Toddlers**. 2nd ed. Washington DC : National Association for the Education of Young Children.
- Kupetz, B.N, & Green, E.J.(1997,February). "Sharing books with infants and toddlers : Facing the challenges," **Young Children**. 52(2), 22-27.
- Morrison, George S. (1988). **Education and Development of Infants, Toddlers and Preschoolers**. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.(3),115-119.
- . (1991). **Early Childhood Education Today**. 5th ed. New York : Macmillan Publishing Co.
- Nash M. (1997, February) . "Fertile minds," **Time Magazine**. 54(253) : 18-23.
- Peter, Evelyn A. (1978). **A practical guide and early childhood planning, methods and materials : The what, why and how of lesson plan**. Boston : Allyn and Bacon.
- Piaget J. (1962). **Play dreams and imitations in children.**, New York : W.W.North & Company Inc.
- Ragan William B.and Gene D. (1971). **Modern Elementary Curriculum**. 4th ed.New York : Holt Rinehart and Winston.
- Sheridon, Marry D. (1982). **From birth to five years : Children development progress**. Great Britain : Press Bros.(Norwich) Ltd.
- Snow, CC.E.,&Ninio, A (1986).The contracts of literacy : What children learn from learning to read books. In W.H.Teale & Sulzby (Eds.), **Emergent literacy : Writing and reading** (pp.116-138). Norwood, NJ :Ablex.
- Smith, C.B. (1989, April). "Reading aloud : An experience for sharing," **The Reading Teacher**, 42(4) : 320.
- Stewart, I.S. (1982,July). The real world of teaching two-year-old children. **Young Children**. 53(520) : 22-26
- Swaminathan.M (1989). **The first three years : A sourcebook on early childhood care and education**. Bangkok : UNESCO.

Taylor, D. (1983). ***Family literacy : Young children learning to read and write***. Portsmouth, NH : Heinemann.

Wane,Elly Diepreen. (1984). ***Kindergarten Curriculum and Programs in Lakeland Country, New York, 1963-1983 .Are Changes Fullday, Trends, Elementary, Primary***. Master's thesis M.Ed. (Education Early Childhood. Lakeland : Rancho Santa fe University, Photocopied.

ภาคผนวก

เรื่อง

การศึกษาความคิดเห็นของ ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง
ที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง
เกี่ยวกับตัวท่าน

1. สถานภาพ

- () ครู
- () ผู้ดูแลเด็ก
- () ผู้ปกครอง

2. อายุ

- () ต่ำกว่า 35 ปี
- () 36 ปี ขึ้นไป

วุฒิการศึกษา

- () ต่ำกว่าอนุปริญญา
- () ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

1. สภาพแวดล้อมภายนอก หมายถึง สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน แต่เป็นภายในสถานพัฒนาเด็ก
และรอบสถานพัฒนาเด็ก

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	มีสนามเด็กเล่น และเครื่องเล่นสภาพดี				
2	เครื่องเล่นสนามมีมากพอกับจำนวนเด็ก				
3	เครื่องเล่นสนามจัดวางให้ห่างกันพอสมควร เพื่อไม่ให้เด็กวิ่งชนกัน				
4	มีพื้นที่ให้เด็กได้เล่นอย่างเพียงพอ				
5	มีรั้วและต้นไม้ให้ร่มเงา				
6	มีหลังคาบังแดดและฝน				
7	พื้นสนามที่เด็กกระโดดควรปูลาดด้วยปูนเพื่อสะดวกต่อการทำความสะอาด				
8	พื้นสนามควรปรับให้เรียบสม่ำเสมอปลูกหญ้าเพื่อความสวยงาม				
9	มีที่เล่นน้ำ เล่นทราย พร้อมอุปกรณ์ให้เด็กได้เล่น				
10	มีสนามหญ้าให้เด็กได้วิ่งเล่น มากกว่าสนามปูนซีเมนต์				

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

2. สภาพแวดล้อมภายใน หมายถึง การจัดสภาพภายในห้องเรียน ซึ่งรวมทั้งแสงและการถ่ายเทของอากาศ

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	จัดของเล่นหรืออุปกรณ์อยู่ในที่ที่เด็กเอื้อมหยิบได้ถึง				
2	มีของเล่นตามความสนใจของเด็ก และเพียงพอกับเด็ก				
3	จัดของเล่นที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก				
4	จัดมุมสำหรับให้เด็กเล่นอิสระ และเปิดโอกาสให้เด็กเล่นตามเวลาที่ครูกำหนด				
5	มีพื้นที่ให้เด็กได้เคลื่อนไหวและทำกิจกรรมในบางโอกาส				
6	ติดกระจกบนฝาผนังต่อจากพื้นห้องเพื่อให้ครูสามารถเห็นเด็กได้				
7	มีพื้นที่สำหรับพักผ่อน รับประทานอาหาร แยกออกจากกัน				
8	พื้นห้องสะดวกต่อการทำความสะอาด				
9	ห้องเรียนตกแต่งให้สวยงาม ติดภาพ ให้อยู่ในระดับสายตาเด็ก				
10	ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างพอเหมาะ				

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

3. การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ หมายถึง การจัดการเรียนของครูสำหรับสร้างเสริมการเรียนรู้ให้กับ เด็กในแต่ละวัน

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ให้แก่เด็กนั้น ควรจัดอย่างเดียวให้เด็กเล่นเหมือน ๆ กัน				
2	การสอนของครูต้องใช้วิธีผสมผสานเทคนิควิธีต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจ และอยากเข้าร่วมกิจกรรม				
3	วิธีสอนและเทคนิคในการสอนเด็กปฐมวัย ครูไม่จำเป็นต้องเตรียมเป็นพิเศษมากกว่าการสอนเด็กประถม				
4	การทำกิจกรรมตามตารางกิจวัตรประจำวันที่เหมาะสมจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก				
5	ไม่จำเป็นต้องให้เด็กเลือกเล่นอย่างเสรี เพราะเด็กมักชอบเล่นเหมือน ๆ กัน				
6	การวาดภาพ ระบายสี การพิมพ์ การปั้น การตัด การฉีกปะ การร้อย และประดิษฐ์ เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สำคัญและจำเป็นมากสำหรับเด็ก				
7	เด็กควรได้ทำกิจกรรมทั้งกิจกรรมสงบและกิจกรรมเคลื่อนไหว				
8	จัดกิจกรรมให้เด็กได้พัฒนาเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด				
9	ครูต้องมีการวางแผนประสบการณ์ เพื่อช่วยวินิจฉัยและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละอายุ				
10	ครูต้องฝึกเด็กให้มีความรับผิดชอบในการเล่น ไม่ให้ละเมิดสิทธิของเด็กอื่น				

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

4. สื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย หมายถึง อุปกรณ์ สิ่งประดิษฐ์ และตัวอย่างต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้ในการเรียนการสอน หรือทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	สื่อการสอนต้องเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก				
2	สื่อที่นำมาใช้ต้องใช้ง่าย สะดวก คงทน แข็งแรง				
3	สื่อที่ดีควรมีราคาแพง เพราะคงทนแข็งแรงกว่าสื่อราคาถูก				
4	เครื่องเล่นสนาม หนังสือนิทาน เครื่องดนตรี กระดาษ สี ดินน้ำมัน ดูกตาฯลฯ นับเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนที่สำคัญยิ่ง				
5	โทรทัศน์ และวีดีโอ เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาของเด็กได้ดียิ่งขึ้น				
6	อุปกรณ์การเล่นกลางแจ้ง ไม่ใช่สิ่งจำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย				
7	สื่อประเภทไม้บล็อก ครูควรจัดให้เด็กเล่นเป็นรายบุคคล				
8	สื่อประเภทวัสดุเหลือใช้ ไม่เหมาะสำหรับการเล่นของเด็ก				
9	สวนสาธารณะ เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้				
10	ครูควรเป็นผู้แนะนำให้เด็กเล่นอุปกรณ์เล่นตามมุม				

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

5. สุขภาพ หมายถึง การดูแลและการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็ก และติดตามให้เด็กสามารถพัฒนาสุขภาพที่ดีให้กับตนเองได้

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของเด็กเป็นประจำ				
2	ห้องนอนสะอาด อากาศถ่ายเทได้สะดวก				
3	มีห้องแยกสำหรับเด็กป่วย				
4	จัดแพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข มาตรวจสุขภาพของเด็กสม่ำเสมอ				
5	ของเล่นควรมีการทำความสะอาดทุกครั้ง เพราะเด็กอาจนำของเล่นเข้าปาก				
6	มีการชั่งน้ำหนัก ส่วนสูง ของเด็ก ปีละครั้ง				
7	จัดให้มีการให้ภูมิคุ้มกันโรคตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด				
8	เด็กควรได้ออกกำลังกาย โดยการเล่นกลางแจ้ง				
9	ในการรับเด็กตอนเช้า ครูต้องสังเกตและตรวจเช็คสุขภาพเบื้องต้นทุกวัน				
10	มีห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ล้างมือ ที่สะอาดและเพียงพอสำหรับเด็ก				

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

6. ความปลอดภัย หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานพัฒนาเด็ก ไม่ให้เด็กได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บ

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	บริเวณสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรมีรั้วรอบขอบชิด เพื่อป้องกันบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่				
2	มีความปลอดภัยจากยานพาหนะต่างๆ				
3	มีการตรวจสอบสภาพของสนามเด็กเล่นทุกเช้า				
4	ของเล่นที่ใช้ควรเป็นของเล่นที่ปลอดภัย ปราศจากอันตรายจากสี และสนิม				
5	เด็กต้องได้เล่นอย่างอิสระ ผู้ใหญ่ไม่ควรอยู่กับเด็กตลอดเวลา				
6	ห้องเรียนควรมีความปลอดภัยด้านการจัดวางอุปกรณ์และการจราจรเคลื่อนไหว				
7	จัดอุปกรณ์การช่วยเหลือ/ป้องกันอุบัติเหตุ ไว้ครบถ้วน เพียงพอและสามารถหยิบใช้ได้สะดวก				
8	ปลั๊กไฟต้องอยู่ในที่ลับตาเด็กและเด็กเอื้อมไม่ถึง				
9	ควรจัดบุคลากรให้เหมาะสม เป็นครู 1 คน ต่อเด็ก 25 คน เพื่อดูแลความปลอดภัยให้เด็กได้อย่างทั่วถึง				
10	ควรเข้มงวดในการรับส่งเด็ก เพื่อความปลอดภัย				

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

7. โภชนาการ หมายถึง การจัดบริการอาหาร การควบคุมความสะอาด อาหาร น้ำดื่ม และสิ่งแวดล้อม

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	อาหารสำหรับเด็กต้องมีคุณค่าครบถ้วนตามหลักโภชนาการ				
2	อาหารต้องมีลักษณะ น่ารับประทาน				
3	ผู้จัดอาหารสำหรับเด็กควรมีความรู้ด้านโภชนาการ				
4	ผู้จัดอาหารสำหรับเด็กต้องตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำ				
5	สถานที่ประกอบอาหารต้องอยู่ห่างไกลจากแหล่งปฏิภูล น้ำโสโครก แหล่งเพาะพันธุ์แมลง				
6	ภาชนะใส่อาหารสำหรับเด็ก ต้องสะอาด ทำจากวัสดุที่ปลอดภัยและทนทาน				
7	ห้องปรุงอาหารต้องมีมุ้งลวดหรือตาข่ายป้องกันแมลงหรือสัตว์นำโรค				
8	น้ำดื่มน้ำใช้ต้องแยกจากกันอย่างชัดเจน และมีเพียงพอสำหรับเด็ก				
9	อ่างล้างมือต้องมีจำนวนเพียงพอสำหรับเด็ก				
10	ควรฝึกเด็กให้ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร				

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

8. คุณสมบัติของครู

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	มีมารยาทดี				
2	แต่งกายทันสมัย				
3	พูดจาไพเราะ				
4	มีความรัก ความเมตตา โอบอ้อมอารีและเอื้ออาทรต่อเด็ก				
5	มีความอดทน ใจเย็น อารมณ์ดี				
6	เข้าใจพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็ก				
7	มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
8	มีความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก				
9	มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน				
10	เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับเด็ก				

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

9. การประเมินผล หมายถึง การวัดพัฒนาการของเด็ก และการเก็บรวบรวมผลพัฒนาการของเด็ก

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	การประเมินผลสำหรับเด็กปฐมวัยต้องจัดบันทึกพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก				
2	มีการศึกษาปัญหาและความก้าวหน้าของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก และหาแนวทางแก้ไข				
3	การสังเกตพฤติกรรมและการพูดคุยกับเด็ก เป็นการรับรู้พัฒนาการของเด็กโดยไม่จำเป็นต้องจดบันทึก				
4	การประเมินพัฒนาการเด็กต้องทำเป็นรายบุคคล				
5	การพูดคุย สัมภาษณ์ผู้ปกครอง เกี่ยวกับเด็ก เป็นการประเมินผลวิธีหนึ่ง				
6	การประเมินผลสามารถนำมาปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้กับเด็ก				
7	การเก็บผลงานศิลปะของเด็ก เป็นการประเมินผลด้านอารมณ์ของเด็ก				
8	การประเมินผลทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัยสังเกตได้จากการควบคุมตนเอง การปรับตัวเข้ากับเพื่อน ความรับผิดชอบ				
9	ในการทำกิจกรรมประจำวัน การพูดคุยระหว่างเด็กกับครู ไม่ถือเป็นการประเมินผลความพร้อมทางภาษา				
10	ควรมีการรายงานผลการประเมินพัฒนาการเด็กให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ				

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

10. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินกิจกรรม หรือ การ ให้ความคิดเห็นแก่สถานพัฒนาเด็ก

ข้อ	ข้อความ	ความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	การเข้าร่วมกิจกรรมกับสถานพัฒนาเด็กของผู้ปกครอง เป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาเด็ก				
2	ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากร				
3	กิจกรรมการแสดงของเด็ก ผู้ปกครองควรเข้าร่วมกิจกรรม				
4	จดหมายข่าว เป็นการสื่อสารทางหนึ่งของสถานพัฒนาเด็ก แต่ไม่ใช่การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง				
5	ผู้ปกครองควรมีส่วนในการพัฒนาการเรียนการสอนของเด็ก โดยเป็นแบบอย่างด้านอาชีพแก่เด็ก				
6	การปรึกษากันระหว่างผู้ปกครองไม่ใช่วิธีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง				
7	ผู้ปกครองที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพของตน เป็นวิทยากรพิเศษให้แก่สถานพัฒนาเด็กได้				
8	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับสถานพัฒนาเด็ก ไม่ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้มากขึ้น				
9	ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการจัดงานในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ของสถานพัฒนาเด็ก				
10	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ไม่ช่วยให้ครูนำไปใช้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กได้				

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสุปราณี	ชื่อสกุล	รัตนพิทักษ์
วันเดือนปีเกิด	23 มีนาคม 2502		
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร		
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	203 หมู่ 2 ซอยมีสุข 5 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210		
ตำแหน่งงานในปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสถานรับเลี้ยงเด็กวินรักเนอร์สเซอร์รี่		
สถานที่ทำงาน	สถานรับเลี้ยงเด็กวินรัก เนอร์สเซอร์รี่ 100/152 หมู่บ้านโกสุมนิเวศน์ ถนนแจ้งวัฒนา แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210		
ประวัติการศึกษา			
พ.ศ. 2517	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนบุตรข้าราชการกองทัพบก		
พ.ศ. 2520	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี		
พ.ศ. 2525	ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (การบัญชี)		
พ.ศ. 2534	ศศ.บ (การจัดการทั่วไป) วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์		
พ.ศ. 2538	ค.บ. (การศึกษาปฐมวัย) สถาบันราชภัฏยะเชิงเทรา		
พ.ศ. 2544	กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร		